

Stenogrammid

XIII Riigikogu, VIII Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 05.12.2018, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:02 Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (701 SE) esimese lugemise jätkamine
2. 14:51 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (697 SE) esimene lugemine
3. 16:18 Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (720 SE) kolmas lugemine
4. 16:20 Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (698 SE) kolmas lugemine
5. 16:22 Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (626 SE) kolmas lugemine
6. 16:24 Sotsiaalhoolekande seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (657 SE) kolmas lugemine
7. 16:26 Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (712 SE) kolmas lugemine
8. 16:29 Abipolitseiniku seaduse muutmise seaduse eelnõu (631 SE) kolmas lugemine
9. 16:31 Keskkonnatasude seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (660 SE) kolmas lugemine
10. 16:40 Riigikogu otsuse "Riigi 2017. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (694 OE) teine lugemine
11. 17:00 Investeerimisfondide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (717 SE) teine lugemine
12. 17:22 Kutseõppeasutuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (704 SE) teine lugemine
13. 17:44 Muuseumiseaduse muutmise seaduse eelnõu (716 SE) teine lugemine
14. 17:47 Ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu (706 SE) teine lugemine
15. 17:56 Riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (613 SE) teine lugemine
16. 19:45 Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (714 SE) teine lugemine
17. 19:47 Põllumajandusloomade aretuse seaduse eelnõu (715 SE) teine lugemine
18. 19:49 Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (681 SE) teine lugemine
19. 19:51 Ettekanne "Spordipoliitika põhialuste aastani 2030" täitmise kohta
20. 21:04 Tööstusheite seaduse muutmise seaduse eelnõu (736 SE) esimene lugemine
21. 21:13 Pandikirjaseaduse eelnõu (760 SE) esimene lugemine
22. 21:21 Tõestamiseseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (719 SE) esimene lugemine
23. 21:25 Täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (elalise võlgnike survestamine) eelnõu (737 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, alustame kolmapäevast istungit. Kas tõesti veel keegi soovib anda Riigikogu sellele koosseisule üle eelnõusid või arupärimisi? Täna ei soovi. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul on kohal 77 Riigikogu liiget.

Päevakorda on vaja täpsustada. Täna 22. päevakorrapunkti arutelul, Vabariigi Valitsuse algatatud tõestamiseseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 719 esimesel lugemisel, teeb komisjoni ettekande õiguskomisjoni liige Urve Tiidus.

1. 14:02 Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (701 SE) esimese lugemise jätkamine

14:02 Esimees Eiki Nestor

Eilsel päeval lõppes istung hetkel, kui arutasime Vabaerakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 701. Eelnõu algataja ettekandja Jüri Adams vastas Riigikogu liikmete küsimustele. Palun, Jüri Adams! Küsimused ettekandjale. Andres Herkel, palun!

14:02 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud ettekandja! Ma eeldan, et meil peaks põhiseaduse kaitse all olema ka ühinemisvabadus või ühinemisõigus. Valimisliitude piiramisega on jäänud mulje, et sellega on piiratud meie poliitilisi õigusi ja ka ühinemisvabadust. Ma tean, et üks vastuargument on see, et ühinemisvabadus peaks olema laiendatav üksikisikute suhtes, mitte gruppide ja ... (Juhataja helistab kella.)

14:03 Esimees Eiki Nestor

Vabandust, Andres Herkel! Austatud rahvasaadikud! (Hääl saalist: "Kas saaks korrata?")

14:03 Andres Herkel

Jah, ma kordan hea meelega.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Palun, kellel on vaja omavahel juttu ajada, tehke seda ukse taga! Andres Herkel, palun esita oma küsimus uuesti!

14:03 Andres Herkel

Aitäh! Jutuks on valimisliitude mittelubamine Riigikogu valimistel. See haakub minu meelest ühinemisõiguse või ühinemisvabaduse mõistega, mis minu arusaamise järgi peaks olema põhiseaduse kaitse all. On üks argument, jah, et see käib eeskätt üksikisikute kohta, mitte organisatsioonide ja gruppide kohta, mis kummatigi on minu meelest vaieldav, ja tegelikult on meil keelatud ju ka kodanike valimisliidud. Nii et nii või teisiti siin minu meelest see ühinemisvabaduse küsimus tekib. Ma palun lugupeetud ettekandjal seda mõistet avada põhiseaduslikkuse tähenduses ja hinnata ka, kas minu mõttekäik, et siin on tegemist olulise riivega, vastab tegelikkusele.

14:04 Jüri Adams

Aitäh, härra Herkel, küsimuse eest! Ühinemisõigus ei ole meil põhiseaduses abstraktsel ja üldisel kujul välja toodud, nii nagu see on välja toodud näiteks demokraatia ühes alusdokumendis, Prantsuse revolutsiooni aegses inimese ja kodaniku õiguste deklaratsioonis. Aga ka seal ei olnud püütud seda anda väga hõlmavalt, seal on seda öeldud põhiliselt selles mõttes, et inimestel on õigus vabal tahtel poliitiliseks ühistegevuseks ühineda kõikidesse mõistlikesse vormidesse ja teha ühiselt kõiki mõistlikke tegusid, kui nad sellega ei tee otseselt kellelegi halba ega kurja. Eesti põhiseaduses on sellest räägitud kahes kohas. Meile on praegu kõige olulisem § 48 esimene lõige, mis ütleb, et igaühel on õigus koonduda mittetulundusühingutesse ja -liitudesse, ja siin on veel teine lause, et erakondadesse võivad kuuluda ainult Eesti kodanikud. See teine lause on vajalik sellepärast, et "igaüks" põhiseaduse II. peatüki tähenduses tähendab kõiki Eestis õiguspäraselt elavaid inimesi sõltumata nende kodakondsusest.

Sellepärast on see teine lause vajalik. Erakonnad on selline mittetulundusühingute liik, kuhu ei ole lubatud kuuluda mittekodanikel.

Teine koht, kus sellest on räägitud, on põhiseaduse § 31. Siin räägitakse ühinemisõigusest tulundusliku sihiga: Eesti kodanikel on õigus tegeleda ettevõtlusega ning koonduda tulundusühingutesse ja -liitudesse. Siin on see oluline erinevus, et lause alguses on sõnapaar "Eesti kodanikud", mis Eesti seaduse mõistes peab tähendama seda, et kodanikel on teatud eelisseisund äritegevuses või tulutegevuses, mittekodanikul on neid õigusi ainult niivõrd, kuivõrd see ei ole seadustega piiratud. Ühinemisõigusel on meil teatud ajalugu. Me oleme tulnud nõukogude ajast, kui nõukogude võim niisugust õigust tegelikult ei tunnustanud ei üksikute inimeste tasemel ega ka organisatsioonide tasemel. Organiseerumine kui selline oli ju üldiselt keelatud. Kui me saime oma iseseisvuse taastatud, siis toimus üks tähelepanuväärne pööre. Nimelt, Eestis algas juriidiliste isikute loomise, ma ütleksin, hullumaja. Vähemalt kümme aastat oli niisugune arusaam, et ühinemisõigus tähendabki seda, et inimesed moodustavad juriidilise isiku. Eesti juristidele oli üsna võõras teema see, et põhimõtteliselt võiks inimesed ühinemisõigust teostada ka muudes vormides, ilma juriidilist isikut moodustamata. Selles mõttes oli see asi Eesti esimese iseseisvuse ajal teistmoodi. Siis oli tüüpiline see, et ühinemist ja ühistegevust teostati ilma, et oleks juriidiline isik moodustatud. Juriidilise isiku moodustamine oli üsna keeruline ja mitte väga tavaline, see oli harva esinev nähtus, selleks tuli teatud keerulised protseduurid läbi teha.

Üksikisikute ühistegevus sai lõplikult tunnustatuks alles siis, kui võeti vastu võlaõigusseadus. Võib-olla mäletate, seal on mõni peatükk, milles räägitakse seltsingust. Põhimõtteliselt on see sõna läinud edaspidi kasutusele nii, et on just nagu eraldi väiksem juriidilise isiku vorm, mida kutsutakse seltsinguks. See tõlgendus ei ole õige, sellest tuleb aru saada nii, et kõikidel inimestel on võimalik ühiselt tegutseda ilma mingit juriidilist isikut moodustamata. On kaks põhilist vormi: inimesed, kes hakkavad ühiselt tegutsema, võivad sõlmida kirjaliku kokkuleppe, ja teine võimalus on, et nad ei sõlmi kirjalikku kokkulepet ning juhul, kui tekib vaidlus, tuletatakse nende ühisest tegevusest ja omavahel öeldud sõnadest järeldus, kas ühistegevus oli olemas või ei. Seltsingulepingu põhimõtte on selline, et kui inimesed teevad ühisest tegevuses mingisuguseid kulutusi omaenda rahakotist ja kui nad jäävad oma tegevuses kellelegi võlgu, siis selleks, et võlausaldajal oleks õigus oma võlga kätte saada, on teatud protseduur antud. See ongi see peatükk.

Aga poliitilises õiguses me läksime kohe alguses seda teed, et selleks, et esitada valimisel kandidaatide nimekirju, on algusest peale olnud nõutav juriidiline kehand. Peab moodustama mittetulundusühingu ja peab olema ka see eriline kehand, mida nimetatakse erakonnaks ja mis allub erakonnaseadusele. Siin on jälle oluline erinevus esimesest Eesti ajast. Nimelt, esimeses vabariigis, enne sõda, oli täiesti võimalik kuulutada ennast erakonnaks, ilma et oleks moodustatud juriidilist isikut. Selleks piisas põhimõtteliselt sellest, et kolm Eesti kodanikku viisid lähemasse politseijaoskonda kirjaliku avalduse, milles nad teatasid, et nemad moodustavad erakonna. Selle paberi üleandmisega oligi erakond moodustatud. Nii lihtne see oligi. Selleks et esitada kandidaatide nimekirja, ei olnud vaja mingisugust eralist eeltööd. Seda ma ütlesin juba eile, et oli vaja see nimekiri esitada ja kautsjon ära maksta. Tõsi, mul ei ole praegu väga kindlat teadmist, kas kunagi Eesti valimistel on olnud ka mõni selline nimekiri, mille puhul asutajaliikmed ei olnud ennast erakonnaks kuulutanud. Täiesti võimalik, et see nii oli, aga ma ei ole selle valdkonna ajaloolane.

Aga eelnõu teema juures on olulised põhiseaduse II. peatüki kaks paragrahvi. Esimene neist on § 9, mille teine lõige ütleb niimoodi, et põhiseaduses loetletud õigused, vabadused ja kohustused laienevad juriidilistele isikutele niivõrd, kui see on kooskõlas juriidiliste isikute üldiste eesmärkide ja selliste õiguste, vabaduste ja kohustuste olemusega. Siit peaks väga selgelt tulema välja, et kui ühel erakonnal, juriidilisel isikul, mis kannab erakonna nime, on õigus esitada kandidaatide nimekiri, siis miks ei peaks seda õigust olema kahel või kolmel erakonnal ühiselt. Vaatame sedasama küsimust § 11 valguses, mis ütleb niimoodi, et õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas põhiseadusega ning need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Kui praegu kaks või rohkem erakonda ei tohi esitada ühist kandidaatide nimekirja, siis see õigus on selgelt piiratud. Selle paragrahvi valguses tohiks kõigepealt küsida, kas sellel piirangul on mingisugune kooskõla kehtiva põhiseaduse tekstiga. Mina ei suuda leida ühtegi teist kohta põhiseaduses, mis ütleb, et ühe erakonna esitatud kandidaatide nimekiri on kuidagimoodi õigem ja oluliselt parem kui mitme ühiselt esitatud nimekiri. See peaks mingist põhiseaduse paragrahvist tulenema või vähemalt peaks olema sõnastatud mingisugune tõsine kahtlus, et mida see siis endaga

halba kaasa tooks, kui niisugune asi oleks lubatud. Teine lause siin ütleb, et piirang peab olema demokraatlikus ühiskonnas vajalik ega tohi moonutada piiratava õiguse, antud juhul kandidaatide nimekirja esitamise õiguse olemust. Siit ei saa enam üldse aru, mis poolest on ta vajalik ja mis poolest oleks tegemist moonutusega. Ei oska öelda.

Tõsisem häda algab peale sellest, et põhiseaduslikkuse kontroll on meil ette nähtud kahel meetodil. Üks meetod on see, kui elus võetakse ette mingisugune tegu. Näiteks otsustavad kaks erakonda esitada ühise kandidaatide nimekirja, valimiskomisjon keeldub seda vastu võtmast ja annab seletuse, et seadus seda ei luba. Siis oleks nendel kahel erakonnal õigus pöörduda kohtusse, et alustataks põhiseaduslikkuse järelevalve menetlust. Teoreetiliselt kõlab see imeilusasti, aga praktiliselt ei ole see ju teostatav. See on nii pikk ja keeruline ettevõtmine, et on hullumeelsus, kui keegi seda üritab. Teine võimalus põhiseaduslikkuse kontrolliks oleks see, kui õiguskantsler algataks sellekohase asja, aga seni ei ole ükski õiguskantsler näinud piisavalt probleemi, et seda algatada. Võib-olla see asi paraneb. Kolmas meetod on osalt see, mida mina praegu siin teen, püüdes Eesti seadusandliku kogu liikmetele selgitada, et mingisugusel põhjusel on vist aastast 1998 läinud asjad valesti, meil on juba peaaegu 20 aastat kehtinud põhiseadusega kooskõlas mitteolev korraldus ja kõige lihtsam oleks saavutada põhiseadusega kooskõlla viimine sel teel, et Riigikogu muudab seaduse teksti.

14:17 Esimees Eiki Nestor

Austatud Jüri Adams, küsija palub ettekandjalt vabandust saalist lahkumise pärast. Vastus oli väga põhjalik ja lennuk läheb ära. Krista Aru, palun!

14:17 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud Jüri Adams! Seletuskirjas on tõesti märgitud, et valimisliidud keelustati aastal 1998, vahetult enne 1999. aasta Riigikogu valimisi, kuid ei ole selgitatud, mis oli selle keelustamise põhjus, kas valimisliitudega tekkis mingi segadus, kas nad olid ebaotstarbekad. Mis oli tegelikult selle keelu sisseviimise põhjus?

14:18 Jüri Adams

See keeld viidi sisse, nii nagu ikka, Riigikogu valimise seaduse teksti muutmise kaudu. Enne seda oli seaduses olemas paragrahv, mille alusel see oli lubatud, aga see paragrahv kustutati. Selle paragrahvi number oli tookord 27 ja see on ka siin seletuskirja tekstis välja toodud ning see omal ajal kehtinud kord on sõna-sõnalt kirjas. Mis on selle tagamaa? Mina ei ole leidnud aega ega võimalust hakata läbi vaatama Riigikogu ja põhiseaduskomisjoni tolleaegseid stenogramme ja protokolle. Võib-olla sealt tuleks midagi välja, võib-olla ei tuleks, ei oska ütelda. Lähiajalooteadmised on meil üldiselt üsna kehvad, ei ole ju ühtegi tõsiselt võetavat ajaloo uurimust selle perioodi, üheksakümnendate aastate kohta olnud. Mina olen kuulnud kahte versiooni, mis võivad olla õiged ka mõlemad ühel ajal, aga ma ei suuda kinnitada, kas see niimoodi oli. Esimene versioon on selline, et tol ajal oli VIII Riigikogus ühinenud vene fraktsioon. Eestis oli tookord terve rida väikseid vene erakondi, neid oli kolm või neli, nad olid läinud valimistele ühise nimekirjaga ja kui ma ei eksi, siis neil oli kuus kohta Riigikogus. Üks versioon on, et tookord domineerinud poliitilised jõud tahtsid, et sellise fraktsiooni tekkimine järgmises Riigikogus ei oleks enam võimalik. Tagantjärele on väga raske otsustada, kellele see võis kasulik olla. Arvestades, et hiljem koondusid kõikide selliste valijate hääled Keskerakonna alla, siis võiks teha ju niisuguse oletuse, et see oli kasulik Keskerakonnale. Kas oli selline kavatsus, seda ma ei oska ütelda.

Teine versioon, mida mulle on rääkinud tol ajal siin olnud inimesed, on see, et see muudatus tulenes tookord president Lennart Meri initsiatiivist, kes üsna palju telgitagusest päevapoliitikasse sekkus. Tol hetkel oli tema lemmikuks erakond, mis oli juba olemas ja on ka praegu olemas, kuigi selle read on praegu siin saalis täiesti tühjad, nimelt Reformierakond. Olevat nagu olnud kavatsus luua Reformierakonnale 1999. aasta valimistel parem positsioon ja takistada sellel teel teiste erakondade võimalikku ühinemist ühisesse nimekirja, mis vastanduks Reformierakonnale. Nii on seda mulle räägitud, minul isiklike teadmisi selle kohta ei ole. Võib-olla on see täielik väljamõeldis, võib-olla on see tagantjärele targutamine, ei oska ütelda. Nendel valimistel sai Mart Laari juhitud Isamaaliit Reformierakonnast veidi suurema hääle arvu ja kolmandana läksid valitsuskoalitsiooni praeguste sotsiaaldemokraatide eelkäijad, see oli Erakond Mõõdukad. Kõige rohkem sai hääli aga Keskerakond. Need olid need kolm, kes moodustasid 1999. aastal valitsuse. Nende vahel oli olnud juba eelnev kokkulepe, et nad teevad ühise valitsuse. Kokkuleppe üks osi oli see, et peaministriks saab see

erakonnajuht, kelle erakond saab kõige rohkem hääli. Kui paarsada häält oleks läinud Reformierakonnale rohkem ja Isamaaliidule vähem, siis oleks tõenäoliselt saanud peaministriks Siim Kallas, aga selles olukorras sai peaministriks jälle Mart Laar, teist korda, ja Siim Kallasest sai selle valitsuse rahandusminister.

14:24 Esimees Eiki Nestor

Ain Lutsepp, palun!

14:24 Ain Lutsepp

Aitäh, härra esimees! Austatud ettekandja! Me oleme saanud küllalt põhjaliku ülevaate Eesti valimisseadusest lähiajaloos ja kaugemas ajaloos. On peatunud mitmel olulisel küsimusel. Minu küsimus on selline: milline on Soome ja Eesti valimisseaduste erinevus, seoses meie, Vabaerakonna esitatud valimisliitude lubamise seaduseelnõuga?

14:24 Jüri Adams

See on täiesti asjakohane küsimus, sest Eesti praegusel Riigikogu valimise seadusel ja erakondade kohta kehtival regulatsioonil on otsene side Soome regulatsiooniga. Soomes kehtiv kord on püsinud üsna muutusteta juba teise maailmasõja eelsest ajast peale. Ma tean, et kui omal ajal valimisseadust ja erakonnaseadust tehti, siis see oli üks vähestest teiste riikide seadustest (soome keel on üldiselt tuttav ja Soome eeskuju on Eestis alati olnud määrav), millest võeti Eesti praeguse korralduse ellukutsumisel mõõtu. Aga etteruttavalt on järeldus selline, et minu arvates on see üks nendest juhtumitest, kui Soome eeskuju järgimine on Eestile teinud karuteene. Oleks targem olnud, kui Eesti ei oleks tookord Soome eeskuju järginud, või teine võimalus, et ta oleks siiski järginud, aga oleks teinud täpselt nii, nagu Soomes on. Soomes on olukord selline, et kandidaatide nimekirju Eduskunna valimisele esitavad ainult erakonnad ja samamoodi nagu Eestis ei tunta erakondade ühiseid valimisnimekirju. Väga oluline erinevus on ainult selles, kuidas Soomes erakondi tunnustatakse ja kuidas jõutakse valimisnimekirjade esitamiseni. Meil on teatavasti vaja läbi teha eelnev väga pikk protsess erakonnaks saamiseks ja selle kõige tömahukam osa on nõutava liikmete arvu kokkusaamine. Meil on praegu see miinimumarv 500 ja enne seda, alates vist 1996. aastast, kui ma ei eksi, oli nõutav 1000 liiget. Selle arvu 1000 tekkimises – seda on mulle väitnud tookordne põhiseaduskomisjoni liige Mart Nutt – oli olulisel kohal see, et Soome seaduses esineb arv 5000. Tookord olevat arvatud niimoodi, et kuna Eesti elanikkond on umbes viis korda väiksem kui Soome elanikkond, siis oleks mõistlik, kui 5000 asemel oleks meie seadusesse kirjutatud viis korda väiksem arv, nimelt 1000. Ainult et päris põhjalikult läks sassi see, et Soomes ei nõuta erakonnalt 5000 liiget. Ma ei tea, kas nad tookord andsid ... (Hääl saalist.) Kuidas, palun? Vabandust, praegu on meil 500. Soomes on niimoodi, et Soomes nõutakse ka, et valimisnimekirja aluseks oleks juriidiline kehand, mida nimetatakse erakonnaks, aga selle kehendi ellukutsumine on äärmiselt lihtne ja selleks piisab ainult kahest inimesest. Soomes ei nõuta 5000 erakonnaliiget või isegi mitte 500, nagu meil praegu, piisab kahest inimesest. Aga see arv 5000 on tõesti Soome praktikas olemas. Kui Soomes rühm kodanikke soovib järgmistele Eduskunna valimistele esitada oma kandidaatide nimekirja, siis nad kõigepealt moodustavad selle nimekirja ja siis hakkavad koguma Soome valimisõiguslike kodanike toetusallkirju. Ma ei tea, praegu on selleks mingisugune elektrooniline vorm olemas, aga omal ajal tuli Soome kodanikel täita niisugune väikene pappkaardike, et mina jah toetan. Kui 5000 toetuskaardikest oli kokku saadud, siis läks kandidaatide nimekiri valimistele. Seal on veel erandeid. Kui erakonnal on praegu Eduskunnas oma esindajad, siis ei ole vaja 5000 toetusallkirja, seda ei ole vaja ka siis, kui erakonnal olid oma esindajad üle-eelmises Eduskunna koosseisus ja vahepeal ühes koosseisus neid ei olnud. Aga siis, kui on kahest parlamendikoosseisust välja jäänud, tuleb alustada nagu nullist. Selles mõttes ei ole Soomes vajadust viia valimisseadusesse sisse erakondade ühiste kandidaatide nimekirju. Kui selline vajadus Soome poliitilises elus peaks tekkima, siis see ühisnimekirja esitamine on, ütleksin, sisuliselt lihtsaimast lihtsam. Aga kuni meil selle algkehendi, erakonna moodustamine ei toimu niisama lihtsalt, nagu see on Soomes, siis oleks meil vaja muud lahendust. Nii et Soome seaduse mitteasjatundlik eeskujuks võtmine ja rakendamine niisuguses asjatundmatus või vales kontekstis, vähemalt niipalju, kui ma Mart Nuti mälestustest olen aru saanud, on olnud meie praeguse õigusliku, põhiseadusliku ja praktilise probleemi tekkimise alguspunkt. See ei oleks võib-olla iseendast veel see kõige hullem asi, aga meil on valimisseaduses asjad halvasti. See on see, mida ma olen püüdnud teile rääkida. Korrates üle eile öeldut: kui ma lõpetan ja ülejäänud osa

päevakorrapunktist on ammendatud, siis tõenäoliselt hääletatakse see eelnõu menetlusest välja, selline on valitsuskoalitsiooni otsus, aga sellega ei kao probleem, probleem lihtsalt läheb edasi järgmisesse Riigikogu koosseisu. Häda on selles, et meil jooksevad need asjad väga mitmel moel kokku. Üks asi on see, et valimisnimekirjade esitamine on raske, teine on see, et erakondade moodustamine on äärmiselt raske. Ma pean ütlema, et valimisnimekirjade esitamine on minu arvates see kriteerium, kas protsess on hästi reguleeritud. President kuulutas mõned päevad tagasi valimised välja ja nüüd on mingi kuupäev, kui lõpetatakse kandidaatide nimekirjade registreerimisele võtmine. Selles ajavahemikus, see on vist kuu aega või natukene vähem, peaks olema võimalik kodanikel organiseeruda ja omaenda kandidaatide nimekiri esitada. Siia lisandub teine asi, mis on meil omaaegse Res Publica pärand. See on erakondade ülerahastamine, mis on viinud olukorrani, et Eesti poliitikas osalejate hulgas on n-ö kaks võistlusliigat, üks on korralikult rahastatud liiga ja teine on alarahastatud liiga. Viimaste aastate jooksul ei ole ma sellega kursis olnud, aga vahepealsetel aastatel oli siin väga levinud praktika, et erakonnad tegid valimiskampaania võlgu ja tasusid võlad järgmiste aastate jooksul riigi toetusest. Lõpetuseks meenutan seda, kui Res Publica omal ajal tuli. Vaadake, meie iseseisvumise ajaloos ja osalt ka poliitilise mõtte arengus praeguseni on olnud väga oluline meie suur politoloogiaprofessor Rein Taagepera, kes elab osa aega Ameerikas Californias ja osa aega elab siin. Rein Taagepera on minu arvates hea näide selle kohta, et suured teadlased võivad praktilises poliitikas osutada üsna naiivseks. Tol aastal, enne Res Publica valimisvõitu, oli selline olukord, et Rein Taagepera oli nõus asuma Res Publica esimeheks ja ta oli kõige nimekam kandidaat, kes organiseeris Res Publicale hääled. Kuidas neil pärast täpselt läks, ma ei tea, aga pärast seda, kui Rein Taagepera oli ust paugutanud ja nende hulgast lahkunud, pani ta kirja oma kriitika nende oma võitluskaaslaste kohta, kes olid Res Publica nooremad liikmed. Niivõrd teravat kriitikat ei ole esitanud keegi teine. Muu hulgas on Rein Taagepera kirjutanud ühe üsna põhjaliku ingliskeelse uurimuse "Tõus meteorina: Res Publica Eestis 2001–2004". Ta alustas oma kirjutist sellega, et otsekohe, kui Res Publica oli valimisvõidu saavutanud ja tõusnud juhtivaks valitsusparteiiks, asus ta tegelema sellega, et kunagi ei oleks Eestis enam võimalik, et keegi teine isikute grupp saaks korrata sedasama tõusutrajektoori. See Rein Taagepera hinnang on tagantjärele vaadates muidugi õige, sest kõik seaduste muutmised või mittemuutmised lähevad selle juurde tagasi, samamoodi siiani kehtiv, pikas perspektiivis üsna ebaarukas erakondade rahastamise skeem.

14:37 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

14:37 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Sinu esimene hüpotees ei pea paika. Sa ütlesid, et vene parteid või nimekiri said sisse või ei saanud sisse. Tegelikult sai 1999. aastal Ühendatud Rahvapartei kuus kohta, enne teda ei olnud. Aga see, kes kaotas, oli Koonderakond, tema kukkus 41 koha pealt mingi seitsme või kaheksa koha peale. Võitsid Isamaa ja Keskerakond, mõlemad said umbes kümme kohta juurde. Aga tegelikult seltskondade arv ei vähenenud, nii ühes kui ka teises oli seitse nimekirja, kes sisse said. Ikkagi, kelle kasuks või kelle huvides see manööver oli? Kuigi, nagu ma ütlesin, nimekirjade arv jäi samaks ning olid võitjad, nagu ma nimetasin, ja kaotajad. See oli Siimanni valitsus ju, kes selle muudatuse tegi.

14:38 Jüri Adams

Ma pean alustama sellest, et see on võimalik, jah. Ma ei kontrollinud praegu raamatutest asju üle. Juhul kui tõesti oli niimoodi, et 1999. aasta valimistel oli veel edukas vene erakondade nimekiri ... Ei saanud olla, see nimekiri oli keelatud. Nii et ma arvan, et praegu on siiski minul selles asjas rohkem õigus. Mis puudutab neid hüpoteese, siis ma ei tea. Need asjad jäävad ajalehtedest aina kaugemale ja ununevad ka need kuulujutud, mis tookord liikusid. Ma võin päris kindlasti öelda seda, et kuigi 1998. aastal oli võimul Mart Siimanni vähemusvalitsus, siis Mart Siimanni toetajad Riigikogus, st see KMÜ osa, kes oli tema taha jäänud, ei kontrollinud ju olukorda. Kindlasti ei kontrollinud nad olukorda komisjonides. Tookord ei olnud ka veel seda kommet, et seadusmuudatused tulevad reeglina valitsuse kaudu, valitsuses või ministeeriumis koostatud eelnõudena. Vähemalt valimiseseaduse puhul ei olnud see ka kunagi varem niimoodi olnud. Aga tõenäoliselt on kuskil inimesed, kes teavad, mis oli tookordsete n-ö meistrite mõtetes ja millist poliitikat nad tahtsid järgmistel aastatel näha. Ma arvan, et tookord oli Reformierakond tõusutrajektoiril ja Mart Laari Isamaaliidu tagasitulek oli ka teoreetiliselt üsna halvasti seletatav. Nii et ilmselt oli osalisi palju. Ma tõin välja ainult need kaks hüpoteesi, mida ma

siinemaani mäletan. Ma olen neid kuulnud küll eri aegadel. See ei tähenda, et neid hüpoteese ei võiks veel olla. Võib-olla ükski neist ei vasta tõele, võib-olla tegelik seletus on niisugune, millest mul pole aimugi.

14:41 Esimees Eiki Nestor

Aivar Kokk, palun!

14:41 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja, ma loodan, et ma saan oma küsimusele lühikese vastuse. Ma loen § 26 punkti 3: "Erakondade valimisliidu nimi peab sisaldama valimisliidu moodustanud erakondade nimesid ning sõna "valimisliit". Ja siis on järgmine rida: "Erakondade valimisliidu nimi ei või olla eksitav ning nimes ei või kasutada valimisliitu mittekuuluva erakonna nime või sellega eksitavalt sarnast nime." Kas me kirjutame kahe erakonna nimed ja taha veel, ma ei tea, "armastus" või "Tallinn" või midagi veel kolmandat? Kuidas sellest ikkagi aru saada? Kui oleks jäänud esimene lause, siis oleks selge, et on kahe erakonna nimi pluss "valimisliit". Aga nüüd on võimalus, ma saan aru, sinna lisada kõike muud ka, näiteks võib "Jürgeeni" sisse panna, saame "Jürgeeni" panna sinna juurde, näiteks. Kindlalt, jah-jah! Ah? Eeldus on selline, et Jürgen sooviks sinna oma nime näiteks. (Kommentaar saalist. Naerab.)

14:42 Jüri Adams

Okei, ma püüan vastata nii kiiresti kui võimalik. Et mingite asjade nimed ei tohi olla eksitavad, st ei tohi võimaldada segiminekut millegagi, on tegelikult väga üldine põhimõte avalikus elus ja see on nii äritegevuses ja ka mittetulundusühingute sfäärides. Kui mina praegu kirjutaks selle paragrahvi kavandit, siis ma ilmselt seda sisse ei paneks. See on muutunud teatud moel n-ö meelega-mõista-küsimuseks. Aga mis puudutab § 26 kritiseerimist, siis vaadake, see § 26 on sõna-sõnalt selline, nagu ta oli Riigikogu valimise seaduses enne, kui ta sealt välja võeti. Nii et see on oma aja tekst. Vähemalt 1995. aasta valimistel, kus kandideerisid valdavalt samamoodi need, keda valimisliitudeks nimetati, st olid esitatud mitme erakonna ühisnimekirjad, saadi kuidagi selle teksti alusel hakkama, probleemi nagu ei olnud. Aga seaduste tekstidega on ju niimoodi, et iga asja saab vähemalt niisugustes valdkondades ütelda väga erineval viisil. Ma ei taha sellega ütelda, et see oleks ainuvõimalik või parim viis. Kui kunagi jõutakse Eestis selle juurde, et niisugune asi valimisseaduses taastatakse, küll siis leitakse tolele hetkele kõige sobivam sõnastus.

14:44 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

14:44 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! 20 aastat on möödas, aga mulle ei meeldi, et me anname mingi vale signaali sellega, et me ei mäleta, mis toimus 20 aastat tagasi. Tollal oli Eestimaa Ühendatud Rahvapartei nimekirja, ta läks valimistele oma partei nimetuse all, selle koosseisus olid inimesed Vene Erakonnast Eestis ja kolmandaks olid Tiit Toomsalu Sotsiaaldemokraatliku Tööpartei inimesed. Ja nad saidki sisse, kuigi mõnikord oli ettekujutus, et parlamendis oli ainult Tiit Toomsalu ja mitte kedagi muud, aga tegelikult oli see EÜRP. Teil kolleeg Ernitsaga tekkis kerge debatt, aga tegelikult nägi see asi välja nii, nagu ma praegu teile kirjeldasin.

14:46 Jüri Adams

Aitäh, härra Stalnuhhin! Mul on väga hea meel, et te selle märkuse tegite. Ma ei ole asjatundja. Teie poliitiline karjäär on selle asjaga olnud rohkem seotud ja ma usun, et teie mälu on selles küsimuses palju täpsem. Nii et ma tänan teid väga.

14:46 Esimees Eiki Nestor

Eelnõu algatajale rohkem küsimusi ei olegi. Põhiseaduskomisjoni ettekandja on Tiit Terik. Palun!

14:46 Tiit Terik

Härra juhataja! Hea Riigikogu! Põhiseaduskomisjon arutas Riigikogu valimise seaduse temaatikat 19. novembri istungil. Väga põhjaliku ettekande – nii nagu ka eile ja täna – tegi härra Adams, tutvustades komisjonile eelnõu sisu. Tekkisid ka mõned küsimused. Helmut Hallemaa tundis huvi, millal võiksid seadusmuudatused jõustuda, juhul kui see eelnõu Riigikogu heakskiidu saab. Härra Adams vastas, et võimalikult kiiresti ja juba eelolevatel valimistel, mispeale põhiseaduskomisjoni esimees leidis, et see oleks mõnevõrra liiga kiire ega oleks ehk paslik. Härra Pevkur palus selgitada, millist probleemi üritatakse eelnõuga lahendada, ja härra Adams vastas, et erakondade valimisliidud võivad olla teatud olukordades väga kasulikud. Üldiselt jäädigi küsimustega peamiselt selle rakendamise temaatika juurde. Komisjon tegi ka otsused, kaks neist olid konsensuslikud: otsustati teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda 4. detsembriks ning määrata komisjoni ettekandjaks siinkõneleja. 6 poolt- ja 1 vastuhäälega tehti ettepanek eelnõu tagasi lükata. Aitäh!

14:48 Esimees Eiki Nestor

Küsimusi komisjoni ettekandjale ei ole. Aitäh, Tiit Terik! (Hääl saalist: "Vedas!") Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Põhiseaduskomisjoni ettepanek on eelnõu 701 esimesel lugemisel tagasi lükata. Seda ettepanekut tuleb meil hääletada.

Austatud Riigikogu, päevakorras on praegu Vabaerakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 701 esimene lugemine. Põhiseaduskomisjon on teinud ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele ettepaneku eelnõu 701 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt on 57 Riigikogu liiget ja vastu 6, erapooletuid ei ole. Ettepanek leidis toetust. Eelnõu 701 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja kukub menetlusest välja.

2. 14:51 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (697 SE) esimene lugemine

14:52 Esimees Eiki Nestor

Järgnevalt on meie päevakorras Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 697 esimene lugemine. (Juhataja helistab kella.) Palun vaikust, sest kohe tuleb Riigikogu kõnepulti eelnõu algataja ettekandja Aivar Sõerd. Palun!

14:52 Aivar Sõerd

Austatud esimees! Head kolleegid! 2016. aasta lõpus, kui praegune koalitsioon oma tegevust alustas, oli üks esimesi samme ulatusliku maksumuudatuste paketi läbisurumine ja selle paketi tulupoole üheks oluliseks katteallikaks pidi saama õlle, veini ja siidri täiendav maksustamine. Sealt loodeti saada märkimisväärset lisatulu. Näiteks loeme vanadest paberitest: 58 miljonit eurot lisatulu tänavu ja 65 miljonit eurot lisatulu järgmisel aastal, 2019. Tänavusse riigieelarvesse kirjutatigi sisse 341 miljonit eurot alkoholiaktsiisitulu oodatavat laekumist. (Juhataja helistab kella.)

14:53 Esimees Eiki Nestor

Rahvasaadikud Must ja Pevkur, palun mitte segada Aivar Sõerdi! Aitäh!

14:53 Aivar Sõerd

Nii, edasi. Õlleaktsiis tõusiski 2017. aasta veebruaris ja juulis kokku 86%. Sellest piisas, et kolme-nelja kuuga vallanduks ulatuslik piirikaubandus. 2018. aasta veebruarist asendati varem seadustatud kange ja lahja alkoholi aktsiisi tõusud veidi väiksemate aktsiisitõusudega. Kosmeetiline muudatus ei muutnud aga midagi ja piirikaubandus jätkus tõusuteel.

Rahanduskomisjonis palusime Rahandusministeeriumil koostada nende maksumuudatuste

mõjuanalüüs. See tuligi ja sealt saime lugeda, et 2017. aasta teisel poolel võivad ölle ja siidri müügikogused hinnanguliselt väheneda 10%, sellest 6% pidi olema piirikaubanduse mõju ja 4% tarbimise vähenemise mõju. 2018. aasta märtsis tuli välja konjunktuuriinstituudi uuring, mis näitas, kui halvaks asjad tegelikult olid kujunenud. Selgus, et Lätist alkoholi ostnud inimeste osakaal oli kasvanud 35%-ni, suurenenud olid ostukogused ja varud inimeste kodudes. Prognoositi jätkuvat lõunapiiriostude osatähtsuse kasvu. Selgus ka ulatuslik piirikaubanduse mõju kogu Eesti majandusele. Lõunapiirile tekkinud kaubandus oli pannud tugeva surve alla kodumaise joogitööstuse ning kohaliku kaubanduse. 2017. aastal suleti 40 väikekauplust. Põhjapiiril hääbuv kaubandus mõjutas tunduvalt Eestit külastavate turistide arvu. 2018. aasta kevadprognoosis hindas Rahandusministeerium piirikaubanduse osakaaluks 2016. aastal 5,3%, aga 2017. aastal juba 15,7% ja 2018. aastal ligi 25%. Rahandusministeerium tunnistas ka ise varimajanduse kasvu, sest suured vahed Läti ja Eesti hindades olid loonud motivatsiooni tuua riiki aktsiisikaupu ka edasimüügiks. Tänavuses sügisprognoosis tõdes Rahandusministeerium, et piirikaubanduse osakaal eestlaste ostudes on kasvanud jätkuvalt, nüüd juba 27%-le. Tänavu juunis avaldas konjunktuuriinstituut uuringu "Alkoholi turg, tarbimine ja elanike hinnangud riigi alkoholipoliitikale". Uuring näitas, et pikaajaline alkoholitarbimise trend pöördus eelmisel aastal tõusule. Uuring tõi välja, et tarbimise langustrendi peatumise oluline põhjus oli see, et Lätist saab osta odavat alkoholi ja korraga tuuakse suuri koguseid.

Riigikontrolli ülevaates riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2017.–2018. aastal on kirjas, et võrreldes riigieelarvesse kavandatuga laekub tänavu alkoholiaktsiisi 105 miljonit eurot vähem ja kõiki aktsiise kokku 179 miljonit eurot vähem. Pannes siia juurde käibemaksu, saame 216 miljonit eurot. Oktoobri keskel avaldas maksumaksjate liit konsultatsioonifirma KPMG koostatud analüüsi, mille kokkuvõtlik järeldus on, et piirikaubandust on võimalik tagasi pöörata, koos 100 miljoni euro suuruse positiivse mõjuga Eesti eelarvetulule, langetades selleks 2020. aastal ölle ja kange alkoholi aktsiisimäärasid. Uuringu kohaselt oleksid ka jaeketid valmis rakendama madalamat juurdehindlust, kui aktsiisimäär võimaldaks pakkuda piirikaubandust tagasipööravat hinda. Selle uuringu järgi on kõige populaarsem piirilt ostetav alkoholiliik õlu, mida leidis 79% piiril ostu sooritanute ostukorvis, sellele järgnes viin ja muu kange alkohol, mida ostis 45% alkoholiostjatest.

Konjunktuuriinstituudi juht Marje Josing on öelnud, et aktsiisipoliitikaga taheti parimat, aga selle asemel lükati inimesed üle piiri, kus müüakse alkoholi sisuliselt salaalkoholi hinnaga. Analüütikute hinnangul pole piirikaubanduse lagi veel käes. Suvel tegid Emori küsitlajad uuringu piiriäärsetes Läti alkoholipoodides. Uuringust selgus, et 41% Eesti elanikest ostab Lätist alkoholi. Peale selle selgus, et suure hulga inimeste seas on sellest poodlemisest kujunenud protestiliikumise erivorm. Head kolleegid! Käesoleva eelnõu eesmärk on langetada alkoholi aktsiisimäärad 2017. aasta veebruari tasemele. Alkoholiaktsiisi langetamise eesmärk on peatada alkoholiturism Lätti, suurendades sellega Eesti eelarvetulusid. Eelnõu arvestab ka rahvatervise argumentidega. Piirikaubanduse tekitasid aktsiisitõusud ja selle tulemusel tekkinud aktsiisimäärade erinevused Läti aktsiisimääradest. Nii nagu piirikaubanduse tekitas aktsiisitõus, samamoodi on võimalik piirikaubandust aktsiisilangetuselga tõrjuda. Piirikaubandusest pole Eestil midagi võita. Probleemi lahendamise viivitamise korral on hiljem piirikaubandust tõrjuda palju raskem. Piirikaubandust on võimalik tagasi pöörata, tõrjuda selle nähtusega kaasnevad negatiivsed mõjud ja tuua tulud Eestisse tagasi, arvestades sealjuures rahvatervise argumentidega. Praegune valitsus on paraku piirikaubandusega leppinud ja võtnud hoiaku, et piirikaubandust enam kaotada ei saa. Reformierakond on kindel, et piirikaubandust on võimalik tagasi pöörata.

Lõpetuseks. Ka Rahandusministeeriumi kalli riigihankega tellitud ja kevadeks valmiv uus piirikaubanduse uuring ei saa kuidagi anda teistsugust tulemust kui juba valminud, maksumaksjate liidu tellitud ja KPMG teostatud uuring. KPMG uuring ütleb selgelt, et piirikaubandus taandub, kui aktsiisimäärasid langetatakse. Vahe Läti aktsiisidega on tekitanud piirikaubanduse ja see taandub pärast seda, kui see vahe väheneb optimaalsele tasemele. Täna tähelepanu eest! Ma olen valmis vastama küsimustele ja muidugi palun seda eelnõu toetada!

14:59 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimuste vooru avab Taavi Rõivas.

14:59 Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Hea ettekandja! Üks minu sõber küsis hiljuti avalikult, kes kurat tõstis õlleaktsiisi ühekorraga 70%. See on jäänud seni vastuseta, sest need, kes seda tõstsid, ei ole julgenud oma nime all välja öelda, et jah, nemad tõstsid, ja öelda, kas nad tegid õigesti või tegid suure vea. Ole hea, Aivar, ütle siis sina, millal täpselt see 70%-line tõus aset leidis ja mis eristab seda varasematest praktikatest, mis on olnud kõikidel eelnevatel valitsustel.

15:00 Aivar Sõerd

Jah, aitäh! See on hea küsimus. Senine praktika on olnud selline, et kõigepealt on ikkagi jälgitud aktsiisimäärasid naaberriikides, meil eelkõige erinevust Läti määradest. Üldiselt on normaalne – see on ka teiste riikide praktika –, et aktsiisimäärasid tõstetakse vastavalt elukalliduse tõusule, vastavalt inflatsiooni tempole. Üldjoontes on seda järgitud. Erinevus või, ütleme, erisus tekkis 2016. aasta lõpu otsustega, mille tegi praegune koalitsioon, ei keegi muu. 2017. aasta keskel toimunud järsk lahja alkoholi aktsiisi tõus vallandas ulatusliku piirikaubanduse. See vallandumine toimus kolme-nelja kuuga. 2017. aastal piirikaubandus veel lage ei saavutanud, see tõus jätkus ka tänavu. Isegi Rahandusministeeriumi ametlik prognoos ei kinnita piirikaubanduse vähenemist. Rahandusminister on öelnud, et tema ka ei saa aru, miks nad neid aktsiise tõstsid. Aga rahandusministril on selles küsimuses valitsuses sisuliselt vetoõigus. Rahandusminister olevat isegi, nii nagu ühest uudisest välja sai lugeda, teinud valitsuses ettepaneku, et aktsiisimäärasid võiks langetada. Aga nagu ma ütlesin, praegune valitsus, praegune koalitsioon on piirikaubandusega leppinud, ta on loobunud selle tõrjumisest. Kui mitte midagi ette ei võeta, siis iseenesest see probleem ei lahene. Sajad miljonid eurod kaotame ka järgmisel aastal ja selle probleemi lahendamine võib kesta veel väga pikalt, kui me täna otsustavalt ei tegutse.

15:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

15:03 Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Aivar Sõerd! Arstid teavad lihtsat tarkust: kui veri voolab organismist välja, tuleb haav sulgeda ja mitte sellega oodata. Kui maksuraha voolab riigi organismist välja, kas ei peaks meditsiinit õppust võtma? Kas teie, Aivar, olete aru saanud, miks aktsiisipoliitika kujundamisel ei ole viimasel ajal kuulda võetud ei eksperte, kriitikuid ega lihtsalt talupoeglikku kokkuhoiu- ja omakasuinstinkti?

15:04 Aivar Sõerd

Aitäh selle küsimuse eest! Vaat, sellesama eelnõu arutelul, mida me siin arutasime just enne seda aktsiisilangeuse eelnõu, ja tegelikult juba eile kõlas siin saalis mõte, et kui on tekkinud haigus, siis on vaja kohe ravima hakata. Kui raviga viivitada, siis tekivad patoloogiad ja hiljem on juba väga raske mõjusalt sekkuda. Nii on ka selle aktsiisiprobleemiga. Tänavu suvel, kui tuli välja konjunktuuriinstituudi alkoholitarbimise uuring, siis see näitas ühte väga ebasoovitavat trendi: varasematel aastatel toimunud alkoholitarbimise langustrend oli pöördunud tõusule. See tõus ei olnud veel suur, aga trendi muutust see uuring näitas. See on äärmiselt kahetsusväärne, just see tarbimistrendi muutus, koos sellega, et me lihtsalt loovutame aktsiisitulu. See näitab, et aktsiisipoliitika on täielikult läbi kukkunud.

Ja mis rahvatervise argumentidest me räägime, kui praegu saab piirilt tuua alkoholi sisuliselt salaalkoholi hinnaga, nagu Marje Josing ütles. Tegelikult, vaadates Läti hindu, mis on isegi madalamad, kui olid meil enne neid aktsiisitõuse, arvestades koguseid ja turuosa, võib öelda, et suurele osale inimestest on alkohol muutunud isegi odavamaks, kui oli enne aktsiisitõuse. Siit tuleneb ka väga negatiivne mõju rahvatervisele.

15:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Jaanson.

15:06 Jüri Jaanson

Aitäh! Austatud esitaja! Vaatamata koalitsiooni silmanähtavale soovile tõsta aktsiise rahanduslikel põhjustel, on nad afišeerinud ikkagi seda, et see on tehtud inimeste tervise huvides, alkoholitarbimise vähendamise huvides. Nüüd on meil piirikaubandus, alkoholitarbimine on tõusuteel ja me soovime seda tagasi keerata. Kas te olete rahanduskomisjonis arutanud, millised tervisemõjud või tarbimismõjud võiksid olla just selle protsessi tagasikeeramisel?

15:07 Aivar Sõerd

Kahjuks me rahanduskomisjonis oma aruteludega nii kaugele ei jõudnud, kuigi oleks võinud. Tegelikult peaks rahanduskomisjon seda temaatikat arutama koos sotsiaalkomisjoniga, sest see tõesti väljub kitsalt fiskaalsest temaatikast. Aga rahvatervise eesmärkidega ei saa kindlasti olla kooskõlas see, mida me tänasel päeval näeme. Kui tuuakse korraga suuri koguseid odavat alkoholi, siis on kiusatus ju ka rohkem tarbida. Teiseks, Läti hinnad on ju odavamad, kui olid hinnad meil isegi enne suuri aktsiisitõuse eelmisel aastal. Seda konjunkturiinstituudi alkoholitarbimise uuring näitaski, et pikaaegne, aastaid kestnud tarbimislanguse trend on pöördunud väikesele tõusule. See on väga ohtlik märk ja see näitab, et me oleme väga vales teel.

15:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Toomas Kivimägi.

15:08 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud ettekandja! Uppuja haarab ka õlekõrrest. Mulle vägisi tundub, et tänane valitsuskoalitsioon püüab hakata kinni eelmise peaministri Taavi Rõivase varrukast, püüdes talle kuidagi inkrimineerida asju, mille eest tegelikult on vastutavad nemad. Ma tahaksin, et sa kordaksid veel korra üle, kui suur oli 2016. aastal piirikaubanduse osakaal ja kui suur on see viimase Rahandusministeeriumi värske hinnangu kohaselt. Teiseks, kas sa mäletad, kas 2016. aastal laekus alkoholiaktsiisi rohkem, kui oli eelarves kavandatud, või tekkis seal tõsine puudujääk?

15:09 Aivar Sõerd

Aitäh! Ma võin need numbrid üle korrata, mul on need peas. 2016. aastal oli piirikaubanduse maht 6%. Rahandusministeeriumi viimane ametlik prognoos, sügisprognoos, mis tuli 15. septembril, ütles, et see on kasvanud 27%-le. 27%-le! Järgmiseks aastaks ennustab Rahandusministeerium, et sellelt 27%-lt mitte kuidagi allapoole ei tulda. Aga 2016. aastal laekus alkoholiaktsiisi plaanipäraselt 251 miljonit eurot. Võrdleme tänavuse olukorraga, kui pärast kõiki neid suuri aktsiisitõuse, peale seda, kui eelarvesse oli planeeritud 341 miljonit eurot, seda korrigeeriti neli korda allapoole. Neli korda! Nüüd oleme jõudnud sinnani, et Rahandusministeerium on sunnitud tunnistama, et jah, rohkem kui 235 miljonit eurot tänavu ei laeku. Seda on vähem kui 2016. aastal.

15:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Raivo Põldaru.

15:10 Raivo Põldaru

Aitäh, härra aseesimees! Hea ettekandja! Kas ei olnud kaalumisel variant, et viia aktsiisimaksud Lätiga võrreldavale tasemele või tuua isegi allapoole? Kas praegune teie algatatud eelnõu tõepoolest need teerajad, nagu ütelda, laseb rohtu kasvada ega tekita hoopis sellist olukorda, kus aktsiisid hakkavad vähem laekuma lihtsalt maksu vähenemise tõttu, aga teekond Lätti jätkub?

15:11 Aivar Sõerd

Aitäh! Meie eelnõu valmis ja anti Riigikogule üle septembrikuus, mitu kuud tagasi. Ta on rahanduskomisjonis hea pikka aega laagerdunud ja eks vahepeal ole palju vett merre voolanud, aga tänane teadmine ütleb veelgi suurema kindlusega, et me oleme selle langetamisega õigel teel. Aga mis puudutab optimaalseid määrasid, siis me nii julged ei olnud, et Läti määradest allapoole tulla. Asi on selles, et sel hetkel, kui me seda eelnõu kirjutasime, oli informatsioon, et Läti niimoodi väikeste sammudega, mis küll väga suurt mõju ei avalda, aga väikeste sammudega ikkagi 2019. ja

2020. aastal oma määrasid tõstab. Muuseas, hiljem valminud KPMG uuring – see on väga soliidne uuring, küsitleti 500 ostlejat ja arvukalt kaubanduskette – ütleb, et piirikaubandus kaob, kui õllekohvri hind (lahjast alkoholist rääkides) erineb Läti hinnast vähem kui 2 eurot ja pooleliitri kange alkoholi hind alla 1 euro. Kui te vaatate seda uuringut, siis te näete, et KPMG pakub omalt poolt optimaalsed aktsiisimäärad. Vähemalt õllel ja viinal langevad need üsna kokku nende määradega, mis on ka meie eelnõus, väga suurt erinevust ei ole.

Mis veel Lätit puudutab, siis seal valitsuse moodustamine alles kestab ja poliitikas on palju segadust. Aga ma ei välistaks seda, et Läti poliitikud või ka Läti rahandusministeerium või valitsus, kui see kokku pannakse, vaatavad, et kui Leedu ei tõsta määrasid, on need külmutanud, ja kui Eesti on oma määrad külmutanud, siis võivad ka nemad varem plaanitud väikestest tõusudest üldse loobuda. Nii et kui me seda eelnõu edasi menetleme, siis siin esimese ja teise lugemise vahel me võime veel teha analüüse selle kohta, millised need optimaalsed määrad peaksid olema.

15:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi.

15:14 Jürgen Ligi

Aitäh! Kas saaksid öelda need numbrid, kui suureks on praegu hinnatud piirikaubandust võrreldes 2015.–2016. aastaga? On sul need numbrid käepärast?

15:14 Aivar Sõerd

Piirikaubanduse osakaal Rahandusministeeriumi ametlikel andmetel on 27% turust. Tootjad hindavad seda isegi suuremaks: 30% kange alkoholi puhul ja õlle puhul isegi 40%. Eks see tõde jää kuskile vahepeale. Aga 2016. aastal oli see maht Rahandusministeeriumi andmetel 6%, nii et siin on ikkagi mäekõrgune erinevus.

15:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Laine Randjärv!

15:15 Laine Randjärv

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Kultuurkapitali seadus ütleb, et riigieelarvesse laekuvast aktsiisist, arvestades tagasimakseid, kantakse 3% üle kultuurkapitalile. Arvestades aktsiisiraha meeletut väljavoolamist Lätti, peaks küsima, mispärast me taas kord unustame omaenda kultuurivaldkonna. Probleeme on sellega, et koorijuhtidele ja tantsujuhtidele pole palka maksta, ei ole võimalik pakkuda neile sotsiaalseid tagatiseid ning meie laulu- ja tantsupeod on ohus. Missugune on teie suhtumine – te olete ka muusik –, kuidas suhtuda sellesse, et sisuliselt kultuuritoetuse raha voolab meil täiega Lätti?

15:16 Aivar Sõerd

Jaa, aitäh, see on hea küsimus! Selle eelnõu ettevalmistamisel ma vaatasin kultuurkapitali kodulehte, kus on nende tänavune eelarve üleval. Seal on selgelt kirjas, et kultuurkapital pani oma tänavuse eelarve kokku, lähtudes Rahandusministeeriumi alkoholiaktsiisi laekumise prognoosist, nii nagu see oli riigieelarvesse kirjutatud – 341 miljonit eurot. Vahepeal on Rahandusministeerium seda prognoosi neli korda allapoole korrigeerinud ja tegelik laekumine on 235 miljonit eurot. Siit võib arvutada, kui mitu protsenti kultuurkapital saab vähem raha võrreldes sellega, kui palju nad oma eelarvesse kirjutasid. Ma küsisin ka kultuuriminister Indrek Saarelt, kuidas see olukord on. Minister rääkis, et väga hull ei ole, küll saame hakkama. Aga on selge, et paljusid projekte, mis olid varem kavandatud, ja mitmeid meetmeid peavad paratamatult kärped tabama. Selle rahastusega, millega oli arvestatud, tänases olukorras enam arvestada ei saa.

15:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Arto Aas.

15:17 Arto Aas

Aitäh! Hea ettekandja! Tõepoolest veider probleem, mõneti on isegi absurdne, et valitsus ei soovi seda viga parandada. See, mis Lõuna-Eestis toimub, on päris hirmus. Olin ka ise nädalavahetusel Lätis: piiripealsed poed on eestlasi täis, seal on ka soomlasi. Ma tahangi küsida teie käest veel kord, kas me suudame juba praegu rahaliselt hinnata seda kaotust, mis tabab meid Põhja-Eestis, kus Soome turistide arv langeb, sest nad ei ole enam siinse hinnatasemega rahul, põhjust siia tulla on vähem. Sellega on seotud väga lai ettevõtete ring: hotellid, restoranid, juuksuritöökojad, mis iganes. Me näeme tõenäoliselt ka Põhja-Eesti majanduses sarnast negatiivset trendi, nagu see tsunami, mis on Lõuna-Eestist juba üle käinud. Aga oskate te mulle öelda numbreid, mida see riigieelarve jaoks tähendab?

15:18 Aivar Sõerd

Aitäh selle küsimuse eest! Viimastel nädalatel pole mul olnud mahti Valkas või Ainažis käia, aga ma käisin seal suvel. Ma aitasin koguda vähiravifondile annetusi ja mitme tunni vältel annetusi kogudes nägin ka seda, mis seal poodides toimub. Need poed on tegelikult hulgilaod. Kas nüüd eestlasi seal ülekaalukalt oli, aga võib-olla kolmandik kuni isegi pool võisid olla soomlased. Tuldi bussidega kohale ja neid ostukärusid ikka andis lükata: üks mees tõmbas eest ja kaks meest lükkasid tagant. Bussid ja pakiautod olid ikka lookas, kui sealt minema mindi. Vaadates neid reportaaže, mida sealt nüüd näidatakse, võin öelda, et olukord on samasugune.

Aga numbrates tähendab see seda, et Soome turistide arv on selgelt langustrendis: 5% eelmisel aastal Soome turistide arv vähenes. Kui tänavu lüüa kokku kõik need plaanitud aktsiisitulud, mis olid eelarvesse kirjutatud, ja vaadata, mis tegelikult laekub, siis koos käibemaksuga on vahe 216 miljonit eurot. Need on ametlikud andmed, kõik saavad neid vaadata. Mul täpseid numbreid ei ole, aga hinnanguliselt võib öelda, et umbes pool ja pool: pool tuleb piirikaubanduse vähenemise tõttu põhjapiiril ja pool tuleb selle tõttu, et lõunapiiril toimub ulatuslik piirikaubandus. Kui 2017. aasta ka veel juurde panna, siis on see summa juba üle 330 miljoni euro. Me võime järgmise aasta kohta arvestada lõunapiiri piirikaubanduse mõju ja põhjapiiril piirikaubanduse vähenemise mõju eelarvele umbes samades suurusjärgudes, kui me otsustavalt ei sekku. Praegune teadmine on selline, et see sekkumise koht või vahend või instrument saab olla ainult aktsiisimäärade langetamine.

15:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Kokk.

15:21 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Kõigepealt pean ma tõdema, et alkoholiaktsiis ei mõjuta minu perekonna eelarvet kuidagiviisi. Aga teistpidi pean ka tõdema, et see, mida on läbi aastate aktsiisitõusuga tehtud, ei ole olnud õige. Aga, Aivar, sa oled ise ka rahandusminister olnud. Minul tekib kogu aeg ainult üks küsimus. Kui me vaatame etanoolisisaldust ühe mahuprotsendi kohta hektoliitris, siis miks alkoholi eri liikidel on aktsiisinumber niivõrd erinev? Aastaid pandi seda aktsiisi kangele alkoholile otsa, eri valitsuste ajal, eks, nüüd on lahjema alkoholi aktsiisi tõstetud päris tugevalt, mis on tekitanud ühe metsaraja asemel neljarealise tee Valga poole. Miks ei võiks alkoholil olla võrdne aktsiisinõue, sõltuvalt alkoholisisaldusest?

15:22 Aivar Sõerd

Aitäh! Kõigepealt sellepärast, et me ei ela üksikul saarel. Eriti peame seda arvestama aktsiisipoliitika kujundamisel. Aktsiisikaubad on sellised kaubad, mida saab osta naaberriigist ja tuua riiki sisse. Minu teada ei ole Euroopa Liidus ühtki riiki, kus alkoholisisalduse või alkoholi mahuprotsendi maksustamisel ei arvestata seda, mis liiki tootega, mis liiki alkoholiga on tegemist. Me oleme praegu õlleaktsiisiga jõudnud Euroopa Liidu absoluutsesse tippu. Meist eespool on ainult neli riiki: Suurbritannia, Soome, Rootsi ja Iirimaa. Võrreldes nende riikide inimeste ostuvõimet tekib siin vastuolu. Teiseks, tootmiskulude erinevus. Viina hinnast suurem osa ongi aktsiis, aga näiteks õlle tootmisprotsess on natukene teistsugune, seal on ka tööjõukulu rohkem, seal on lisaaineid, mida juurde lisatakse. Tootmisprotsessid on erinevad. See on ka teistes riikides niimoodi, et need määrad ei ole ühesugused.

15:24 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa.

15:24 Helmut Hallemaa

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Ma olen ennegi küsinud, miks me käsitleme aktsiisipoliitikat, eriti alkoholi suhtes, nii lihtsustatult. Olen Valgas sündinud ja käin seal väga tihti. Ma olen aastakümneid monitoorinud, kuidas see hind on kõikunud. See hind oli ammu enne 2016. aasta tõusude algust erinev ja meie kahjuks. Aga ma küsin enne kõlanud küsimusest tulenevalt kultuuri kohta. Olen ise ka muusikainimesena, puhkpillimängijana palju laulupidudel osalend. Kas on üldse õige ja eetiline, et me kultuuri rahastamise nii tihedalt ka siin küsimuste ringis seome alkoholijoomisega? Pigem peaks vastupidi olema, et kultuur peaks meid alkoholijoomisest eemale viima.

15:25 Aivar Sõerd

Aitäh! Kõigepealt vastan ma esimesele kommentaarile Eesti ja Läti hindade erinevuse kohta. Ma vaatasin seda asja natukene. Üks väide, mida ma olen kuulnud ja mis on kõlanud, on see, et meie ostujõud lätlaste omaga võrreldes ongi erinev ja sealt tuleb ka see maksuerinevuse põhjendus. Aga vaadake, asi on selles, et alates juba 2013. aastast on Eesti ja Läti inimeste ostuvõime ja ka palkade vahe püsinud 30%-l, see ei ole muutunud. See vahe oli aastal 2013 30% ja on ka aastal 2018 30%. Nii et piirikaubanduse tekkimist või selle vohamist eelmisest aastast alates ei saa kuidagi põhjendada sellega, et palgaerinevus Lätiga võrreldes oleks hakanud väga suureks minema. Aga mis puudutab kultuuri rahastamise mehhanismi, siis selle üle võib muidugi arutleda. See otseselt selle eelnõu teema ja objekt ei ole, aga see traditsioon on meil olnud hästi kaua, aegade algusest alates. Kas see on eetiline, on raske öelda, aga ta on toiminud. Ega kultuurkapital ei ole ainukene koht, kust kultuurivaldkond raha saab. On ka Kultuuriministeeriumi meetmed, mida rahastatakse otse riigieelarvest, isegi EAS-il on kultuurivaldkonda toetavaid meetmeid, Euroopa Liidu raha on võimalik taotleda, ka omavalitsused toetavad ja sponsorid. Nii et ega kultuurkapital ei ole ainukene koht kultuuri rahastamiseks.

15:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

15:27 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Me oleme täna siin saalis selle küsimusega sellepärast, et kui tõsta teatud maks korraga ebamõistlikult kõrgele, siis on tulemus ju käega katsuda. Kõige halvem selle asja juures on see, et me oleme murdnud ühe trendi, alkoholitarbimine varem langes, aga nüüd on see peatunud või hakanud vaikselt tõusma. Murekoht on see, et maksud lähevad Lätti, aga terviseprobleemid jäävad Eestisse, Eesti maksumaksja peab põhimõtteliselt kõik need kinni maksma. Kas te oskate öelda, kas valitsus, kes nii headel majandusaastatel peaks raha suunama struktuursetesse reformidesse ja riiki rohkem raha tooma või jätma, ei ole valmis ka selle eelarve raames tegelikult aktsiise langetama, kuigi nad ise on seda väga lubanud? Hea kolleeg küsis Soome turistide kohta. Kas mõju ka hotellindusele laiemalt on tulu mõttes katastroofilisem, kui esialgu ennustati?

15:28 Aivar Sõerd

Aitäh selle küsimuse eest! Jah, need, ütleme, majutuvad turistid on väga olulised, olulised ei ole mitte need, kes käivad siin ühel päeval ja lendavad tagasi, vaid olulised on need, kes peatuvad siin pikemalt. Kui nad peatuvad pikemalt, siis nad tarbivad rohkem teenuseid, mitte ainult majutusteenust, nad ostavad kaupu, mitte ainult aktsiisikaupu, ka muid kaupu, ja selle taga on väga suur hulk töökohti. Turism ei ole muidugi väga suure lisandväärtusega, aga ta tähendab ikkagi eksporti ja on meile oluline majandusharu. Kui Soome turistid ära kaovad või lähevad Lätti, siis tekivad ikkagi väga suured mõjud ka meie majandusele.

Aga mis puudutab tervisevaldkonda, siis võtame kas või haigekassa eelarve. 200 miljonit oli vist see summa, millega saaks kaotada ära ravijärjekorrad. Vaatame tänavust aastat, võtame kokku kõik aktsiisid, mis laekumata jäävad, paneme sinna käibemaksu otsa, siis saamegi 200 miljonit või üle 200 miljoni, 216 miljonit.

15:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi, teine küsimus.

15:30 Jürgen Ligi

Aitäh! Helmut Hallemaa väitis, et ta vaatab seda asja kuidagi väga keeruliselt ja sisuliselt, erinevalt sinust. Põhiväide on see, et varem oli ka. Ma olen kahjuks Järva Raadios esinedes pidanud mitu korda sellele taha takerduma, et ta ütleb, et varem oli ka. Palun tee talle puust ja punaseks, et järgmine reede meil jälle sama olukord ei tekiks. Kui palju selle valitsuse ajal on suurenenud piirikaubandus ja kui palju selle valitsuse ajal on tõstetud aktsiise? Piisab õllest, aga võid ka viinast rääkida.

15:30 Aivar Sõerd

Tuletan meelde või kordan üle, et aastal 2015 oli piirikaubandus – need on Rahandusministeeriumi ametlikud andmed – 1–2%, 2016. aastal 5–6% ja tänaseks me oleme jõudnud 27%-ni. See on Rahandusministeeriumi ametlik number, tootjate number on veidi erinev, nad hindavad seda mahtu 30–40%-le. Eks see tõde jää kuskile vahepeale. On selge, et kui aastal 2017 lahja alkoholi aktsiis tõusis (veebruar + juuli) kokku 87%, sellele tuli otsa veel 2018. aasta tõus, mida küll veidi allapoole toodi, siis sellest piisas, et ulatuslik piirikaubandus vallandada. Piirikaubandust tõrjuda ei ole võimalik teistmoodi kui nendesamade aktsiisitõusude tagasivõtmisega.

15:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Taavi Rõivas.

15:32 Taavi Rõivas

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Vaataks need faktid ja hinnangud korra terviklikult üle. Ei ole mingisugust vaidlust – ega saagi olla – selle üle, et praegu ametisoleva valitsuse ajal on õlleaktsiis tõusnud 104% ehk enam kui kaks korda. Sellele ei vaidle keegi vastu. Teiseks, pisut erinevad hinnangud selle kohta, kui suur piirikaubandus täpselt on, aga üldiselt saadakse aru, et see on veerandi ja kolmandiku vahel, nii et printsii bis on ka seal ühine arusaam. Ühist arusaama ei ole selles, et kui aktsiisimäärasid langetada, kas piirikaubandus siis väheneb või mitte. Konjunkturiinstituut, kes on selles küsimuses sõltumatu, ütleb, et väheneb, ja Rahandusministeerium, kes kõikide seniste prognooside autorina ei ole selles küsimuses mitte just liiga hästi täppi pannud, ütleb, et ei vähene. Kumba teie praegu selles küsimuses usuksite?

15:33 Aivar Sõerd

Aitäh! Ma võtsin kaasa ametliku Rahandusministeeriumi pressiteate, mis avaldati natuke rohkem kui aasta tagasi, oktoobris. Mis nad seal ütlevad? "Rahandusministeerium: alkoaktsiisi ei laeku 80 miljonit oodatust vähem." Rahandusministeeriumi hinnangul ei laeku järgmisel aastal (2018. aastal. – A. S.) riigieelarvesse alkoholiaktsiisi 80 miljonit eurot oodatust vähem ning prognoosib riigieelarvesse endiselt 341 miljonit eurot alkoholiaktsiisi." Aasta tagasi nad raiusid veel ametlikult, ametlikus ministeeriumi pressiteates, et mis te räägite, mis 80 miljonit vähem – 341 miljonit laekub. Aga mis on tänane teadmine? Neli korda on seda allapoole korrigeeritud, niimoodi jupikaupa, nagu koera saba raiumine käib, ja oleme jõudnud 235 miljonini. See ei tekita usaldust Rahandusministeeriumi hinnangute vastu. Mitte ainult konjunkturiinstituut, vaid ka KPMG viis läbi korraliku uuringu. See oli soliidne, valimis oli üle 500 küsitletu, keda otse piiril intervjueriti. Küsiti ka jaemüügifirmade juhtidelt ja müügijuhtidelt, kas jaemüügifirmad oleksid valmis juurdehindlust langetama, kui selle tulemuseks oleks piirikaubanduse kadumine. Kõik olid sellega nõus ja olid valmis langetama juurdehindlust või tegema soodusmüüke juurdehindlusega 5%. Mitte ainult konjunkturiinstituudi uuringud, aga ka väga soliidne, maksumaksjate liidu tellitud ja KPMG tehtud uuring ütles väga selgelt, et piirikaubanduse probleemi on võimalik lahendada, seda on võimalik tõrjuda, langetades aktsiisid optimaalsele tasemele. Nende pakutud määrad on üsna lähedal nendele määradele, mis on ka meie eelnõus.

15:35 Aseesimees Enn Eesmaa

Kristen Michal.

15:35 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma palun vabandust, kui see küsimus natukene kergena tundub, aga mõtleme tuleviku ja laste peale. Kuulsin, et lastele olla koolis antud ülesanne, et kui 340 miljonit on läinud Lätti ja kiirabiauto maksab 80 000, siis kui mitu kiirabiautot Eestil nüüd selle tõttu ostmata jääb. Oskate äkki öelda?

15:36 Aivar Sõerd

See on natuke meelevaldne küsimus, aga võtame ühe näite. See kirjeldab seda olukorda võib-olla isegi paremini. Meile on teada, et tänavusse eelarvesse planeeriti aktsiisid, ja tänaseks on teada, et võrreldes sellega, mis eelarvesse planeeriti, pannes sinna ka käibemaksu otsa, laekub 216 miljonit vähem. Ma mõõnan, et siin on oma mõju nii lõunapiiri piirikaubandusel kui ka põhjapiiril toimunud piirikaubanduse vähenemisel, aga 216 miljonit on saamata tulu. See on see raha, mis eelarvesse planeeriti. Selle raha eest olid planeeritud kulud, ka kulutused kiirabile. 200 miljonit on selline suurusjärg, et haigekassa saaks ravijärjekorrad kaotada. See on väga suur summa, see on viis ERM-i või selle eest saaks päris pika neljarealise maanteelõigu valmis ehitada. Arvestada tuleb ka seda, et eelarves on seda raha, mida üldse saab ümber jagada, väga vähe, sest enamik kulusid on seadustega juba paika pandud. Nii et see on väga suur summa, mille me kaotame. Me ei saa vaadata ainult tänavust aastat. Võtame kokku 2017, 2018 ja 2019: kui me ei sekku aktsiiside langetamisega, siis saame ikkagi summa, mis võib kolme aastaga jõuda 500 miljonini.

15:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Inara Luigas!

15:38 Inara Luigas

Aitäh, austatud ettekandja! Te räägite siin kogu aeg piirikaubandusest ja olete kinni alkoholiteemas. Aga uskuge, piirikaubandus ei ole ainult viin ja õlu, piirikaubandus on midagi muud ka. Mina elan Lõuna-Eestis ja käin ka Lätis. Inimesed ostavad erinevaid asju, nad uudistavad uusi maitseid. Senikaua, kui on erinevad tooted, jääb ka piirikaubandus. Ka alkoholi võib kaasa tuua mitte suurtes kogustes. Te mainisite, et te külastasite ise neid poode, kus autod laaditakse täiesti täis alkoholi, seal on bussid, veokid, järelkärid jne. Te olete olnud ka Maksu- ja Tolliameti direktor. Minu küsimus teile on: kas Maksu- ja Tolliamet teeb selles asjas head tööd?

15:39 Aivar Sõerd

Aitäh! See on hea küsimus. Rahanduskomisjon korraldas ümarlaua, seal olid väikepoodide esindajad, seal oli esindatud Rahandusministeerium ja oli kutsutud ka Maksu- ja Tolliamet. Kui jutt läks sellele, et maksuamet võiks aktiivsemalt kontrollida, siis Maksu- ja Tolliameti esindaja ütles, et nemad ei kavatse oma kontrolle tõhustada, sest see on täiesti mõttetu ressursi raiskamine, pistelisi kontrolle nad teevad. Maksuametnikud on kindlasti tublid, aga need kogused on päris suured (mul ei ole praegu neid numbraid siin käepärast), kui palju võib teisest Euroopa Liidu liikmesriigist kaasa tuua. (Väljastpoolt Euroopa Liitu, jah, saab tuua mitu korda väiksemaid koguseid.) Need kogused on väga suured ja see kontroll ei aita mitte midagi.

Kui küsimus oli selles, et ostetakse ka muid kaupu, siis muidugi ostetakse. See teeb olukorra veel hullemaks, sest piirikaubanduse üks põhilisi ajendeid on eelkõige odavam aktsiisikaup, mitte ainult alkohol, vaid ka sigaretid ja kütus, aga loomulikult ostetakse siis ka muud, ostetakse ehitusmaterjali ja tööstuskaupu ning tarbitakse teenuseid. Võidakse minna ka ainult ehitusmaterjali järele, aga siis võetakse ka alkoholi kaasa. Seda näitavad needsamad uuringud. Miks me peame leppima olukorraga, kus maksutulud lähevad Lätti, aga tervisekahjud ja ka pakendid jäävad kõik Eestisse?

15:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Eiki Nestor.

15:41 Eiki Nestor

Aitäh! Mulle meeldib ka peast arvutada. Minu küsimus on järgmine. Kui üks kaup maksab 10 eurot ja teine 1 euro, siis nende kahe kauba hinnavahe on 9 eurot. Kui nüüd mõlemat maksude kaudu tõsta 5%, siis üks hakkab maksma 10.50 ja teine 1.05 ning vahe on 9.45. Ütleme, et see oli ühe aasta

maksumuudatus. Aga kui nii teha kümneid aastaid järjest ja need kaks kaupa on omavahel turul konkurendid, siis kuidas see mõjutab nende positsiooni turul?

15:42 Aivar Sõerd

Nojah, see 10-eurose kauba hind läheb eest ära ja see erinevus läheb veel suuremaks. Aga mis te sellega tõestada tahate, sellele saan ma vastata järgmises küsimuses, kui küsija avaldab, mida ta sellega tõestada tahtis.

15:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimusi ongi kaks. Kristen Michal, teine küsimus, palun!

15:42 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja, ma aitan teid. See 340 miljonit, millele ma enne viitasin, on kahe aasta prognoosi ning alkoholi-, kütuse- ja tubakaaktsiisi tegeliku laekumise vahe. Matemaatika annab lihtsa vastuse, et 4250 kiirabiautot oleks saanud osta selle raha eest, mis me Läti saatsime. Seda polegi tegelikult nii vähe, peaaegu kõik arstid oleksid endale ühe auto saanud. See selleks. Te juba mainisite, et õllega me oleme jõudnud Euroopa *top-5* või viie riigi hulka, kus õlu on kõige kõrgemalt maksustatud. Konjunkturiinstituudi raamatust selgub, et kui nüüd Suurbritannia lahkub, siis me jõuame ka kange alkoholiga viie parima hulka. Mis te prognoosite, kui see valitsus mingisugusel kummalisel juhtumil peaks tööd jätkama, kui mitme aastaga me jõuame kolme riigi hulka, kus alkohol on kõige kõrgemini maksustatud?

15:43 Aivar Sõerd

See on hea küsimus. Ennustamine on "tänuväärne" tegevus, aga ma ei välista muidugi, et me nende riikide hulka jõuame. Aga tänasel päeval saab ennustada, et kui me ei sekku ega võta midagi ette piirikaubanduse tõrjumiseks, siis iseenesest see probleem ei lahene. Ei ole mõtet loota, et äkki Läti tõstab oma aktsiisimäärasid kiiremas tempos ja kui meie ei tõsta, et siis vahed lähevad väiksemaks. Selle peale loota ei maksa, sest vahed on praegu piisavalt suured ja ka Läti aktsiisitõusud on niivõrd aeglase tempoga, et need vahed ei kao lähiaastatel ja kui me otsustavaid samme ei astu, siis me peame leppima piirikaubandusega ka veel mitmel järgmisel aastal.

15:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa.

15:45 Helmut Hallemaa

Hea ettekandja! Ma kõigepealt rahustan Jürgen Ligi, kolleegi, et ma sel reedel ei ole Kuma Raadios, ma olen lõunapiiri lähedal. Aga ma küsin sinu ettekandest päris mitu korda läbi jooksnud prognooside kohta. Ma jagan su seisukohta, et prognoosid on ministeeriumi poole peal olnud suhteliselt kehvakesed. Mis need põhjused on, on iseasi. Aga kuidas me saame ikkagi hinnata, et meil jääb saamata asi, mida tegelikult ju ei ole? Prognoos on eeldus või oletus. Kuidas meil ikkagi see saamata jääb? Teine asi. Kas nendest sinu numbritest jooksis läbi see, et aasta 2017 oli eriline, ei olnud varumist, varumine oli aastatel 2016 ja 2018, aga sellest aastast olid need asjad väljas ja siis oli ta väidetavalt enam-vähem samas suurusjärgus?

15:45 Aivar Sõerd

Ei, siin ei ole midagi keerulist. Kõigepealt, 2017. aastal laekus alkoholiaktsiisi 220 miljonit eurot, varumised ja kõik kokku, 220 miljonit, see on fakt. Aastal 2016 laekus 251 miljonit, seal on ka kõik varumised sees. Aastaks 2018 planeeriti 341 miljonit eurot. Siin ei ole midagi vaielda või ümber lükata, see on ametlik number, see kirjutati eelarvesse sisse. Jah, siin oli ka varumise mõju sees, aga see on fakt, see number kirjutati eelarvesse sisse, see ei ole mingisugune abstraktne asi. See ei saa olla number, mis ei tähenda midagi. Tähendab küll. See oli ametlik prognoos, see kirjutati eelarvesse sisse ja 341 miljoni euro eest kavandati eelarvesse ka kulusid. Nii. Aga täna me teame, et 235 miljonit eurot laekub, natuke siia-sinna, ja jääb nii, nagu Rahandusministeeriumi sügisprognoosis oli, et ainult alkoholiaktsiisi puhul räägime rohkem kui 100 miljonist. Aga paneme siia juurde kütuseaktsiisi, mida

laekub vähem, paneme juurde tubakaaktsiisi, mida laekub vähem, ja paneme käibemaksu ka veel juurde ning saame 216 miljonit. Ma vaatasin just neid graafikuid. Kui Eesti tõstis jõuliselt aktsiise, siis alkoholiaktsiisi laekumise trend läks 2017 ja 2018 allapoole, see on nii ka 2019. Läti tõstab oma aktsiisimäärasid väga vaikselt, tagasihoidlikus tempos, 10–15%, aga nende aktsiisitulude laekumise nool läheb otse üles. Leedul ka.

15:48 Aseesimees Enn Eesmaa

Peep Aru.

15:48 Peep Aru

Aitäh! Hea ettekandja! Ma olin siin sügavalt mõtteis kõrgete alkoholiaktsiiside mõju üle ja seepärast ei pannud tähele, nii et võib-olla vastus, mida ma teada tahan, on siin juba kõlanud. Aga küsin siis selliselt. Viljandlasena näen ma iga päev, kuidas kaupade ostmist mõjutab Lätis käimine, väga sageli ostetakse lisaks alkoholile ja teistele aktsiisikaupadele sealt ka muid kaubagruppe. Sellepärast küsin, kas on teada, kui suur summa lisandub aktsiisikaupade piirikaubandusest tulenevatele kahjudele teiste kaubaliikide piirikaubanduse tõttu.

15:49 Aivar Sõerd

Jah, see on väga õige tähelepanek ja see on ka asjakohane teema, mida käsitleda. Lätis ei käida mitte ainult odavamate aktsiisikaupade järel, ka paljud muud kaubad pakuvad seal Eesti tarbijatele huvi. See tähendab, et kui aktsiisikaupadelt jääb laekumata aktsiis, siis ehitusmaterjali ostmisel läheb lihtsalt käibemaks Läti riigile. Igal juhul on kahjud väga suured. Ainuüksi aktsiiside number on teada, seda on üle 200 miljoni. Aga kui palju muudelt kaupadelt jääb käibemaksu laekumata, seda saame võib-olla küsida siis, kui Rahandusministeeriumil märtsis valmib see suur ja hirmkallis, 100 000 euro eest tellitav analüüs. Aga ega see Rahandusministeeriumi analüüs ei saa ümber lükata seda, mida meile on rääkinud konjunktuuriinstituut ja mida on kinnitanud KPMG uuring, et piirikaubandusest ei ole võimalik teistmoodi jagu saada kui vaid aktsiise langetades.

15:50 Aseesimees Enn Eesmaa

Kalle Palling.

15:50 Kalle Palling

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Ma ei ole tervet arutelu siin täna jälginud, aga ma tulin saali täpselt sellel hetkel, kui kolleeg Kristen Michal küsis. Ta oli teinud kiire arvutuse, et kui prognoosi ja tegeliku aktsiisilaekumise vahe, need sajad miljonid, jagada kiirabiautode peale, siis selle raha eest oleks tõesti võimalik osta 4250 kiirabiautot. Meil on aasta lõpus traditsioon korraldada näiteks "Jõulutunneli" saade, kus kogutakse kõikidelt Eesti inimestelt raha võib-olla mõne üksiku kiirabiauto ostmiseks. Tegelikult on see ju üüratu summa ja on täiesti käsitamatu, et lihtsalt vaadatakse pealt, kuidas raha voolab Eestist välja. Äkki te teete laevandusspetsialistina kiirelt ühe peastarvutuse. Kui mitut Tallinki laeva oleks näiteks vaja, et kõik need 4250 kiirabiautot ära mahutada? Seda lihtsalt selleks, et need inimesed, kes poliitikat teevad, saaksid aru, millistest numbritest me räägime.

15:52 Aivar Sõerd

Aitäh selle küsimuse eest! Ei, neid võrdlusi peab tegema, et probleemi ulatus paremini kohale jõuaks. Aga muidugi, Tallinki kõige moodsamad laevad maksavad üle 400 miljoni euro, nii et seal on natukene krõbedamad hinnad. Aga need võrdlused on asjakohased. Miks praegu ka koalitsioon ei soovi midagi ette võtta, vaid vaatab niimoodi tuima rahuga pealt, kuidas sajad miljonid minema lähevad? Asi on selles, et majanduses lihtsalt on praegu head ajad ja tänu sellele, et majanduses on head ajad, tulevad muud maksutulud nii metsikult peale, et katavad selle aktsiisiprobleemi ära. Kas või käibemaksu loodab Rahandusministeerium järgmisel aastal saada 8,5% rohkem kui tänavu, sotsiaalmaksu 7,5% rohkem. Aga selge, et sellised head ajad ei kesta igavesti. Olukorras, kus riigikassa maksutuludest praktiliselt üle ajab, on ette näha (seda saame järgmise aasta riigieelarve seletuskirjast lugeda, seal on see must valgel kirjas) riigi reservide vähenemist. Me käitume igal juhul vastutustundetult, kui me selliselt jätkame ega sekku otsustavalt, et piirikaubandust tõrjuda.

15:54 Aseesimees Enn Eesmaa

Märt Sults.

15:54 Märt Sults

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Mul on sihuke ajalooküsimus, küsimus eelmisest sajandist. 1989. aastal maksis Eestis, liiduvabariigis, Aligoté vein 2 rubla 30 kopikat, Tbilisis maksis Aligoté vein samal ajal 70 kopikat. Eestis Valga linnas, liiduvabariigis, maksis Ekstra viin 4.12, Läti Valkas maksis täpselt sama Ekstra viin 3.62. Kas te oskate põhjendada või selgitada, kus tollel ajal piirikaubandus oli?

15:54 Aivar Sõerd

Ega see nõukogude aja hindade meenutamine meid tänasel päeval väga palju ei aita. Mina mäletan nõukogude aega väga selgelt. Käidi muidugi, käisid eestlased Lätis ja käisid lätlased Eestis ja käidi veel kaugemateski liiduvabariikides. Eks seda piiriülest kauplemist ole alati, aga küsimus on selles, mis mahus see toimub. Tuleme lähemasse ajalukku, ärme lähme eelmisesse sajandisse. 2016. aastal oli piirikaubanduse maht 5–6%, praegu on see kolmandik või rohkem.

15:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Kalle Palling.

15:55 Kalle Palling

Aitäh! Tegelikult on ju üsna sümptomaatiline, et kui siin Riigikogu saalis räägitakse sellest suurest maksuaukust, mille istuv valitsus on tekitanud, siis on koalitsioon saalist suures osas lahkunud. Me ei näe näiteks Sven Sesterit, kes muidu kiidab, et saime künka tagant minema, lõpuks ometi rääkimas sellest, kuidas tegelikult see valitsus plaanib lappida seda auku, mis laekumata aktsiisi tõttu on tekkinud. Võib-olla te oskate riigieelarve kontrolli erikomisjoni esimehe ning pikaajalise rahanduskomisjoni liikme ja rahandusministrina tuua mõne näite, kus tänane istuv, paigal tammuv, tagurpidi liikuv valitsus on teinud mõned sammud, et seda maksuauku leevendada. Mina ei suuda meenutada.

15:56 Aivar Sõerd

Jah, on mõned sammud. Eile oli siin minister Reinsalu. Tal paluti nimetada kõige markantsem eelnõu, millel pole olnud väljatöötamiskavatsust ja mis on kõige rohkem kahju teinud. Minister, praeguse valitsuse minister vastas, et ta arvab, et kui rääkida kahjust või tegelikult mõjust meie inimeste tarbimiskäitumisele ja maksupoliitikale, siis kindlasti on need alkoholiaktsiisi muudatused. Nii. Tõniste, rahandusminister, ütles BNS-ile 27. septembril: "Kuigi tegin ettepaneku aktsiise langetada, otsustas valitsus teisiti." Ta on rahandusminister, kellel peaks olema selles küsimuses vetoõigus. Jälle, minister Reinsalu on öelnud, et alkoholiaktsiisi langetamine jäi ära sotside pärast, neil oli mugav öelda ei. Loen uudist, et Dmitri Jegorov, Rahandusministeeriumi kõrge ametnik, asekancler koguni maksude peal, avab aktsiisiküsimuse telgitaguseid: "Aktsiise ei langetatud, sest poliitikud ei olnud nõus 30 miljonit eurot välja käima." Nii et seda teemat on käsitletud, aga tulemus on ümmargune null.

15:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Peep Aru.

15:58 Peep Aru

Aitäh! Ega ma polekski küsinud, aga ma lihtsalt tahtsin liiduvabariigiaegsete kaupmeeste pojana küsida. Kõigepealt tahan parandada viga. Härra Sults ajas siin kaks asja segamini. Mõlemad numbrid olid küll õiged, aga Pealinna viin maksis 4.12 ja tavaline viin 3.62. Ei saa võrrelda võrreldamatuid. Aga nüüd ma küsin ka, et see sõnavõtmine ikkagi asja ette läheks. Mul on ka lihtne matemaatikaülesanne lugupeetud ettekandjale. Viljandi linnas on 90 kilomeetrit tänavaid, ühe kilomeetri kapitaalremont maksab laias laastus 1 miljon eurot. Mitme Viljandi linna suuruse linna tänavad oleks korda saanud selle kahjuga, mis on aktsiisikaubandusega tekkinud?

15:59 Aivar Sõerd

Aitäh! 90 kilomeetrit on teil tänavaid ja ühe kilomeetri hind on 1 miljon eurot. Saaks tervelt kaks või isegi kolm linna korda teha. Nii et see on muljet avaldav.

15:59 Aseesimees Enn Eesmaa

See nõuaks juba uusi linnu. Olekski tore, kui Viljandi oleks Tallinnale natuke lähemal. Urmas Kruuse, palun!

15:59 Urmas Kruuse

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Austatud ettekandja! Mulle jäid teie vastustest kõrvu Rahandusministeeriumi kõrge ametniku sõnad, et 30 miljonit oleks olnud vaja selleks, et midagi juba struktuuraalselt aktsiisidega muuta. See 30 miljonit on enam-vähem niisama suur summa, kui valitsus otsustas suunata katuserahadesse, kusjuures küsimus ei ole nendes, kes saavad, vaid nendes, kes ilma jäävad ja kellel puudus võimalus läbipaistvalt konkureerida. Kas see ongi selle valitsuse poliitika, et kõigepealt ta võtab oma valitsuste käest raha ära ja siis teeb jõuluvana kombel kingituse, läheb iga konkreetse koja ukse taha ja ütleb, et ma tõin teile raha? Kui kaugele sellise poliitikaga Eesti Vabariik tervikuna võiks jõuda? Kõige parem näide minu arust on kohalike teede rahastamine, mis tegelikult selle valitsuse ajal on vähenenud, mis on ju täiesti piinlik lugu.

16:00 Aivar Sõerd

Jah, see on hea küsimus. Aitäh! Ühest küljest tehakse kingitusi katuserahana, siis pidi tulumaksuastmetest võitma, nagu peaminister meile on rääkinud, 86% inimestest koguni, kuigi ametlikud andmed lükkavad selle peaministri väite täielikult ümber. Kõik need suured tulumaksuleevendused, mis pidid madalapalgalisi aitama, võetakse mitmekordselt tagasi ja mitte nende aktsiisikaupade hindadega, jätame need aktsiisikaubad, aga vaatame näiteks seda, et gaasiaktsiis on ju tõstnud kaugkütte ja kaupade hindu. Need väiksed kingitused on mitmekordselt tagasi võetud. See on väga õige küsimus. Asjadest tulebki rääkida nii, nagu nad tegelikult on, mitte kuulata, mida valitsus oma propagandakanalites meile räägib.

16:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekande teeb rahanduskomisjoni liige Enn Meri.

16:02 Enn Meri

Lugupeetud juhataja! Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu 19. novembril. Osalesid Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna peaspetsialist Heidi Vessel ja fiskaalpoliitika osakonna valitsussektori eelarveanalüütik Kadri Klaos.

Algataja esindaja Aivar Sõerd tutvustas eelnõu eesmärki ja sisu. Toon järgnenud arutelust välja olulisema. Rahandusministeeriumi esindaja selgitas, et Vabariigi Valitsus eelnõu ei toetanud. Tema sõnul ei lahendaks aktsiisimäärade langetamine 2017. aasta veebruari tasemele piirikaubanduse probleemi, säiliks ka aktsiisimäärade erinevus. Eestis on ka kaubanduslikud juurdehindlused oluliselt kõrgemad, mis tähendab seda, et hinnaerinevus säiliks, aga koguksime vähem aktsiisi. Dmitri Dmitrijev palus kommenteerida komisjonile laekunud Alkoholitootjate ja Maaletootjate Liidu pöördumises väljendatud, et õlle aktsiisimäärade langetamine ei vähenda piirikaubandust. Jürgen Ligi avaldas arvamust, et tegemist on kange alkoholi ja lahja alkoholi müüjate vahelise konkurentsiga. Ka kange alkoholi tootjad sooviksid aktsiiside alandamist, kange alkoholi tootjate huvi oleks, et õlu oleks kättesaadav. Aivar Sõerd tõi välja, et prognoosis on kirjas, et piirikaubanduse maht ei hakka vähenema, ning küsis, kas aktsepteeritakse olukorda, kus piirikaubanduse suurusjärg on neljandik siseturust. Ministeeriumi esindaja vastas, et piirikaubandus hakkab vähenema, aga mitte järsult. Toodi näide Soome praktikast, kus Eesti odava alkoholi tõttu langetati aktsiisimäärasid, aga selle tulemusena kasvas tarbimine oluliselt, piirikaubandus ei vähenenud ja lõpuks hakkas Soome aktsiise tõstma. Küsiti Rahandusministeeriumi tellitava aktsiisianalüüsi kohta. Vastati, et analüüs, mis annab ülevaate viimaste aastate alkoholi- ja kütuseaktsiiside tõstmise majanduslikust mõjust, valmib 2019. aasta veebruari lõpuks.

Tehti järgmised otsused. Komisjoni ettepanek on eelnõu tagasi lükata. Ettepaneku poolt oli 5 komisjoni liiget, nimelt Dmitri Dmitrijev, Kersti Sarapuu, Mihhail Stalnuhhin, Priit Sibul ja Tanel Talve. Vastu oli 3

komisjoni liiget, nimelt Aivar Sõerd, Jürgen Ligi ja Enn Meri. Erapooletuid ei olnud. Otsustati ka, et kui eelnõu esimene lugemine siiski lõpetatakse, on komisjoni ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 18. detsember 2018 kell 17.15. See otsus tehti konsensuslikult. Aitäh!

16:05 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Palun, Jürgen Ligi Reformierakonna fraktsiooni nimel!

16:06 Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Eks seda juttu ole ju varemgi räägitud ja kirjutatud, aga seda šokeerivam on, kui kinni on sellele jutule olnud kõrvad ja silmad. Täna öeldakse veel ikka, et aga seal piirikaubanduses on ju muid kaupu ka. Seda me ju räägimegi! Piirikaubandus on selles mõttes saatan, et kui sa ühe kauba järele lähed, siis sa ostad muid asju ka. Inimesed ei oleks nagu üldse debatti kuulanud. Teine väide on see, et ka varem on olnud piirikaubandust. Öeldakse, et kuulge, mis te siin räägite, varem on ka olnud. Selles asi ongi, et ta on mitmekordistunud, ja kõik sõltub piirikaubanduse hulgast, millal ta hakkab muud kaubandust sööma ja millal ta on kasulik. Kirjutage endale üles, koalitsioon, meil on sel aastal joomist rohkem, kui oli 2016, aga aktsiisi tuleb vähem. See on praegu kõige tähtsam. Kui me arvestame selle ümber majanduskäiveteks, siis on asi seda traagilisem, sest kaubandus ja tootjad saavad väga kõvasti pihta. Praegu on meil tööjõupuudus, aga ühel hetkel me hakkame rohkem rääkima töökohtadest, mis on selle tõttu kadunud. Igal juhul, te olete paljusid elusid rikkunud, paljusid inimesi pannud rohkem jooma ja eelarvesse jätnud raha toomata.

Me oleme tähelepanelikult vaadanud, mida ütlevad erasektor ja riik. Nad on hakanud järjest sarnasemat juttu rääkima. Selles mõttes ma julgelt ütlen, et ma räägin praegu erasektori hinnangust, mis põhineb peamiselt konjunktuuriinstituudi ja audiitorfirmade arvudel, aga need on läinud hästi lähedaseks, nii et ma ei arva allikatele viidates, et ma palju eksin.

Kõigepealt põhjapiir. Kes loeb vahel ajalehti, see teab, et Soome turist on ära kadund. Soome ajakirjanduses on selge sõnum regulaarselt üleval: pole mingit mõtet Eestisse sõita, Eesti on mõttetult kallis riik. Üks selliseid indikaatorkaupu, mis teistega ikkagi väga palju haakub, kuna ta puudutab toitlustust ja ka piirikaubandust, on paratamatult alkohol. Traditsiooniliselt on see olnud õlu. Erasektori hinnangul on käive põhjapiiril peaaegu 50% vähenenud. Kui siin mõni "südametunnistusega" sots ütleb, et aga me siis ei jooda enam soomlasi purju, siis mõelge, et Soome turust moodustas Eesti piirikaubandus tipphetkel 5%, praegu on ta peaaegu poole väiksem. Nii et me ei jooda siin purju midagi, me kaotame väga palju turismi- ja kaubandustulusid ning Eesti mainet.

Rahandusministeerium on öelnud, et sellest eelnõust hoolimata säiliks aktsiisierinevused ja hinnaerinevused. Muidugi säiliks. Küsimus on, kui suureks nad jääksid. Ka siin on erasektor andnud hinnangu. Ta on öelnud näiteks, et piisaks üheeurosest hinnavahetusest, et enam ei oleks mõtet lõunapiiril alkoholi järel käia, õllekohvri puhul piisaks kaheeurosest vahetusest ja see on täiesti saavutatav. On tugev majanduslik huvi viia ka tavakaubanduses marginaal alla, juhul kui on näha, et see mõjub piirikaubanduse mudelile, kus on väga kiired käibed väga väikeste kulude juures, mis võimaldab väga väikseid marginaale. Nii et vähendame aktsiisivahe optimaalsele tasemele ja piirikaubandus peaks tõepoolest kõigi arvestuste kohaselt kaduma, eriti kui riik veel tunnistab, et ta on vigu teinud. Aga kui ta siin edasi praalib, et kõik on hästi ja tegelikult oli Vene ajal ka piirikaubandus, no siis palju õnne! Veel tahaks üle kinnitada, et õlle puhul on lõunapiiril, ei, see on vist üldsumma, piirikaubanduse üldsumma on 5 miljonilt eurolt 2016. aastal kasvanud umbes 30-le ...

Palun lisaaega!

16:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun! Kolm minutit juurde.

16:10 Jürgen Ligi

... kangel alkoholil 2-lt 3-le ja veinil 0,7-lt 3,4-le. Nii et tegelikult on õlle puhul jutt kuuekordistumisest, mis väljendub ka muidugi suuremas joomises. Mitte küll palju suuremas, aga joomise languse lõppemises, pluss väikses jõnksus ülespoole. Põhjapiiril on, sellest sai räägitud, piirikaubandus vähenenud kange alkoholil puhul 6-lt 4,5-le ja õlle puhul 27-lt 8-le. Päril drastiline raha kaotus. Veel on usinasti vaeva nähtud selle jutuga, et eelmised valitsused on ka aktsiisi tõstnud. Jah, tõepoolest,

kõik valitsused on õnneks aktsiisi tõstnud, on lähtunud sellest, et alkohol ei tohi olla odav, peab kaasas käima inflatsiooni ja ostujõuga. Aga see mudel muidugi täielikult ei tööta oludes, kus naabrid samamoodi ei käitu. Selle tõttu me võiksime selle lause üldse ära unustada. Asi on kaugel sellest, et me oleme käinud kuidagi kaasas sissetulekute, inflatsiooniga, me oleme ikkagi õlleaktsiisi rohkem kui kahekordistanud, vabandust, teie olete kahekordistanud kahe aastaga. See ei saa jääda mõjuta majandusele, rahvatervisele ja eelarvele. Kõigis nendes asjades on tulnud tagasilööb. Veel, võrdlus Euroopaga. Eestis on kindlalt kõige kõrgem alkoholiaktsiis, eriti õlle puhul, kui me suhestame seda sissetulekuga. Teiseks, meil on Euroopa kõige suurem alkoholi piirikaubandus, mida võimendavad muud kaubad. Valitsuskoalitsioon ei ole ilmselt aru saanud, et need asjad käivad koos, kui minnakse ostma alkoholi, siis tangitakse ja laetakse muud asja ka autosse. Lõpuks on meie lahja alkohol kangega võrreldes kõige kallim. Seda on võetud siin kui toredat lobiküsimust, aga vaatame natuke, mis on Euroopa maksumäärad. Süüdistage siis lobiste selles, et Euroopas on kõikjal lahja alkohol võrreldes kangega soositud, kõigis riikides. Pooltes riikides ei ole üldse veiniaktsiisi, õlleaktsiis on enamikus riikides palju madalam kui meil ja alkoholipoliitika eelistab teadlikult lahjat alkoholi kangele. Seda Aivar juba rääkis, et molekuli omahind on absoluutselt erinev, olenevalt sellest, kas sa toodad kääritamise või destilleerimisega. See on omakorda põhjus, miks üldse nii erinevad määrad on. Aga jah, need ühesuguse protsendiga tõstmised on tegelikult joomiskultuurile kasuks tulnud, juuakse vähem viina ja lahja alkohol on tulnud asemele, kuid mitte täielikult. Kokkuvõttes vähenes Eestis joomine kuni selle valitsuseni. Palju õnne teile! Aitäh!

16:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 697 esimesel lugemisel tagasi lükata. Valmistume hääletuseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 697 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepanekut toetas 45 saadikut, vastu oli 32. Juhtivkomisjoni ettepanek leidis toetust ja eelnõu 697 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ning langeb Riigikogu menetlusest välja.

3. 16:18 Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (720 SE) kolmas lugemine

16:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 720 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soovi läbirääkimisteks? Seda soovi ei ole.

Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus. Valmistume lõpphääletuseks. Kuna me oleme hääletuste tsoonis, siis annan aega ühe minuti.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 720. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Eelnõu toetas 74 saadikut, vastu polnud keegi, erapooletuks ei jäänud. Vabariigi Valitsuse algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 720 on seadusena vastu võetud.

4. 16:20 Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (698 SE) kolmas lugemine

16:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 698 kolmas lugemine. Fraktsioonid, võimalus on läbi rääkida.

Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus, minuti pärast seda teeme. Kas olete valmis töötama ennaktempos? Tänan!

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 698. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 75 saadikut, vastu ei olnud keegi, erapooletuks ei jäädud. Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 698 on seadusena vastu võetud.

5. 16:22 Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (626 SE) kolmas lugemine

16:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 626 kolmas lugemine. Fraktsioonid, teil on võimalik alustada läbirääkimisi. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi seaduseelnõu lõpphääletus. Kui olete nõus, siis 30 sekundit.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 626. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Ka seda seaduseelnõu pooldas 75 saadikut, vastu ei olnud keegi ja erapooletuks ei jäädud. Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 626 on seadusena vastu võetud.

6. 16:24 Sotsiaalhoolekande seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (657 SE) kolmas lugemine

16:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Sotsiaalkomisjoni algatatud sotsiaalhoolekande seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu 657 kolmas lugemine. Fraktsioonidel on võimalik läbi rääkida. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele sotsiaalkomisjoni algatatud sotsiaalhoolekande seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu 657. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

72 saadikut pooldas seda seaduseelnõu, vastu polnud keegi, erapooletuks ei jäädud. Sotsiaalkomisjoni algatatud sotsiaalhoolekande seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu 657 on seadusena vastu võetud.

7. 16:26 Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (712 SE) kolmas lugemine

16:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 712 kolmas lugemine. Kas on soovi läbirääkimisteks? Kui ma tohin öelda, siis te räägite üsna palju, aga mitte ei räägi läbi. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 712 lõpphääletus. Valmistume hääletuseks.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 712. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 75 saadikut, vastu polnud keegi, erapooletuks ei jäädud. Vabariigi Valitsuse algatatud äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 712 on seadusena vastu võetud.

8. 16:29 Abipolitseiniku seaduse muutmise seaduse eelnõu (631 SE) kolmas lugemine

16:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Riigikogu liikmete Jaak Madisoni, Kalle Laaneti, Jaanus Karilaidi, Toomas Vitsuti, Raivo Aegi, Uno Kaskpeiti, Valdo Randpere, Külliki Kübarsepa, Margus Tsahkna ja Liisa Oviiri algatatud abipolitseiniku seaduse muutmise seaduse eelnõu 631 kolmas lugemine. Fraktsioonid, kas on soovi läbi rääkida? Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Riigikogu liikmete Jaak Madisoni, Kalle Laaneti, Jaanus Karilaidi, Toomas Vitsuti, Raivo Aegi, Uno Kaskpeiti, Valdo Randpere, Külliki Kübarsepa, Margus Tsahkna ja Liisa Oviiri algatatud abipolitseiniku seaduse muutmise seaduse eelnõu 631. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Seaduseelnõu toetas 64 saadikut, erapooletuks jäi 2. Abipolitseiniku seaduse muutmise seaduse eelnõu 631 on seadusena vastu võetud.

9. 16:31 Keskkonnatasude seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (660 SE) kolmas lugemine

16:31 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnatasude seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 660 kolmas lugemine. Fraktsioonide läbirääkimised. Palun, Valeri Korb, Eesti Keskerakonna fraktsioon!

16:31 Valeri Korb

Lugupeetud kolleegid! Keskerakonna fraktsioon toetab keskkonnatasude seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Palju aastaid oleme rääkinud sellest, et keskkonnatasud laekuvad riigieelarvesse põhiliselt sealt, kus tegeldakse põlevkivienergeetikaga ja kus asub keemiatööstus. Väga täpselt põhjendab Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit, öeldes, et paljud kohalikud omavalitsused leiavad, et kehtiv kohaliku omavalitsuse rahastamise kord ei võta arvesse olulisi tegureid, mis puudutavad keskkonnatasude jaotamist kohalike omavalitsuste ja riigi vahel. Kohalikel omavalitsustel puuduvad keskkonnatasude jaotusest tulenevad stiimulid oma territooriumil tööstuse arendamiseks ja toetamiseks. Peab ütleva, et kehtiva keskkonnatasude seaduse alusel riigieelarve ja kohaliku omavalitsuse eelarve vahel keskkonnatasude jaotamisel ei arvestata seda, milline on keskkonnamõju sellele kohalikule omavalitsusele, kus tööstus asub. Põlevkivikeemiatööstuse ja tuha ladestamise keskkonnamõju kompenseerimise puudumise tõttu ei soovi kohalikud omavalitsused oma territooriumil lubada ellu viia uusi keskkonnamõjuga projekte. Vastuseisu tõttu on oluliselt raskendatud mõned põlevkivitööstuse arendamisega seotud menetlused, mis on seotud planeerimisega selles valdkonnas. Sellest sõltub, kas tulevikus võime ehitada nüüdisaegseid ja senisest keskkonnahoidlikumaid ettevõtteid, sellest sõltub ka Eesti majandus. Paljud kohalikud omavalitsused ja nende juhid leiavad, et keskkonnatasude seaduse uus redaktsioon võib-olla ongi see lahendus, mille abil saab suurendada nende tulubaasi. Leiame, et mõistlik on suurendada põlevkivi kaevandusõiguse tasust laekuvat osa, mõistlik on suunata 0,08 eurot kaevandatud põlevkivitonni eest selle kohaliku omavalitsuse eelarvesse, kus kaevandatud põlevkivi töödeldakse põlevkiviõli või elektri tootmiseks. Mis väga tähtis, eelnõuga korraldatakse ümber keskkonnatasudest laekuva raha liikumine. Edaspidi eraldatakse keskkonnatasudest riigieelarvesse laekunud rahast vastaval aastal riigieelarves kindlaksmääratud osa Keskkonnaministeeriumile. Juba aastaid laekuvad keskkonnatasud riigieelarvesse ning sealt kindlaksmääratud ulatuses sihtasutusele Keskkonnainvesteeringute Keskus. Siin antakse selle eelnõuga jällegi väga tähtis sõnum. Seejuures on kavas säilitada kõikidele kohalikele omavalitsustele keskkonnavaldkonna rahastamine vähemalt senises mahus. Pean tervitama strateegilise planeerimise põhimõtet, raha kasutamise paremat korraldamist ning raha liikumist eelarveridade vahel. See muutus on vajalik, sest rahastuse mahu sätestamine 2009. aastast kehtivate tasumääradega on tänaseks päevaks põhjendamatu ja pigem piirav. Sellega lõpeks olukord, kus ka Keskkonnaministeerium ja selle haldusala asutused taotleavad KIK-ilt raha oma põhitegevuse kulude rahastamiseks. Seeläbi suureneb

haldusala rahastuse läbipaistvus ning väheneb töökoormus.

Lõpuks ma arvan, et seaduses tehtavad muudatused peaksid olema tervitatavad. Täna tuleb seadus vastu võtta, seadus aitab kohalikke omavalitsusi ja riiki, igaüks võidab ja kõigepealt, ma mõtlen, võidavad meie inimesed. Aitäh!

16:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Kalle Palling Reformierakonna fraktsiooni nimel.

16:36 Kalle Palling

Austatud juhataja! Head kolleegid! Ma tulin siia kõnetooli sellepärast, et ma olin selle eelnõu juhtivmenetleja. Ma tahtsin tänada kõikide erakondade esindajaid keskkonnakomisjonis, kes olid konsensuslikult nõus toetama neid ettepanekuid, mida täna kolmandal lugemisel olevas eelnõu versioonis arvestatud on. Valeri Korb tõi juba väga kenasti välja, et üks olulisemaid ja ma arvan, et murrangulisi lähenemisi selles eelnõus ongi see, et need omavalitsused, kus toimub keskkonnahäiring, saavad ka nendest tasudest rohkem osa. Ma arvan, et see on hea näide tulevikuks ka teist laadi ettevõtmiste jaoks kui põlevkivitööstus, et oleks ikkagi võimalik leida tasakaal, kui inimesed või omavalitsused ei soovi oma tagaajada mingisugust häiringut, olgu see õlitehas, tuulepark või mõni vabrik. Ka teistes valdkondades tuleks leida lahendus selle jaoks, et ikkagi ka tööstus saaks areneda, samal ajal kui elukeskkond muutub paremaks.

Üks asi jäi veel Reformierakonna fraktsioonil kripeldama. Meie liikmete esitatud ettepanek luua tulevikku investeerimise fond, kuhu võiks tuleviku tarbeks suunata põlevkivi keskkonnatasud ja RMK dividendid, ei leidnud toetust. Aga me mõõname, et nii kiire menetlustempo puhul ei olegi võimalik sellistele põhimõttelistele ettepanekutele toetust leida. See sai ära markeeritud ja Keskkonnaministeeriumilt saime ka kinnituse, et nemad liiguvad selle mõttega edasi.

Ma soovin veel kord tänada komisjoni esimeest Rainer Vakrat, kes seda protsessi kenasti komisjoni poolt vedas, kõiki kolleege komisjonist ja kõiki teid, kes te olete valmis seda eelnõu nüüd kolmandal lugemisel toetama. Nii et suur-suur tänu!

16:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 660 lõpphääletus, teeme seda poole minuti pärast.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnatasude seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 660. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 68 saadikut, vastu ei olnud keegi, erapooletuks ei jäänud. Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnatasude seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 660 on seadusena vastu võetud.

10. 16:40 Riigikogu otsuse "Riigi 2017. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (694 OE) teine lugemine

16:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2017. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu 694 teine lugemine. Palun ettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Mihhail Stalnuhhini. Palun!

16:40 Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! See otsuse eelnõu oli esimesel lugemisel siin saalis 14. novembril. Peale seda on komisjon sellega tegelnud kahel korral. 20. novembril me võtsime vastu menetlusliku otsuse, milles pakuti, et Riigikogu juhatus täna, 5. detsembril selle eelnõu saali tooks. 3. detsembril oli sisuline arutelu, see algas kell 11.15 ja lõppes kell 11.55, kusjuures sellega, mis puudutas seda otsuse eelnõu, me saime ühe minutiga hakkama, nimelt me võtsime konsensuslikult vastu otsuse siin saalis see eelnõu lõpphääletusele panna.

Aga vahepeal oli minu arvates üks rahanduskomisjoni viimase kahe aasta huvitavamaid arutelusid. Nimelt on kolleeg Sõerd nii siin saalis kui kahe küsimuse raames ka komisjonis esitanud küsimusi riigieelarve tasakaalu kohta. Kui seda lihtsalt formuleerida, siis küsimus on selles, et me kõik näeme, et järgmise aasta riigieelarve kulud on 11 300 000 000, aga tulude maht on 250 000 000 väiksem. Samas, rahandusminister räägib, et me oleme 130 miljoniga ülejäägis. Vahe on 380 miljonit. Selleks et ükskord selgeks saada, kust sellised arvud tulevad, olid meil kohale kutsutud härra Sven Kirsipuu, kes on ministeeriumi fiskaalpoliitika osakonna juhataja, ja proua Regina Vällik, kes on riigieelarve osakonna nõunik.

Arutelu, nagu ma ütlesin, oli väga huvitav, sellest on tehtud täpne stenogramm, 11 lehekülge. Rahanduskomisjoni esimehena on minu soov esiteks, et see oleks kindlasti üleeilse istungi protokollis juures. See on see dokument, mida rahanduskomisjoni *staff* võiks minu arvates vähemalt lähitulevikus, järgmises koosseisus, kus nii või teisiti tulevad varem või hiljem ette needsamad küsimused, mis puudutavad struktuurset tasakaalu, kasutada jaotusmaterjalina.

Siin oli juttu esiteks sellest 380-miljonilisest vahest, millest me rääkisime. Teiseks, sellest rääkis ka kolleeg Sõerd, oleks nagu nii, et riigieelarve saadetakse Statistikaametile selle jaoks, et ta parandaks seal arvused, et nendel on midagi asja riigieelarve tegemisega, ütleme, näitajate muutmisega. Esimene ja lihtsam asi, millest oli kergem aru saada, on see, et Eesti Vabariigi Statistikaamet esitab oma aruande Eurostatile. Eurostatil on kinnitatud teatud mudel, millele peavad vastama kõikide liikmesriikide riigieelarved. Selle mudeli kasutamisel tekivad muutused ning ei ole lihtsalt võimalik, et Eurostat hakkaks omavahel võrdlema või töötleva 28 või tulevikus 27 riigieelarvet, mis on erinevate reeglite järgi koostatud. Need on raamatupidamislikud reeglid, mille järgi need arvud muutuvad. Vahepeal, ma ütlen mälu järgi, küsiti kolm korda, kuidas see siiski toimub. Sven Kirsipuu, keda kõik rahanduskomisjoni liikmed pikkade aastate jooksul on teadnud kui suurepärase spetsialisti, korra vastas, et ta on jurist, mitte raamatupidaja ja see on kuuekümnendatest aastatest euroliidus kasutatav metoodika, mis lühidalt öeldes nõuab pühendumist, selleks et aru saada, mis ja kuidas toimub.

Esimene küsimus oli veidi raskem, see puudutas seda vahet. Esiteks oli pikk sissejuhatus teemal, et riigieelarve ei võrdu valitsussektori eelarvepositsiooniga. Räägiti sellest, kuidas vastavalt sisendile koostatakse prognoos. 40 minutit peeti arutelu. Nagu ma juba rääkisin, ma teen kõik selleks, et see stenogramm oleks kättesaadav. Selge see, et me ei tee sellest midagi isiklikku, seal on ainult see, mis on asjaga seotud. Mõned küsimused jäid. Komisjon avaldas arvamust, et me peaksime ära käima Statistikaametis ja nendega veel rääkima sellest, kuidas see metoodika töötab. Seda me teeme lähiajal, ma arvan, et juba jaanuaris.

Aga nagu ma rääkisin, menetluslik otsus sai vastu võetud. Oli tehtud kaks ettepanekut, teine pigem naljaks, aga ma pidin selle hääletusele panema. Lõpphääletusel hääletas poolt 8 komisjoni liiget, 1 komisjoni liige lihtsalt ei hääletanud, vastuolijaid ja erapooletuid ei olnud. Aitäh!

16:47 Aseesimees Enn Eesmaa

Ettekandjale on küsimusi. Tuletan meelde, et küsimusi saab olla kuni kaks. Aivar Sõerd, palun!

16:48 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Ma täitsa siiralt ütlen, et on väga tänuväärne, et me käsitlesime seda teemat, mis puudutas eelarve tasakaalu mõistmist. Asi on selles, et eelarve tasakaal, ülejääk ja puudujääk on esimesed asjad, mida peab eelarve kohta küsima ja mida peab teadma. Loomulikult, nagu te ka ütlesite, riigieelarve ei peegelda kogu valitsussektorit. Kui me räägime valitsussektori tasakaalust, siis seda mõjutavad omavalitsused ja muud sektori osad. Aga arutelu käigus selgus, et omavalitsuste mõju oli ainult 2 miljonit, mis on olematu, sotsiaalkindlustusfondide mõju oli 30–40 miljonit eurot ja ülejäänud vahe üle 350. See kohandamine toimus Statistikaametis, aga ka neid raamatupidamislikke kohandamisi on võimalik kirjeldada. Kas teie saite aru, mida Statistikaametis siis tehti ja mis kirjendamisi seal ellu viidi?

16:49 Mihhail Stalnuhhin

Väga hea küsimus, see annab mulle võimaluse tuua teile näide. Meile väga hästi arusaadav negatiivne arv, see, mida me kasutame oma eluski ja riigieelarve läbivaatamisel, tundub meile kodusena, aga te ehk teate, et seda hakati kasutama alles 4.–5. sajandil, enne seda oli see nagu loogikaväline. Arvati, et kuidas saab mingist asjast midagi väiksem olla kui see asi ise, kui ta lõpeb, et ei saa olla nullist väiksem.

Ma olen teinud selliseid naljakaid asju, et olen näiteks kutsekoolis asendanud matemaatikaõpetajat. Minu kogemus ütleb, et on inimesi, kellele on absoluutselt võimatu selgitada, mis asi on kompleksarv. Kui sa teed talle selgeks, kuidas seda võib saada, siis järgmine päev ta nagunii juba mitte midagi enam ei mäleta. Mind lohutab antud situatsioonis, selle aruteluga seoses see, et nagu mina aru sain, jäi siin alles suur küsimärk mitte ainult minu jaoks, aga ka kahe endise rahandusministri jaoks ja endise peaministri jaoks. See tähendab, et me oleme viinud selle raamatupidamise asja nii kaugele, et sellest saavad aru ainult profid. Muidugi tekkis küsimus, et, jumala pärast, kust kohast see välja tuli. Vähe sellest, et seda kasutatakse kuuekümnendatest aastatest alates, aga Eestis hakati seda mudelit 2010. aastast alates vähehaaval üsna tõsiselt kasutama. Mis ma teile öelda saan? Meile lubati tark raamat komisjoni tuua. Me saime teada, et on olemas vähemalt üks selline raamat, mis on tark. See on see raamat, mis kirjeldab neid reegleid, ja kui see raamat on kohal, eks ma siis peaksin seda nägema. Ma loodan, et see on eesti keeles ja on võimalik tekstist saajaprotsendiliselt aru saada. Jah, ma tahaks vaadata üht-teist sellest raamatust, et näha, mis tasemel see on. Aga väita, et ma saan aru, kuidas tekkis see 380 miljonit, seda, et peale meie arutelu oleks selline arusaam tekkinud, ma ei saa. Me kõik oleme suure küsimuse ees.

16:52 Aseesimees Enn Eesmaa

Auväärt ettekandja, suur aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Avan fraktsioonide ja komisjonide volitatud esindajate läbirääkimised. Palun, Aivar Sõerd Reformierakonna fraktsiooni nimel!

16:52 Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Head kolleegid! Reformierakonna nimel ütlen vaid seda, et tegemist on riigi raamatupidamise aruandega, see on puhtalt raamatupidamislik dokument, see on raamatupidajate poolt tehniliselt korrektselt kokku kirjutatud ja pole midagi ette heita, raamatupidajad on head tööd teinud. Vaat see teema, millel rahanduskomisjoni esimees natukene peatus, puudutas hoopis 2019. aasta eelarvet ja sellest eelarvest arusaamist. See probleem, mille rahanduskomisjoni esimees välja tõi, on väga õige ja asjakohane, sest tõesti on eelarvest arusaamine ja selle mõistmine läinud aasta-aastalt keerulisemaks. Aga ma ei taha sellel teemal siin rohkem peatuda, sest me ei räägi praegu mitte eelarvest, me räägime aastaaruandest. Nii et aastaaruanne on raamatupidamislikult korrektne, vastab raamatupidamise reeglitele, ka riigi audiitor, kelleks on Riigikontroll, on öelnud, et see aruanne kajastab õigesti ja õiglaselt riigi varasid ja kohustusi.

Aga tuleb rääkida muidugi sellest, mis puudutab majandusaasta aruande juures olevat tegevusaruannet. Ma hästi lühidalt (kolm minutit on jäänud) ütlen vaid seda, et see oli praeguse koalitsiooni esimene eelarve, mis oli küll suures osas eelmise valitsuse koostatud, aga võib-olla te mäletate, et praegune koalitsioon viis sinna sisse ulatuslikke muudatusi. Eelkõige suruti 2016. aasta lõpus läbi ulatuslike maksumuudatuste pakett, millest üks osa, konkreetsemalt mõned aktsiisid jõustusid juba 2017 ning mõjutasid oluliselt ka selle majandusaasta tulemit ja majandusaasta ühe osa, selle riigieelarve tulemit. Majandus küll kasvas, kuid kuna eri kulude katteks planeeriti uljalt aktsiisitulusid, aga alkoholiaktsiisitulud ei tulnud mitte Eesti eelarvesse, vaid läksid Läti eelarvesse, siis sellega seoses läksid ikkagi tulud ja kulud päris korralikult paigast ära ning tulemus on siin meie ees laual. 2017. aasta riigieelarve oli puudujäägis igas mõttes, ükskõik, mis positsioonilt vaadatuna, nominaalselt 0,4% miinust, struktuuriselt 0,7% miinust. Hiljuti tuli Euroopa Komisjoni hinnang, mis ka näitab struktuurset miinust. Reservid vähenesid umbes niisama palju, kui raha Läti läks. See oleks väike kommentaar majandusaasta koondaruande juures oleva riigieelarve ülevaate kohta. Aga loomulikult me selle majandusaasta aruande kinnitame ära. Aitäh!

16:56 Aseesimees Enn Eesmaa

Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel Mihhail Stalnuhhin.

16:56 Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tuletan meelde, et meil on tegemist siiski riigi 2017. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamisega. Tuletan meelde, et see oli üsna suure majanduskasvu aasta, see oli aasta, millal riigivõlg vähenes üsna tõsiselt. Riigikontrolli arvates kajastab see aastaaruanne kõigis olulistel osades õiglaselt riigi finantsseisundit ning lõppenud aruandeperioodi majandustulemust ja rahavoogusid. Riigi majandustehingud on olulises osas sooritatud kooskõlas

riigieelarve seadusega, 2017. aasta riigieelarve seadusega ning selle muutmise seadusega. See tähendab, et riigieelarve seaduste täitmisel Riigikontroll olulisi vigu ei leidnud. See on see otsus, mille kinnitamine seisab meil ees. Peaks ütlema veel seda, et kõik see leidis aset väga keerulises olukorras, kus riigile vajalikud maksumuudatused said tehtud väga kiiresti ja üsna efektiivselt. Eesti Keskerakonna fraktsioon muidugi toetab seda otsust. Aitäh!

16:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole. Eelnõu 694 kohta muudatusettepanekuid esitatud ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek, nagu äsja kuulsite, on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2017. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu 694. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Otsuse eelnõu poolt hääletas 59 saadikut, erapooletuks jäi 1. Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2017. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu 694 on otsusena vastu võetud.

11. 17:00 Investeeringufondide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (717 SE) teine lugemine

17:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud investeeringufondide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 717 teine lugemine. Palun ettekandjaks rahanduskomisjoni aseesimehe Taavi Rõivase.

17:01 Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas seda seaduseelnõu teisel lugemisel tervelt kolmel korral, aga on ka põhjust, sellepärast et see on väga oluline ja mõjutab meie kõigi elu. Nimelt on eelnõu eesmärk suurendada teise pensionisamba fondide tootlikkust, vähendades kohustuslike pensionifondide tasusid, samuti laiendada pensionifondide investeeringuvõimalusi. Peale selle on tegemist ühe konkreetse, töandja pensione puudutava direktiivi ülevõtmisega.

Eelnõu näeb ette langetada teise pensionisamba fondide valitsemistasu piirmäära praeguselt 2%-lt 1,2%-le pensionifondi vara väärtusest. Esimese lugemise käigus esitati üks küsimus, mis toona jäi vastamata, nimelt, kuhu me selle 1,2%-ga OECD riikide võrdluses sobituksime. Vastus on selline, et me oleksime sel juhul ilusasti OECD keskmiste hulgas, mis küllap on üsna hea kompromiss pensionifondide tootlikkuse ja fondihaldurite tasustamise vahel. Eelnõu järgi võib uue meetmena heade investeeringutulemuste korral võtta valitsemistasu ühe osana lisaks veel edukustasu. Seda on võimalik saada sel juhul, kui pensionifondi tootlus ületab sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa kasvu. Need inimesed, kes siin saalis on pensionikindlustuse teemadega kokku puutunud, teavad hästi, et vähemasti viimastel aastatel on sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa kasv olnud küllaltki kiire. Sellegipoolest, kui mõni fond suudab seda lüüa, siis on edukustasu võimalik.

Eelnõuga vähendatakse, nagu öeldud, pensionifondide investeeringupiiranguid. Edaspidi on lubatud ka fondid, mis investeerivad 100% aktsiatesse. Samuti säilib konservatiivse pensionifondi kontseptsioon, aga neilgi lubatakse eelnõu jõustumise korral investeerida kuni 10% aktsiatesse. Kehtiva õiguse kohaselt need kõige konservatiivsemad fondid aktsiatesse üldse investeerida ei tohi. Teine investeeringupiirang, mis leeveneb, on see, et lubatakse suuremas mahus teha kinnisvarainvesteeringuid, mis võiksid idee poolest toetada ka Eestisse investeerimist. Eelnõu järgi võib ühte kinnisasja ehk hoonesse või objekti investeerida kuni 10% pensionifondi varast, seni oli see kuni 5% pensionifondi varast ühe kinnistu kohta. Lisaks on siiani kehtinud kumulatiivne piirang, et ükski fond ei tohi üle 10% oma varast kinnistutesse panna, nüüd see piirang kaob. Nii et tuleb oluline nõuete leevenemine.

See direktiiv, millest ma rääkisin, puudutab, nagu öeldud, töandja kogumispensioni teemat. Muu hulgas kehtestatakse kohustuslik pensioniteatis, kust on võimalik saada infot selle kohta, kui palju on töandja pensioniskeemi raha kogutud ja kui palju sellest skeemist töötajal veel pensionini oodata on. Töandja sissemakseid kolmandasse sambasse direktiivi ülevõtmine ei puuduta. Oluline on teada, et

ühtegi sellist fondi, mida see konkreetne direktiiv puudutab, Eestis praegu ei ole, seetõttu ma sellel teemal praegu ka pikemalt ei peatu.

Eelnõu esimene lugemine toimus siin saalis 17. oktoobril. Muudatusettepanekute tähtajaks, mis oli 31. oktoober, ühtegi ettepanekut Riigikogust ei laekunud. Küll aga avaldas arvamust tervelt kaheksa organisatsiooni ja ettevõtet, õigemini oli kaheksa erinevat arvamust. Kuna sellel eelnõul on väga suur ühiskondlik mõju, leidis komisjon neid arvamusi läbi vaadates, et mõistlik on kaasata ka arvamust avaldanud huvigruppe, sh ettevõtete esindajaid. 15. novembril toimuski selline kaasav komisjoni istung. Kõne all olid mitmed teemad. Arutasime fonditasude langetamist, aga ka neid asju, mida konkreetsetl see eelnõu ei puuduta, kuid mida osapoolte arvates võiks tulevikus käsitleda. Üks neist puudutab loosimise korda. Ma pean tunnistama, mulle tuli väga suure üllatusena see, et sõltuvalt aastast kolmandik kuni isegi pooled nendest inimestest, kes alustavad oma töömeheteed ehk hakkavad pensioni koguma, ei tunne huvi selle vastu, millises fondis nende pensioni koguma hakatakse. Mõelge korra sellele. Pensionifondi valik mõjutab tegelikult otseselt inimese tulevase pensioni suurust, aga kolmandik kuni pool ei tunne selle vastu huvi. Minu silmis – ja siin ma ei esinda nüüd ilmtingimata komisjoni seisukohta, vaid teen, kui lubate, isikliku märkuse – annab see märku sellest, et kuigi eranditult kõik inimesed Eestis pidavat olema paremad investorid kui selleks volitatud professionaalid, kes meie pensionisambaid haldavad, siis kuivõrd kolmandik kuni pooled ei tunne isegi huvi selle teema vastu, ei ole ma päris kindel, kas nad ikka päriselt oleksid väga vastutustundlikud oma investeerimisotsuste tegemisel. Olgu see aga iga Riigikogu liikme enda hinnata, kuidas sellega on. Mida me otsustasime selles loosimise korras põhimõtteliselt muuta? Mitte siiski selle eelnõuga, vaid Rahandusministeeriumi ametnikud ütlesid meile, et ministri määrus on juba ettevalmistamisel, ja lubasid, et paralleelselt komisjonis arutatuga saab see valmis. Arutasime seda, milliseid fonde nendele inimestele, kes ise huvi ei tunne, loositakse. Senise praktika järgi on loosimine käinud vaid kõige konservatiivsemate fondide vahel, aga need on pika aja vältel paraku kõige väiksema tootlusega. See tähendab seda, et kuna need, kes pensioni kogumist alustavad, on enamasti noored inimesed, oma töömehete alguses, ja pensioni kogutakse näiteks 45 aastat, siis selle aja jooksul ikkagi need veidi äkilisemad või kiirema kasvuga fondid annavad tõenäoliselt suuremat tootlust. Seetõttu lepidi kokku, et muudetakse seda fondide ringi, mille seast valitakse. Kas iga pensionifondi haldur saab sinna ühe fondi välja pakkuda või on seal mingid muud kriteeriumid, seda otsustab minister Tõniste, aga printsiibina see kord muutub. Olgu see lihtsalt taustainformatsiooniks, sest konkreetne eelnõu seda ei puuduta, aga muutmisel on ministri määrus.

Osapooled tegid ettepanekuid selle kohta, mis puudutab eelnõu muudatuste jõustumist ja rakendumist, aga nendest ma räägin siis, kui me hiljem, õige pea jõuame nende muudatusettepanekute juurde, mis leidsid ka komisjoni toetuse. Seda teemat me arutasime komisjoni 20. novembri istungil, kus koostöös Rahandusministeeriumiga ja osaliselt ka tulenevalt kaasamisistungist vaatasime läbi kokku viis muudatusettepanekut.

Esimesega on lihtne, see muudab sõnastuse selgemaks. Teine muudatusettepanek on samuti üsna lihtne, see ühtlustab eelnõus kasutatavat terminoloogiat ja sõnastust. Lihtne on ka kolmandaga, see lisab sättesse vajaliku viite. Nendel kolmel ettepanekul ma detailselt ei peatu. Neljas ja viies aga puudutavad tähtaegu. Neljas ettepanek – enne oli üheks konkreetseks tähtajaks, madalama valitsemistasu määra rakendamise tähtajaks pandud 3. september, aga me selgitasime välja, et tegelikult on selle kõnealuse aasta ehk 2019. aasta septembri esimene esmaspäev hoopis 2. september, ja nii me ka selle kuupäeva ära muutsime. Viies ettepanek on aga märksa sisulisem. Nimelt soovitakse, et edukustasu rakendamise algus oleks sünkroonis juba eespool nimetatud kuupäevaga. Kuna siin on ka maksutehnilised detailid arvestusperioodis, mis puudutavad sotsiaalmaksu arvestust, siis ei ole see mitte 2. september, vaid 31. august. Väike vahe, aga põhimõtteliselt on nad samal ajal. Ehk siis niipea, kui lõdvenevad piirangud ja on võimalus võtta vähem edukustasu, läheb ka stardipauk lahti selleks, et tekiks referentsperiood, mille alusel on tulevikus, kui tootlus tuletatakse, võimalik saada edukustasu. Komisjon töötas palehigis ja täielikus üksmeeles. Konsensuslikult otsustasime teha ettepaneku teine lugemine lõpetada ja kui see lõpetatakse – teie kõigi kaasabil –, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele täiskogu päevakorda 12. detsembriks k.a. Nagu öeldud, kõik otsused said tehtud kenasti konsensuslikult. Aitäh!

17:11 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, hea ettekandja! Teile on ka küsimus. Urve Palo, palun!

17:11 Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea kõneleja! Küsin lihtsalt uudishimust. Kas see oli keelevääratus, kui te kasutasite mitu korda väljendit, et noored, kes on oma töömehetee alguses, ei jälgi pensionifondide käekäiku. Kas te tegelikult ka peate silmas ainult mehi ja muretsete nende pärast, st naistel polegi üldse probleemi, nemad jälgivad, või see oli keelevääratus ja tegelikult käib see ikka kõigi noorte kohta?

17:12 Taavi Rõivas

Ma usun, et meil on siin ruumis inimesi, kes on emakeeleõpetajad, eesti keele õpetajad ja võivad kinnitada minu sõnu, kui ma ütlen, et sõna "töömehetee" on eesti keeles olnud algusest peale sooneutraalne. Täpselt samamoodi võib näiteks Ene Ergmat solvamata kutsuda endiseks Riigikogu esimeheks. Tõsi, teda võib nimetada ka esinaiseks, aga ma olen täiesti kindel, et mitmed komisjoni esimehed, kes on meil naissoost – mõni on praegugi siin saalis –, ei solvu selle peale, kui nende kohta öeldakse komisjoni esimees. Nii et võite olla kindel, et sõna "töömehetee" oli mõeldud sooneutraalsena. Me ei ole teinud ega palunud teha selle kohta eraldi statistikat, kas ja kui palju see puudutab eri sugusid ja kas seal on mingit suurt vahet. Pigem usun, et mehed ja naised käituvad sarnaselt. Aga mure on tegelikult tõsine. Me peaksime eraldi mõtlema sellele, mida saaksime kas meie teha või saaksid need pensionifondid teha selleks, et ei oleks nii palju juhuslikkust. See on suur probleem, sest kui pooled inimesed mõnel aastal ei tunne huvi oma tulevase pensioni vastu, siis järelikult on kuskil jäänud midagi tegemata.

17:13 Aseesimees Kalle Laanet

Krista Aru, palun!

17:13 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Ka siin saalis on õige mitmel korral olnud jutuks see, et pensionifondide varasid investeeritakse Eestisse liiga tagasihoidlikult, väga vähe. Kas komisjonis oli sellest ka pikemalt juttu? Saite te ülevaate, kas nüüd on selles mingeid positiivseid tendentse või ei ole?

17:13 Taavi Rõivas

Aitäh! Eri fondidel on natuke erinevad strateegiad. Mõne fondi puhul lausa rõhutatakse seda, et investeeritakse rohkem Eestisse. Küll aga osa selle eelnõu muudatuste – mitte teise lugemise käigus tehtud muudatuste, vaid juba algses tekstis olnud muudatuste – eesmärk ongi luua rohkem instrumente, kuhu need fondid saaksid investeerida. Nüüd ma ütlen taas oma arvamuse, sest seda me niimoodi komisjonis ei arutanud. Minu arusaam nendest asjadest on see, et kui me paneksime näiteks mingi kohustuse, et kõik fondid peavad investeerima x protsenti, siis tekiks väga suur mullirisk.

Sellepärast, et kui me sunniviisiliselt suurendame raha pakkumist ja sellega kooskõlas ei käi nõudluse kasv, siis hinnad lihtsalt tõusevad ja võib tulla väga suur tagasilöök. Meie oleme välja pakkunud selle eelnõuga – õigemini eelnõu algataja on valitsus ja komisjon on toetanud – seda, et tuleks hoopis suurendada neid erialakeeles öelduna instrumente, aga lihtsamalt väljendudes kohti, kuhu saab pensionifond oma raha suunata.

Kinnisvara puhul mina usun küll, et Eesti pensionifondidel on väga suur põhjus vaadata ikkagi Eesti kinnisvara poole. Ma eeldan – siinkohal palun vabandust, kui ma kuidagi valesti tõlgendan –, et pensionifondide huvi võib olla eeskätt vaadata ikkagi sellist rahavoolist kinnisvara, mis toob jooksvat tulu. Kuna aga Eesti on sellises arengu- või kasvufaasis riik, kus võib eeldada aja jooksul veel kinnisvara väärtuse kasvu, siis pikkade aastate vältel, ma usun, rahavoolisse kinnisvarasse investeerimine võib tõepoolest anda päris suurt tootlust. Siinkohal olgu muidugi ääremärkusena öeldud, et tegemist ei olnud investeerimisnõuandega, sest vastavat kvalifikatsiooni või täpsemalt öeldes kvalifikatsioonitunnistust mul ei ole ja see oli isiklik arvamus.

17:16 Aseesimees Kalle Laanet

Austatud rahanduskomisjoni aseesimees Taavi Rõivas, teile rohkem küsimusi ei ole.

17:16 Taavi Rõivas

Aitäh, härra aseesimees!

17:16 Aseesimees Kalle Laanet

Avan läbirääkimised. Eiki Nestor, palun!

17:16 Eiki Nestor

Austatud aseesimees! Head kolleegid! Ma olen lausa sunnitud rääkima. Kõigepealt, mu esimene soe soovitus kõigile Riigikogus olevatele erakondadele ja ka neile, kes siia ei kuulu, on vaadata selle eelnõu esimese lugemise seletuskirja. Üldiselt oleks hea, kui igas erakonnas oleks inimesi, kes suudaks võtta üle 600 000 koguja tuleviku suhtes selgeid seisukohti. Esimene elementaarne asi on aru saada, mis on pension, mis on pensionifond, mille poolest pensionifond erineb investeerimisfondist jne. Ka selle eelnõu puhul on eelnenud valitsuse väga tõsine töö ja eelnõu seletuskiri ise on juba nagu pool ajalugu sellest.

Aga haldustasudest ma pean siin küll rääkima, seepärast et Riigikogu ongi see koht, kus sellest rääkida, ja debatte on ju olnud, kuidas veel. Siis, kui kogu seda asja kirjeldati, oli esialgne mõte muuseas see, mitme teise riigi eeskujul, et haldustasudele, mida fondid võivad võtta, ei oleks vaja üldse mingit lage panna, sest turg teeb kõik – inimesed ise otsustavad ja lähevad ühest fondist teise, kui keegi küsib liiga palju. Haldustasude lagi määrati esialgses kavas ainuüksi seetõttu, et kuna liitumine oli meil vabatahtlik, siis keegi ei osanud ennustada, kui palju neid fonde tuleb – järsku neid tuleb nii vähe, et mingit konkurentsi ei ole, ja siis hakatakse võtma selliseid tasusid, et inimesed jäävad hätta. Nii et see oli ainuke põhjus, miks haldustasudele lagi määrati. Hiljem selgus, et kõik võtavad, näe, lae lähedale. Esimese reaktsioonina muudeti siis seaduse seda sätet, mis esialgu lubas inimestel vahetada pensionifondi ainult üks kord aastas. Näe, nad ei saa fondi vahetada, liiga palju piirame. Et turg hakkaks toimima, võeti see piirang maha, aga ikka ei juhtunud mitte midagi.

Ja siis, umbes aastal 2004, keegi rahvasaadik opositsioonist, kes peab kogu aeg vastama küsimustele kogumispensioni teemadel, kirjutas Äripäevas suure pika üleskutse. Kutsusin üles moodustama sellist pensionifondi või reklaamima ennast teadlikult kui fondi, kes võtab poole väiksemaid haldustasusid. Mõtlesin, et vaatame, mis siis juhtub. Ei juhtunud midagi. Muuseas, kuna haldustasudele pandi peale ka tähtaeg, et saada aru nende ajutisusest, kui kaua neid võtta tuleb, siis tuli Riigikogul mitmel korral seda pikendada ja ühel hetkel siduda need fondi mahuga. See survestas omakorda fonde haldustasusid vähendama. Mitte midagi aga ei juhtunud enne, kui moodustati ühistu nimega Tuleva, kes reklaamis ennast teadlike pensionikogujate seas ja ütleski meile, et neil on indeksifond, kulutused on hästi väiksed ja seetõttu on ka nende haldustasud hästi väiksed. Vaatasin, et läks kokku täpselt 13 aastat, enne kui keegi midagi sellist tegi. Nii et tegelikult on siin tegemist nähtusega, kus turg täiel määral veel kahjuks ei tööta. Need muudatused, mis me täna selle eelnõuga teeme, on väga mõistlikud ja tarvilikud.

Tahan öelda lihtsalt ühe kommentaari Taavi Rõivase üleskutse kohta. Noored inimesed ei tea asjast eriti palju ja lasevad loosida endale konservatiivseid fonde, aga riigil pole nagu õigust loosida neile suuri riske, seetõttu loositaksegi konservatiivseid. Lihtsalt kaks näidet. Selles teise samba vaidluses on mul olnud kaks head vestlust. Üks inimene väitis, et kõik raha on ära põlenud. Kui ma hakkasin uurima, kus ta siis ära põles, selgus hiljem, et see ei olnudki pensionifond, oli hoopis üks teine investeerimisfond. Kõige kurvem oli aga lugu inimesega, kes samuti väitis, et kogu raha on põlenud. Tema ei olnud mitte oma töömehe- või töönaisekarjääri alguses olev noor inimene, vaid ühe kõrgkooli õppejõud, professor lausa. Kui tema käest sai küsitud, kus tema raha ära põles, siis ta ütles, et ta ei tea, ta peab vaatama, kuhu ta oma raha pani. Kahjuks nii kurvad need lood on. Tundke huvi! Pensionikeskus.ee, sealt saate kogu aeg, iga päev jälgida tootlust ja kõike muud. Aitäh!

17:21 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, härra Nestor! Rohkem kõnesoovijaid ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku läbi vaadata muudatusettepanekud, mida on viis. Esimese muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjon: arvestada täielikult. Teine on samamoodi rahanduskomisjonilt ja juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Kolmas, rahanduskomisjonilt, arvestada täielikult, neljas, rahanduskomisjonilt, arvestada täielikult, ja viies rahanduskomisjonilt, arvestada täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 717 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

12. 17:22 Kutseõppeasutuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (704 SE) teine lugemine

17:22 Aseesimees Kalle Laanet

Läheme 12. päevakorrapunkti juurde. Vabariigi Valitsuse algatatud kutseõppeasutuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 704 teine lugemine. Palun kõnelema kultuurikomisjoni liikme Krista Aru.

17:22 Krista Aru

Austatud härra juhataja! Austatud rahvaesindajad! Tegemist on kutseõppeasutuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega. Selle eelnõu esimesel lugemisel siin täiskogu saalis ma juba rääkisin, et teema on väga lai ja suur, nüüd aga tuletan meelde selle seaduse eesmärgid ning annan ka ülevaate, kuidas kultuurikomisjon on selle väga olulise seaduseelnõuga toimetanud. Haridus- ja Teadusministeerium andis eelnõu Riigikogule üle 27. septembril. Esimene lugemine toimus täiskogus 17. oktoobril ning meie palve ja ettepanek oli, et kõik muudatusettepanekud saaksid esitatud 31. oktoobriks. Riigikogu komisjonidelt, rahvasaadikutelt ega ka fraktsioonidelt ei saanud mitte ühtegi muudatusettepanekut. Küll aga sai kultuurikomisjon arvamusi väljastpoolt – huvigruppide ja nendelt organisatsioonidelt, kelle tööd ja tegevust see seaduseelnõu otseselt puudutab. Nimelt andsid meile vahetut tagasisidet ettepaneku vormis, kirjalikus vormis Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda ning ka selline peen asutus nagu Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur. Kultuurikomisjon, olles tutvunud väljastpoolt saanud arvamustega ja teades ka kogu seda kutsehariduse temaatikat lähtudes oma eelnevast kogemusest, eelkõige sellest, kui siin täiskogu saalis käsitleti olulise tähtsusega riiklikku küsimust, alustas eelnõu põhjalikumalt läbitöötamist oma istungil 5. novembril. Üldse käsitles kultuurikomisjon seda eelnõu ja kogu seda temaatikat natukene laiemalt ning tegi seda nii 5. novembri istungil, 13. novembri istungil kui ka 19. novembri istungil. Sellel esimesel, 5. novembri istungil olidki meil kutsutud komisjoni huvitatud rühmade esindajad ning nende organisatsioonide ja asutuste esindajad, keda see seaduseelnõu otseselt puudutab. 5. novembri istungil osalesid kutseõppe edendamise ühingu juhatuse esimees Tarmo Loodus ja sama ühingu aseesimees Tanel Linnus. Ma arvan, et mõlemad nimed on peaaegu kõigile tuttavad, need inimesed on tuntud eelkõige selliste kutseharidusjuhtidena, kellel on väga palju praktilist kogemust. Kohal oli ka Eesti Tööandjate Keskliidu haridusnõunik Anneli Entson, Eesti Haridustöötajate Liidu esimees Reemo Voltri, Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri kutseõppe hindamisjuht Marge Kroonmäe, Tartu Kutsehariduskeskuse direktor Tõnis Lukas, SA Kutsekoda juhatuse liige Maarja-Katrin Kerem ja OSKA programmi arendusjuht Tiia Randma. Loomulikult olid kohal ka Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajad, kutsehariduse osakonna juhataja Teet Tiko ja õigusosakonna jurist Hilje Arukuusk, kes on olnud ka selle seaduseelnõu juriidiline ettevalmistaja. Arutelu oli 5. novembril väga mitmekülgne ja sisukas ning seal käsitleti kutsehariduse teemat tegelikult hoopis laiemalt, mitte otseselt ainult seda seaduseelnõu. Me puudutasime väga palju ka selliseid küsimusi, kuidas ja mida peaks tegema ning mida üldse saaks teha selleks, et kutsehariduse mainet parandada, et kutseharidusse läheksid noored, kes tahavad saada häid kutseoskusi ja on valmis ka kohe rakenduma tööle, kus nende järele on vajadus. Sellest laiemast temaatikast liikusime loomulikult nende küsimusteni, mis on otseselt seaduseelnõuga seotud. Nimelt, kutseõppe edendamise ühingu esindajad, nii härra Tarmo Loodus kui ka härra Tanel Linnus kinnitasid, et kutseõppeasutused ise on väga rahul selle eelnõuga ja kõikide nende muudatustega, mida tahetakse ellu rakendada. Muudatusi on tegelikult kolme suurusjärku. Kolm kõige tähtsamat ja võib-olla seda seaduseelnõu kõige rohkem läbivat põhimõtet muudatust on järgmised. Esiteks, kogu kutseõppe korraldamise paindlikkus. Kutseõppe korraldamine saab koolile paindlikumaks ja sobivamaks ning ka kooli enda märgatud regionaalseid vajadusi arvestavamaks. Teine suur muudatus on rahastamissüsteemi korrastamine. Kolmas suur muudatus on kutsekoolide või kutseharidusasutuste endi hindamise ümberkorraldamine. Hindamise puhul, olgu tegemist kõrgkooli või kutseharidusasutusega, on mõlemat tüüpi haridusasutustes alati ikkagi väga palju bürokraatiat ja dokumente, mida peab esitama. Kui vaadata hindamise sagedust, siis tegelikult üks voor lõpeb ja teine algab. Nüüd püütakse viia kutsehariduse taseme hindamist väga selgelt tulemuspõhiseks, selliseks nõustavaks sisuliseks hindamiseks, mis annaks ka koolile eelkõige tuge, mitte ei oleks ainult bürokraatlik toiming. See on otseselt seotud ühest küljest hindamisele esitatud nõudmistega, teisest küljest aga, kui on juba antud

tähtajatu õppe korraldamise õigus, siis ei pea seda kogu aeg jälle uuesti kordama ja ennast tõestama. Teine hulk muudatusi puudutab lähtetoetust. Me oleme siin seoses üldharidus- ja gümnaasiumiseadusega rääkinud lähtetoetuse sisseseadmisest õpetajatele ja tugispetsialistidele. Needsamad võimalused samadel alustel tuuakse nüüd ka kutseharidusse. See on põhimõttelise tähtsusega, sest kutsehariduses on meil samuti olukord, kus tugispetsialistide vajadus ainult kasvab, aga spetsialiste pole kusagilt leida ja tegelikult on ka nende tugispetsialistide kohtlemise ja palga erinevused liiga suured.

Kolmas hulk muudatusi on sisuliselt kutseõppeasutusele endale kogu töökorralduse mõttes väga tähtsad. Esiteks on see põhimõte, et kutseõppeasutus võib hakata andma üldharidusõpet mittetatsionaarses vormis. Esimesel hetkel tulid sellised väga negatiivsed vastukajad sellele võimalusele täiskasvanute gümnaasiumidelt. Üsna loomulikult, sest see on seni olnud nende tööülesanne. Kas nüüd tuuakse kutseharidusasutused nende asemele? See on põhjendatud kartus, millel aga tegelikult alust ei ole. See on lihtsalt üks võimalus, mille on päevakorrale kergitanud elu ise. Sellega antakse kutseharidusasutusele tõesti võimalus anda üldharidus neile inimestele, kellel see on erinevatel põhjustel jäänud saamata, nüüd saavad nad selle omandada mittetatsionaarses õppes ka kutsehariduskeskuses.

Teine sisuline muudatus, mis ka puudutab tegelikult seda kutseharidusasutuse enda töökorraldust, on selline põnev ja uudne asi, mida on juba katsetatud Tartu Kutsehariduskeskuses. See on põhjus, miks ka Tõnis Lukas oli meil komisjonis seda tutvustamas. See on selline kutsevaliku õppekava, mis kuulub isikuarengu õppekavarühma. See võib tunduda väga keeruline, aga kui ma katsun lihtsalt seletada, siis see kutsevaliku õppekava, mis kuulub isikuarengu õppekavarühma, tähendab tegelikult sellist natuke personaalsemat, isikustatud võimalust neile õpilastele, kes ei tea, mida nad tahavad õppida, või on jätnud oma õpingud pooleli. Neile antakse praegu selline võimalus – pilootprojektist oskan ma rääkida just nimelt Tartu Kutsehariduskeskuse najal –, et ta nädalast näiteks kolm päeva õpib mingit elukutset, siis ühe päeva õpib üldharidusaineid, ühe päeva on praktilal. Selle kaudu siis ta selgitab ühe aasta vältel välja, milline elukutse talle sobib, kas see on tislal, kas see on keevitaja, aga võib-olla ta tahab saada hoopis kokaks. See on selline täiesti uudne lähenemine, aga peaks aitama tuua kutseharidusõppesse just nimelt neid inimesi, kes mitmesugustel põhjustel vajavadki võib-olla natuke teistsugust kohtlemist ja võib-olla ka rohkem aega, et otsustada.

Esimesel istungil me rääkisime pikalt ja kuulasime Tõnis Lukase kogemusi, kuulasime ära ka kõik teised kutseharidusasutuste juhid ja veendusime selles, et nad on mures põhiliselt kahe asja pärast.

Kõigepealt õpetajate kaader ja sellest tulenevalt muidugi ka õpetajate palga küsimus, eelkõige kutse õpetamise tähenduses. Teisalt on juhid praegu segaduses ja teadmatuses, millised on nüüd need uue hindamisega sisse toodud tulemushindamise kriteeriumid ja mis hakkab näitama seda, kui edukas üks kool on. Aga see tulemushindamise kriteeriumide lahendamine toimub praegu just töögruppides ja see kehtestatakse ministri määrusega.

Kohe esimesel koosolekul kerkisid tõsiselt üles muidugi ka Eesti Tööandjate Keskliidu ja Eesti Kaubandus-Tööstuskoja tõstatatud probleemid. Neid oli kaks. Esiteks tundus mõlemale organisatsioonile, et pole hea ega pole õige, kui kaotatakse ära riikliku koolitustellimuse mõiste. Miks pole see nende meelest hea? Kartus on see, et sellega kaotab riik oma kutseõppe ja ka õppekavade üle suure üldriikliku pildi. Sellepärast toetasid nii Eesti Tööandjate Keskliidu kui ka Eesti Kaubandus-Tööstuskoja esindaja oma kirjalikus pöördumises pigem seda, et riiklik koolitustellimus kui mõiste peaks alles jääma. Sellest diskussioonist, mis algas meil esimesel koosolekul, jätkus veel 13. novembril ja jõudis lõpule 19. novembril, tuligi välja see, et seda hirmu on ministeerium teadlikult maandanud mitme meetme abil. Kõigepealt tahetakse uuesti ellu äratada Eesti kutsekoda, kes vaatab riigiülest pilti, võtab OSKA tulemused, kuulab ära erialaliitude arvamused ja katsub siis saada aru, mida Eestis kusagil vaja on. Siis tuleb ministeerium, kes kooskõlastab ja sõlmib kutsekooliga selle tegevlepingu, mille järgi rahastatakse. Ministeerium saab ka omakorda täpsustada. Pluss igal koolil on oma nõukoda, kuhu kuuluvad ka erialaliitude esindajad. Nii et see hirm või kartus, et riik kaotab suure pildi, on maandatud nelja vormi kaudu. Selles me veendusime lõpuks tõesti ka oma komisjonis. Me tõstatasime selle probleemi päris mitu korda eri nurga alt.

Veel üks suur küsimus on kogu rahastamise ümberkorraldamine. Lihtsalt öeldes tähendab see seda, et kogu kutseharidusasutustele minev raha jagatakse põhimõtteliselt kaheks: üks on baasrahastamine, mis on 80% kogu sellest rahasummast, ja teine on tulemusrahastamine, mis võib olla kuni 20%.

Tööandjate ettepanek oli selline, et see tulemusrahastamine võiks olla vähemalt 20%, sest kui ta on kuni

20%, siis ei pruugi see nii hästi mõjuda ka kooli enda tegevusele.

Nii, 13. novembri koosolekul olid, kuna meile muudatusettepanekuid ei tulnud, tutvustamisel ja arutelul need ettepanekud, mille olid seaduseelnõu läbivaatamisel teinud komisjoni enda töötajad, eelkõige meie head nõunikud. Siin oli põhirõhk Urvo Klopetsil. Need ettepanekud, mida komisjon ise arutas, et kas need on võimalikud ja sobilikud komisjoni ettepanekuna, sätestavad põhiliselt just erinevate taotluste korda, dokumentide esitamise ja menetlemise aega, aga ka neid tähtaegu ja korraldusi, mida koolil tuleb teada. Tähtis on, et need oleksid üheselt mõistetavad. Siin on minu meelest kõige põhimõttelisem ja sisulisem ettepanek nendest seitsmest, mille komisjon teeb, see ettepanek, mis annab võimaluse ministeeriumile hinnata seda kooli pakutavat, avatavat, soovitavat uut õppekava ja seda ka tagasi lükata, näiteks siis, kui leitakse, et see ei ole riigile otstarbekas. Praeguseni selline võimalus puudus. Kooli soovitavat õppekava sai tagasi lükata ainult siis, kui ta ei vastanud väga selgelt seaduses ette nähtud tingimustele, aga otstarbekohasuse kriteerium oli üldse seadusest puudu. Selle sissetoomine peaks tõesti kaitsma riiki selle võimaluse eest, et kõik kutsekoolid tahavad näiteks korraga hakata jürestajaid koolitama. See peaks veelgi andma just seda kindlust, et kutsehariduse õppekavad vastaksid üldjoontes ikkagi neile vajadustele, mis riigil on, ja arvestaksid seejuures ka regionaalseid eripärasid.

Need ettepanekud, mille komisjon tegi, me oleme kõik läbi arutanud ka Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajatega. Eelkõige on meie komisjoni istungitel osalenud asekanstler Ivar Sikk ja ministeeriumi kutsehariduse osakonna juhataja Teet Tiko, kelle vastused kutsehariduse kohta on komisjoni rahuldanud, vähemalt selle seaduseelnõu mõõtmetes. Neid küsimusi, mis jäid õhku ja millele me ei suuda selle seaduseelnõu juures mitte kuidagi vastata, on õige mitu. Näiteks seesama küsimus, et kui noor ei suuda sooritada mingit kutseeksamit – ta on õppinud treiali erialal, aga ta ei suuda kutseeksamit ära teha –, siis kas tal on kool lõpetatud või ei ole. See ei puuduta seda seaduseelnõu, kuid see küsimus jäi õhku. Täpselt samamoodi jäi järgmiseks korraks kogu kutsehariduse maine küsimus. See on nii suur, see ei puuduta ainult kõnealust seaduseelnõu, kultuurikomisjoni ega ka mitte ainult seda maja, vaid puudutab tegelikult tervet ühiskonda.

Kõik meie otsused olid konsensuslikud. Kultuurikomisjoni otsus on teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu suurde saali 12. detsembriks. Aitäh!

17:42 Aseesimees Kalle Laanet

Austatud proua Aru, tänan teid väga põhjaliku ülevaate eest! Teile küsimusi ei ole.

17:43 Krista Aru

Aitäh!

17:43 Aseesimees Kalle Laanet

Palun! Avan läbirääkimised. Sulgen läbirääkimised. Eelnõu kohta on esitatud ka seitse muudatusettepanekut, vaatame nad läbi. Esimese muudatusettepaneku on esitanud kultuurikomisjon, juhtivkomisjon: arvestada täielikult. Teine ettepanek on kultuurikomisjonilt, juhtivkomisjon: arvestada täielikult. Kolmas muudatusettepanek on kultuurikomisjonilt, arvestada täielikult. Neljas muudatusettepanek on kultuurikomisjonilt, juhtivkomisjon: arvestada täielikult. Viies muudatusettepanek on kultuurikomisjonilt, juhtivkomisjon: arvestada täielikult. Kuues muudatusettepanek on kultuurikomisjonilt, arvestada täielikult. Ja seitsmes muudatusettepanek on kultuurikomisjonilt, arvestada täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 704 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

13. 17:44 Muuseumiseaduse muutmise seaduse eelnõu (716 SE) teine lugemine

17:44 Aseesimees Kalle Laanet

Läheme päevakorra 13. punkti juurde. Vabariigi Valitsuse algatatud muuseumiseaduse muutmise seaduse eelnõu 716 teine lugemine. Palun ettekandeks kultuurikomisjoni liikme Heidy Purga.

17:44 Heidy Purga

Tere, head kolleegid! Hea eesistuja! Muuseumiseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Selle eelnõu peamine mõte ja eesmärk seisneb selles, et Eesti oleks rohkem maailma kultuurikaardil, et meile jõuaksid siia maailma nimekad, kvaliteetsed ja kuulsad näitused. Kõnealuse eelnõu esimene lugemine Riigikogus toimus 7. novembril k.a ja muudatusettepanekute tähtajaks, 21. novembriks Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega komisjonid ettepanekuid ei esitanud.

Selle eelnõu kohaselt muudetakse muuseumiseaduses rahvusvahelise näituse omanikule tekkinud kahju riigi poolt hüvitamist puudutavaid sätteid. Rahvusvaheliste näituste eksponeerimise kavandamisel on siinsete muuseumide välispartnerites nimelt tekitanud ebakindlust termini "vääramatu jõud" kasutamine muuseumiseaduses riigi tagatava kahjuhüvitisega mittekaetavate riskide loetelus.

Probleem on nii kõnealuse termini liigne abstraktsus, mis ei võimalda piisava kindlusega ette näha, millistel juhtudel siis Eesti riik kahju ei hüvita, kui ka asjaolu, et riigi poolt tagatava kahjuhüvitisega ei ole kaetud kahju, mis on põhjustatud teatud nähtustest, mis klassikaliselt liigituvad vääramatuks jõuks, kuid mille kaitseks kindlustamine on rahvusvaheliste näituste eksponeerimise praktikas

tavapärane. Probleemi lahendamiseks loobutakse kõnealuses kontekstis termini "vääramatu jõud"

kasutamisest ja sõnastatakse hüvitisega mittekaetud riskid senisest oluliselt täpsemalt Vabariigi

Valitsuse määruses, et tagada võimalus loetelu vajaduse korral operatiivsemalt muuta.

Eelnõu teise lugemise ettevalmistus oli kultuurikomisjonis arutluse all 22. novembril k.a. Komisjon

vaatas üle eelnõu keelelised muudatused ning otsustas saata muuseumiseaduse muutmise seaduse

eelnõu teisele lugemisele täiskogusse 5. detsembriks k.a ettepanekuga teine lugemine lõpetada. Aitäh!

17:47 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, austatud proua Purga! Teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Sulgen läbirääkimised. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 716 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

14. 17:47 Ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu (706 SE) teine lugemine

17:47 Aseesimees Kalle Laanet

Läheme 14. päevakorrapunkti juurde. Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu 706 teine lugemine. Palume ettekandjaks kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Helmen Küti.

17:47 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Head ametikaaslased! Ma annan ülevaate, mis on toimunud sotsiaalkomisjonis ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu esimese ja teise lugemise vahel. Lihtsalt meeldetuletuseks ütlen, et Vabariigi Valitsus algatas ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu 27. septembril k.a ja eelnõuga muudetakse ravimite turvaelementide nõudeid, mis on vaja viia vastavusse Euroopa Komisjoni delegeeritud määrusega. Euroopa Komisjoni delegeeritud määruse rakendamisega võetakse kogu Euroopas kasutusele ravimite turvaelemendid ja luuakse süsteem, mis võimaldab edaspidi tuvastada ravimi ehtsust igas ravimite tarneahela etapis. Eelnõuga kohustatakse ravimitootjaid edaspidi retseptiravimi pakendile paigutama turvaelemendid – ainulaadse identifikaatori ja rikkumisvastase seadme.

Esimene lugemine toimus 17. oktoobril. Muudatusettepaneku esitasid Riigikogu liikmed Jaanus Karilaid ja Monika Haukanõmm, rohkem ettepanekuid ei esitatud. Sotsiaalkomisjon tegi ise mõned ettepanekud ja kaasas eelnõu menetlusse kümme organisatsiooni, küsis nende arvamust. Kirjaliku arvamuse eelnõu kohta saatis viis organisatsiooni. Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Apteekide Ühendus, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Tööandjate Keskliit ja Eesti Patsientide Liit tegid ettepaneku pikendada haruapteekide tegevuse lõpetamise üleminekuperioodi. See ei ole küll otseselt selle seaduseelnõu teema, sest siin on eelkõige turvaelementide nõuded, aga kuna muudatusettepaneku esitasid ka kaks Riigikogu liiget ja see puudutas just haruapteekke, siis oli nende pöördumine ja mure kahtlemata põhjendatud.

Komisjon arutas eelnõu neljal istungil: 13. novembril, 19. novembril, 20. novembril ja ka 3. detsembril. 13. novembril toimus väga pikk ja põhjalik arutelu, kuhu me olime kutsunud kõik need huvigrupid, kes oma arvamust avaldasid ja kelle poole me ise pöördusime. Sellel komisjoni istungil esitasid

põhjalikult oma muresid või ettepanekuid organisatsioonid. Selgitusi andsid neile Sotsiaalministeeriumi ravimiosakonna nõunik Helen Berk ja õigusnõunik Jaanus Põldmaa ning asekanstler Maris Jesse. 13. novembri istungil me mingeid hääletusi ei teinud, kuulasime lihtsalt ära kõik huvigrupid, inimesed said esitada ka küsimusi ja otsustati (konsensuselga) jätkata arutelu komisjonis.

Järgmine koosolek toimus 19. novembril. Siis vaadati üle ettepanekud ja neid ka hääletati. Tehti kaks muudatusettepanekut, millest üks puudutas nn teadusasutuse järel sõnu "avalik-õiguslik juriidiline isik" ehk haigekassa. Selle seaduseelnõu mõistes on haigekassal nüüd ka õigus täita seadusest tulenevaid ülesandeid. Just nimelt, kuna enne haigekassa ei kuulunud praegu kehtiva ravimiseaduse kohaselt ravimite hulgiostu õigust omavate isikute hulka, siis nüüd me seda täiendasime ja andsime talle selle õiguse. Kahtlemata ei tähenda see mitte seda, et nüüd haigekassa hakkab pidama mingit laojääki või korraldama seda, vaid Terviseamet on see, kes tegelikult saab selle õiguse ja kohustuse.

Teine ettepanek oli, nagu öeldud, muudatusettepanek, mille esitasid Monika Haukanõmm ja Jaanus Karilaid. Selle poolt hääletas 4, vastu oli 3, erapooletuid 1 ja ettepanek leidis toetust. Komisjon otsustas jätkata arutelu komisjonis, sest nimetatud ettepaneku toetuse tõttu pöördusime Sotsiaalministeeriumi poole ja küsisime, mida see tähendab tähtaegadele ja seaduse jõustumise ajale. Järgmisel sotsiaalkomisjoni istungil 20. novembril, kus osalesid nii terviseala asekanstler Maris Jesse, ravimiosakonna nõunik Helen Berk kui ka õigusnõunik Jaanus Põldmaa, esitasime neile küsimuse ja olime eelnevalt palunud vastus ette valmistada. Küsisime, et kui muudatusettepanek leidis toetust, siis mida see tähendab ja kuidas see muudatusettepanek seaduseelnõu jõustumisega suhestub. Jaanus Põldmaa sõnas, et eelnõusse hääletatud säte jõustub 9. veebruaril 2019.

Sellel samal komisjoni istungil võeti vastu ka järgmised otsused: võtta eelnõu päevakorda 5. detsembriks ehk tänaseks, teha ettepanek teine lugemine lõpetada, saata eelnõu kolmandale lugemisele, kui teine lõpetatakse, 12. detsembriks ja panna see lõpphääletusele. Tõsi, kõik need otsused olid konsensuslikud. Eelnevalt oli Maris Jesse, kes osales ka komisjoni istungil, palunud kaaluda, kas on mõistlik kahte nii erinevat asja nagu haruapteegid ja turvaelemendid ühes seaduses käsitleda. Küsisime komisjoni liikmetelt, kas nad soovivad muudatusettepaneku, mis eelmisel komisjoni istungil, 19. novembril sisse hääletati, üle vaadata, aga uuesti hääletamise ettepanekut ei toetatud. Hääled jagunesid 5 poolt, 5 vastu, seega toetust see ei leidnud ja muudatusettepanekut uuesti ei hääletatud.

3. detsembril toimus arutelu, kus me hääletasime kolmandat muudatusettepanekut – see kõik on väga hästi näha nii seletuskirjast kui ka muudatusettepanekute tabelist –, st eelnõu § 2 lõike 2 sõnastust ehk kuidas jõustuvad seaduse punktid, mis puudutavad nii teavitamist kui ka haigekassa õigust olla sinna nimekirja kaasatud. Need punktid jõustuvad 1. jaanuaril 2019. aastal. Kui te vaatate seaduseelnõu, siis seal on kirjas, et seadus ise jõustub 9. veebruaril 2019. Olen ette kandnud kõik, mis sotsiaalkomisjonis toimus. Aitäh!

17:55 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, austatud sotsiaalkomisjoni esinaine Helmen Kütt! Teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Sulgen läbirääkimised. Nagu me kuulsime, on esitatud kolm muudatusettepanekut, hakkame neid läbi vaatama. Esimese muudatusettepaneku on esitanud sotsiaalkomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Teise muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liikmed Jaanus Karilaid ja Monika Haukanõmm, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Kolmas muudatusettepanek on sotsiaalkomisjonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 706 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

15. 17:56 Riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (613 SE) teine lugemine

17:56 Aseesimees Kalle Laanet

Läheme päevakorra 15. punkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (613 SE) teine lugemine. Palun, proua Helmen Kütt!

17:56 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Head ametikaaslased! Mul on suur õnn ja rõõm tutvustada teile väga suurt ja mahukat seadust, Vabariigi Valitsuse algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Meeldetuletuseks nii palju, et eelnõu eesmärk on sätestada pensioniea ja pensionivalemiga seotud muudatusi ja luua paindlik pension, samuti avada teise pensionisambaga liitumine. Väga palju tähelepanu on pühendatud pensionivalemile, natuke vähem on räägitud paindlikust pensionieast. Selles eelnõus on ka üks punkt, mis puudutab teise samba pensionit, aga ainult nii palju, et teise sambaga liitumise võimalus avatakse uuesti neile, kes on sündinud ajavahemikus 1970–1982. Teadupärast on neile, kes on sündinud kas aastal 1983 või hiljem, teine samm juba kohustuslik.

Mis siis toimus esimese ja teise lugemise vahel? Vabariigi Valitsus algatas selle eelnõu 9. aprillil, esimene lugemine lõpetati 2. mail. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 16. mai kell 17.15. Tähtajaks esitasid muudatusettepanekud Eesti Reformierakonna fraktsioon ja Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Eesti Reformierakonna fraktsioon esitas eelnõu muutmiseks üheksa muudatusettepanekut, Eesti Vabaerakonna fraktsioon neli. Ütlen etteruttavalt, et komisjoni 20. novembri istungil võttis Eesti Reformierakonna fraktsioon ühe muudatusettepaneku tagasi, see tulenes seal toimunud hääletustest. Ka pöördus sotsiaalkomisjoni poole Sotsiaalministeerium, kes tegi oma ettepanekud eelnõu täiendamiseks. Komisjon ise saatis 30. aprillil kirjad eelnõu ettevalmistamises osalenud organisatsioonidele, neid oli 14. Veel pöördus komisjon noorteorganisatsioonide poole, kelleks olid Eesti Väitlusselts, Eesti Üliõpilaste Selts, MTÜ Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus ja MTÜ Tegusad Eesti Noored. Ja kui Riigikogu liige Taavi Rõivas tõi siin täna oma ettekannet esitades välja tõsiasja, et kolmandik töömeheteed alustanutest ei tunne üldse huvi, millise sambaga tegu on, siis ma pean kahjuks kurbusega ütlema, et ka ükski nendest noorteorganisatsioonidest meile oma arvamust ei saatnud. Mitte ükski! Samas esitasid oma arvamuse Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Ametiühingute Keskliit, Tulundusühistu Tuleva, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Töötukassa ja Õiguskantsleri Kantselei.

Peale esimese lugemise lõppemist oli eelnõu sotsiaalkomisjoni päevakorras neljal istungil: 29. mail, 6. ja 20. novembril ja 3. detsembril. Esimesel nendest istungitest, mis oli 29. mail, me kohtusime huvigruppidega, kes olid oma arvamuse saatnud, aga ka need, kes ei saatnud, olid kutsutud ja nad väga aktiivselt osalesid. Istung oli pikk ja põhjalik. Iga ettepaneku esitaja selgitas oma mõtteid ja konkreetset põhimõtet ettepanekut. Rahandusministeeriumist osales ja andis selgitusi Tõnu Lillelaid. Sotsiaalministeeriumist olid kohal Katre Pall, kes on Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna juhataja, sama osakonna peaspetsialist Liidia Soontak, pensionipoliitika juht Agne Nettan-Sepp, õigusnõunik Susanna Jurs ja tööhõive osakonna nõunik Õie Jõgiste. Nii et arutelu oli väga põhjalik ja pikk. Sellel istungil sotsiaalkomisjon otsustas, et kuna selgitusi ja küsimusi oli palju, siis me jätkame selle eelnõu arutelu. Ja üllatus-üllatus, kui me siis 6. novembril seda arutelu jätkasime, siis oli meie laual eelnõu muudetud versioon.

Nagu ma juba ütlesin, Reformierakonna fraktsioon ja Vabaerakonna fraktsioon esitasid muudatusettepanekuid ja neid kõiki arutati enne hääletamist väga põhjalikult. See on nii seletuskirjas kui ka muudatusettepanekute tabelis näha. 29. mail oli meil laual selline variant, et pensionivalem täieneb neljanda ja viienda osaga, mis on ühendosa ja solidaarsusosa. Valemi kolm esimest osa oleks samad, mis praegu kehtivas valemis. Sotsiaalministeeriumi 1. novembri kirjas avaldati soovi eelnõust välja jätta pensionivalemi viies osa ehk solidaarsusosa ja alates 2021. aastast rakendada pensionivalemi neljas osa. Ehk siis, nagu on juba ka meedias tutvustatud, skeem 50 : 50. Pension ei sõltuks, nii nagu esimesel lugemisel oli, staažist, töötatud ajast, vaid 50% ulatuses sõltuks see palgast ja 50% ulatuses töötatud ajast.

6. novembril toimuski meil selle üle arutelu. Katre Pall selgitas ka õiguskantsleri pöördumist, kus toodi välja, et vanaduspensioniea arvutamise valem on praegu sätestatud määruse tasandil, kuid see peab olema sätestatud seaduses. Lisaks otsustasime küsida arvamust selle kohta – mitmel inimesel oli see küsimus –, miks kirjutada seadusesse § 7 ja § 7¹. Tegu on erinevate jõustumisaegadega. Praegune regulatsioon kehtib aastani 2027, uus pensionivalem jõustub pärast aastat 2027. Palusime juriidilist analüüsi, kas selle ikka peab seadusesse kirjutama, Riigikogu analüüsiosakonnalt.

Arutelu oli jälle väga pikk ja põhjalik. Ma lihtsalt võib-olla selguse huvides ja ka stenogrammi huvides märgin, et Rahandusministeeriumi esindaja Tõnu Lillelaid selgitas meile vanaduspensionide jaotuse kolme lahendust. Üks võimalus on, et esimene samm sõltub ainult palgast. Teine võimalus on, et

esimene samm sõltub ainult tööstaažist. Ja kolmas võimalus on, et esimene pensionisamm sõltub vaid solidaarsusosast. Kui praegune olukord jätkub, jääb väga paljudel inimestel esimese samba pensioniosa väikeseks ja aja jooksul see osa väheneb, aga nende inimeste hulk, kellel see mure on, suureneb. Kui pension sõltuks vaid staažist, liiguksid paljud inimesed vaesusest keskmise pensioni saajate hulka, samas jääks paljud ka vaesuspiirile. Kompromissettepanek, mille Sotsiaalministeerium ja Rahandusministeerium ühiselt esitasid, oli see, et kasutatakse solidaarsusosa. Nii saaksid madalapalgalised inimesed kõrgemat pensionit ja kõrgemapalgalised natuke madalamat pensionit võrreldes esialgu tehtud ettepanekuga.

Nii et küsimusi oli palju. Viimaks langetas komisjon otsuse arutelu jätkata. Arutelu jätkus 20. novembril, kui me tänu sellele, et olime eelnõust juba saanud hea ülevaate, hakkasime ka hääletama muudatusettepanekuid. Hääletustulemused on protokollitud. Osa on jäetud arvestamata, osa on arvestatud. Väga põhjalikult on sellest ka seletuskirjas kirjutatud, ma seda ette lugema ei hakka. Pärast hääletust langetasime järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu 5. detsembri istungi päevakorda, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja saata eelnõu kolmandale lugemisele, kui teine lugemine lõpetatakse, 12. detsembriks ja siis läbi viia lõpphääletus. Need otsused olid konsensuslikud. 3. detsembril toimus meil veel üks sotsiaalkomisjoni istung. Ja kuna eelnõusse tehti väga palju muudatusi, siis oli vaja seda nn puhtandit hääletada, võttes aluseks õige numeratsiooni. 3. detsembri istungil toimunud hääletused olid konsensuslikud, kõik ettepanekud said täielikult arvestatud. Ainult üks küsimus jäi, see on keeleline. Aitäh Jüri Jaansonile, kes küsis muudatusettepaneku nr 25 kohta, kas seal toodud lauses on õige "hakatakse maksma" või "makstakse". Selle kohta me küsisime keeleteimetajalt. Pärast seda otsustati volitada komisjoni esimeest allkirjastama teise lugemise menetluskumendid ja see oli ka konsensuslik otsus. Aitäh!

18:07 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, proua Kütt, teile on ka küsimusi. Taavi Rõivas, palun!

18:07 Taavi Rõivas

Aitäh! Ma usun, et see oli vist kogemata, kui te tsiteerisite veidi ebatäpselt Tõnu Lillelaidu, et on kolm varianti, millest pension saab koosneda. Päriselus ei ole kunagi olnud sellist esimest sammast Eestis, mis oleks ainult sissetulekust või ainult tööaastatest sõltuv. Alati on olnud baasosa ja see baasosa on praegu kehtiva süsteemi järgi kõigil võrdne, umbes 40% keskmisest pensionist. Ja see kasvab kiiremini kui pensioni aastahinne. Ehk siis selle baasosa ehk võrdsustava elemendi osakaal pensionites tegelikult kasvab. Lisaks muidugi on pensionid nii või naa oluliselt võrdsemad kui samade inimeste sissetulekud enne pensionile jäämist. Minu küsimus on väga lihtne. Praeguse koalitsiooni maksumuudatused on juba aidanud kaasa sellele, et ümbrikupalgad Eestis rohkem leviksid. Kas te ei karda, et kui me kaotame pensionite sõltuvuse sissetulekust täielikult või vähemasti suuremas osas, siis hakkavad ümbrikupalgad veelgi enam vohama?

18:08 Helmen Kütt

Suur aitäh selle küsimuse eest! Muidugi, seda teavad ju kõik, et tõepoolest pensioni esimene samm koosneb kolmest osast. Mina lähtusin kehtivast seadusest, mille kohaselt üks kolmandik sõltub palgast. Ja see üks kolmandik lisaks baasosale ja tööajale, see palgast sõltuvus ongi see, millele pensionireform lahendust otsib. Täpsustuseks ka nii palju, et pensionireformi alustati aastal 2014, aga arutatud ja erinevaid variante on välja käidud varemgi.

Mis puudutab seda, kas see kuidagi mõjutab maksulaekumisi, siis sellest oli komisjonis juttu. Tõnu Lillelaid ütles, et selleks on meil Maksu- ja Tolliamet, kes peab ebaausatega tegelema. Tõepoolest, see lahendus, mis praegu pärast esimest lugemist uue variandina meil laual on, näeb ette skeemi 50 : 50. Kolmas osa ehk baasosa muidugi jääb. Algne Sotsiaalministeeriumi ja valitsuse esitatud eelnõu nägi ette ainult sõltuvuse tööstaažist, nüüdne variant näeb ette, et see sõltub 50% tööajast ja 50% palgast. Praegu sõltub pension suurel määral palgast ja minu meelest on ümbrikupalga ja maksude maksmisega ikka küsimusi. Aga sellist otsest sõltuvust me komisjonis ei tuvastanud, kuigi sellest oli päris palju juttu ja sel teemal esitati ka küsimusi. Ja muide, need on seletuskirjas kõik väga hästi välja toodud.

18:10 Aseesimees Kalle Laanet

Jürgen Ligi, palun!

18:10 Jürgen Ligi

See oli küll ebaõnnestunud kommentaar, et küll maksuamet saab hakkama nendega, kellel on stiimul mitte maksu maksta. Stiimuli olemasolu toimib alati tõhusamalt kui maksuameti töö. Aga üks imelik muudatus selles eelnõus stimuleerib varem pensionile jäämist. Siia maani me oleme arvestanud, et tuleb stimuleerida inimeste kauem tööturul püsimist. Nüüd järsku siis selline muudatus. Kuidas seda põhjendatakse?

18:10 Helmen Kütt

Aitäh sellele kommentaarile viitamast! Ma ütlen selle kindlasti Tõnu Lillelaiule edasi, see ei olnud minu kommentaar. Aga komisjonis oli jutuks, et kui inimese palgast sõltub nii laenu saamine, vanemahüvitis kui paljud muud inimese elus tähtsad tegurid, siis vaevalt ollakse huvitatud näitama väikest palka. Noortele inimestele on vanemahüvitis tähtis ja nad mõtlevad ka tuleviku peale, pensioni peale. Nii et see ei ole väga tõenäoline.

Mis puudutab teie küsimuse teist poolt ... Tuletage mulle meelde, mis see oligi! (Jürgen Ligi ütleb midagi saalist.) Ah jaa, varasem pensionile minek. Eestis on natuke üle 300 000 pensionäri. Kauemaks on pensioni välja võtmata jäänud tööle umbes 1000 pensionäri. See, et inimesed varem pensionile siirduvad, on väga tihti sotsiaalsete probleemide lahendamine. Inimesed on läinud varem pensionile, sest nad on kaotanud töö, nende tervislik seisund on halvenenud, aga mitte sel määral, et neile oleks määratud näiteks osaline töövõimekaotus. Osas piirkondades on olnud töökohtade puudus, eriti majandusliku surutise ehk masu ajal. Aga selleks, et motiveerida inimesi kauem töötama, ongi paindlikkus sisse toodud.

18:12 Aseesimees Kalle Laanet

Taavi Rõivas, palun!

18:12 Taavi Rõivas

Aitäh! Ega see praegune poollahendus midagi nagu selgemaks küll ei tee. Isegi minuvanusel inimesel, kes läks tööle 1999. aasta alguses, tekib juba neli komponenti, millest mu pension sõltub. Ja mismoodi see palgast osaliselt lahtisidumine hea on, sellest ma ausalt öeldes aru ei saa. Aga küsimus on hoopis muu asja kohta. Kehtiva seaduse järgi on inimestel ju ka võimalik minna pensionile nii enne kui ka pärast pensioniea saabumist, nagu te ka ise ütlesite. Varem minek on demotiveeritud, kuna inimene ei hakka siis saama päris nii suurt pensionit, nagu ta on välja teeninud. Hiljem minek on aga motiveeritud. Ja ma arvan, et see on õige, seda me tahamegi – mida hiljem inimesed töölt koju jäävad, seda parem on. Selle eelnõu kohaselt kaotatakse see hiljem mineku premeerimine ära ja muudetakse, nagu erialakeeles öeldakse, aktuaarselt neutraalseks. Millega te seda põhjendate?

18:13 Helmen Kütt

Aitäh selle küsimuse eest! Esiteks ma ütlen seda, et nagu me kõik teame, pension sõltub suurel määral kahest komponendist: on esimene sammad ja teine sammad. Rohkem teenival inimesel laekub teise sambasse kindlasti rohkem raha kui alampalka saaval – viimasel laekub teise sambasse tunduvalt vähem. Nagu alguses sai öeldud, miks see pensionireform vajalik on: just nimelt selle tõttu, et alampalka saavate inimeste hulk on väga suur ja nende tulevikupension oleks näiteks aastal 2050 või isegi juba pärast 2030. aastat väga väike. Neile tuleks maksta hakata ka toimetulekutoetust. Selle tõttu soovime süsteemi solidaarsemaks teha. Ma väidan ka seda, et kui inimene saab kõrgemat palka, siis saab ta lisaks esimesele sambale teisest sambast rohkem raha juurde. Nii et see peaks motiveerima teda mitte varakult pensionile jääma. Ja kui inimene läheb pensionile pensioniea saabumisest hiljem ja otsustab mitte hakata kohe pensioni saama, siis seda ei karistata. Vastupidi, nendel aastatel teenitud raha ja staaž annavad hiljem suurema pensioni. Aga nagu enne sai öeldud, tõsi on, et selliseid inimesi on veidi rohkem kui 300 000 pensionäri kohta ainult tuhat. Muidugi me tahame, et inimesed oleksid kauem tööturul, ja see, et enne õiget aega koju jäämise korral pension on väiksem, võib-olla motiveerib inimesi siiski mitte seda tegema.

18:15 Aseesimees Kalle Laanet

Ants Laaneots, palun!

18:15 Ants Laaneots

See pensionikindlustuse seaduse muutmise küsimus paistab kõrvalt välja nagu kuum kartul, mida kogu aeg peos veeretatakse ja kuidagi ei saada maha jahutatud, et ära süüa. Mul on selline küsimus. Me leiutame praegu tegelikult jalgratast. Kas me oleme uurinud, kuidas süsteem on üles ehitatud heaolumaades, olgu Soomes, Rootsis, Taanis või Norras? Kas ei oleks mõttekas analüüsida, missugune on optimaalne variant, ja võtta see kasutusele? Kas selles valdkonnas on midagi tehtud?

18:16 Helmen Kütt

Aitäh teile küsimuse eest! Täpselt niimoodi me seda komisjonis ei käsitlenud ja ma olen praegu komisjonipoolne ettekandja. Ma olen muidugi ise väga palju uurinud, kuidas on lood heaoluriikides Soomes, Rootsis ja Norras, aga komisjonis seda ei käsitletud. Aga meil toimus väga huvitav Arenguseire Keskuse korraldatud konverents, kus anti ka ülevaade, kuidas Soomes pensioni arvutatakse. Nii et selle kohta on pilt olemas, mis süsteemid on teistes riikides. Eestis on ka väga lühikest aega jõus olnud teise sambasse raha kogumine. Heaoluriikides, sh Põhjamaades, on kindlustusseltsid väga tugevad. Me nendega ennast kuigi hästi võrrelda ei saa, me peame ikka Eesti moodi asju ajama. Aga mõtteid sealt kindlasti saab. Komisjonis otseselt sellist analüüsi keegi ei palunud kõrvale tuua.

18:17 Aseesimees Kalle Laanet

Aivar Kokk, palun!

18:17 Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Mulle see eelnõu meeldib, aga mõned küsimused on tekkinud. Me peaks liikuma selles suunas, et kui Eestis on määratud miinimumpalk ja inimene on selle palga eest täiskohaga tööl, siis ta peaks vähemalt ühe kindlustusosaku kirja saama. Samas oleme ausad, see seadusmuudatus ei too ühtegi senti raha pensionifondi juurde. Tegelikult me kõik lootsime, et see ebaõiglus n-ö vähemalt paberi peal likvideeritakse, aga praegusel hetkel jääb ikka nii, et koefitsienti 0,7 jääb veel küll ja küll.

18:17 Helmen Kütt

Aitäh! Ma olen teiega väga kindlalt samas paadis, aga kahjuks see oli kirjas algse eelnõu tekstis. Teise eelnõu tekstis otsitakse kompromissi. Ütlen juba ette, et Reformierakonna ettepanek oli jätta alles pragune süsteem ehk siis esimeses sambas oleks ikkagi jäänud palgapõhine arvestus. Kui see süsteem kunagi loodi, siis ei olnud Eestis alampalga ja keskmise palga vahe kahe ja poole kordne, nagu praegu on. Siis need palgad olid suhteliselt lähedased ja see oli ka põhjus, miks niimoodi tollal otsustati. Nagu ma ütlesin, umbes neli aastat või vahest isegi natuke rohkem on selle teemaga tegelnud nii Rahandusministeerium kui ka Sotsiaalministeerium. Esimene variant, mis meil lugemisel oli, nägi ette ainult ühe komponendi kolmest või kui olla korrektne, nii et Taavi Rõivas mind ei parandaks, et mu keel on vääratanud, nägi ette just nimelt selle osaku, mis puudutab ainult palka või siis ainult tööaega. Nüüd me oleme huvigrupid ära kuulanud. Mitmed organisatsioonid, näiteks kaubandus-tööstuskoda ja teisedki, esitasid ettepaneku ikkagi arvestada ka palga suurust, sest siis on inimesed motiveeritud teenima suuremat palka, et saada ka suuremat pensionit. Aga olukord, mis praegu valitseb, on siiski teine. Nagu alguses sai öeldud, alampalga saajaid, kes töötavad täisajaga, on väga palju ja nende tulevikupensioni esimese samba summad ja ka alampalga pealt kogutavad teise samba summad on väga väikesed ja tekiks vajadus hoolekandesüsteemist neile toetust maksta.

18:19 Aseesimees Kalle Laanet

Maris Lauri, palun!

18:19 Maris Lauri

Aitäh! Hea Helmen! Ma tuletan meelde paindliku pensionile mineku teemat. Ka praegu on nii, et kui sa lähed hiljem pensionile, siis saad nagu preemiat. Uue eelnõu kohaselt läheb see nn preemia kehvemaks.

18:19 Helmen Kütt

Väiksemaks, just.

18:20 Maris Lauri

Tegelikult juhtub see, et süsteem läheb demotiveerivamaks. Ja mina mäletan küll, et Rahandusministeeriumist ja Sotsiaalministeeriumist ei tulnud sellele ühtegi kommentaari peale selle, et öeldi: "Jah, nii see on." Kas ma eksin?

18:20 Helmen Kütt

Aitäh! See, et hiljem pensionile minek läheb selles mõttes kehvemaks, tulenebki sellest, et senise heldema süsteemi korral on enam kui 300 000-st pensionärist seda võimalust kasutanud ainult tuhat.

18:20 Aseesimees Kalle Laanet

Peep Aru, palun!

18:20 Peep Aru

Aitäh! Hea ettekandja, selline küsimus. Kas pensioni arvestamisel uue komponendi kasutuselevõtu asemel kaaluti ka võimalust solidaarsuse suurendamiseks baasosa muuta?

18:20 Helmen Kütt

Niisugust eelnõu Sotsiaalministeeriumist ega valitsusest ei tulnud. Sellest on komisjonis juttu olnud, aga mitte selle eelnõu menetluse käigus. Oli küll selleteemaline küsimus ja vastati, et baasosa suurendamine kõigil on võimalik, aga väga kulukas ja tekitab ka teistpidi ebavõrdsustunnet.

18:21 Aseesimees Kalle Laanet

Valdo Randpere, palun!

18:21 Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja Helmen! Mulle kogu see eelnõu ei meeldi, erinevalt Kokast, kes ütles, et see on hea. Mulle see ei meeldi. Ja minu meelest see diskussioon siin on olnud äraspidine. Ebaõiglus algab ju sellest, et meil on erinevad palgad. Kas sotsiaalkomisjonil või ministeeriumil on mingi ettepanek, et lükkame kõik palgad nagu ühte koridori, surume kõrgemad palgad madalamaks, madalamad palgad kõrgemaks, ja siis meil ei ole seda diskussiooni? Ent kui me leiame, et erinevad palgad on normaalsed, siis võiksime leppida ka mõttega, et erinevad pensionid on normaalsed, et inimesed saavad erinevat pensioni sõltuvalt sellest, kui palju nad on maksnud sotsiaalmaksu.

18:22 Helmen Kütt

Aitäh teile küsimuse eest! Seda ettepanekut, et tõstame kõigil alampalka saavatel inimestel palgad Eesti keskmise palgani, meil komisjonis ei arutatud.

18:22 Aseesimees Kalle Laanet

Jürgen Ligi, palun!

18:22 Jürgen Ligi

Aitäh! Proua Kütt, ma tahtsin küsida, miks ei pakutud alternatiiviks baasosa suurendamist, aga te jahmatasite mind, väites, et baasosa suurendamine oleks kallim ja süvendaks ebavõrdsust. See on täielik avastus! Kui see tuli kogemata, siis palun parandage, aga kui te meelega nii ütlesite, siis on midagi väga võssa läinud. Aga ma küsin nüüd kaks küsimust korraga. Miks ei arutatud baasosa suurendamist? Kas Eesti pensionisüsteemi solidaarsus tõepoolest on siis väiksem kui näiteks Põhjamaades, et seda on vaja niimoodi nudida?

18:23 Helmen Kütt

Suur aitäh teile küsimuse eest! Veel kord: sotsiaalkomisjoni tuli Vabariigi Valitsusest eelnõu. Kõigepealt esimene variant, mida me siin rõõmsalt esimesel lugemisel arutasime ja mille eesmärk oli muuta

kolmas osa, mis praegu on ainult palgapõhine – esimesest sambast üks osa –, tööajapõhiseks. Sotsiaalkomisjon arutas seda. Sügisel tuli Sotsiaalministeeriumist uus eelnõu, mis ei puudutanud baasosa suurendamist, vaid skeemi 50 : 50. Sotsiaalkomisjon arutas seda ja täna oleme jõudnud teise lugemiseni. (Jürgen Ligi kommenteerib midagi saalist.) Sellest ei olnud juttu.

18:23 Aseesimees Kalle Laanet

Debatt toimub väljaspool saali edasi. Vilja Toomast.

18:23 Helmen Kütt

Põhjamaade kohta ma ütlesin, et komisjonis keegi ei palunud lauale võrdlust, kuidas on asi korraldatud teistes riikides. Seda arutelu me oleme pidanud koos rahanduskomisjoniga teisest sambast rääkides. Mäletate, meil oli ühisistung, kus oli pensioni suuruse arutelu. Rääkisime esimese ja teise samba osast Eestis ja ka kolmandast sambast oli seoses tulundusühistuga Tuleva juttu.

18:24 Aseesimees Kalle Laanet

Vilja Toomast, palun!

18:24 Vilja Toomast

Aitäh! Hea Helmen! Sa kindlasti tead, et see ei oleks olnud esimene kord, kui sotsiaalkomisjon praktiliselt kirjutab ümber eelnõu, mis Sotsiaalministeeriumist on tulnud. Nii et miks vastata, et ei olnud sellist eelnõu ja komisjon ise ei saanud ka algatada mõtet, et baasosa võiks suurendada. Aga minu küsimus on selline. Kui ma seda uut regulatsiooni loen, siis mulle tundub, et mitte keegi ei võida. Vaesed jäävad ikkagi veel vaesemaks, nendel on väiksem pension, ja inimestel, kellel kunagi on olnud lootust suuremale pensionile, selle muudatusega tulevikus pension väheneb. Nii et ma ei tea, kui palju on neid inimesi, kes selle regulatsiooniga võidavad.

18:25 Helmen Kütt

Suur aitäh küsimuse eest! Kahtlemata on sotsiaalkomisjon kirjutanud eelnõusid ümber, kahtlemata saavad kõik fraktsioonid ja Riigikogu liikmed teha ettepanekuid. Selliseid ettepanekuid ei laekunud. Mis puudutab seda, et keegi ei võida – see ülevaade on väga põhjalikult ka seletuskirjas toodud. Aga täna me pöörame suurt tähelepanu sellele, kui suur on pension siis, kui jätkata senise korraga, ja kui suur siis, kui minna edasi uue eelnõu kohaselt. Eesti Postimehes on selle kohta väga huvitav artikkel, kus on arvud ka kirjas. Ka Sotsiaalministeerium tõi meile selle kohta erinevaid näiteid. Nii et võitjaid kindlasti on. Aga kindlasti on ka mõned kaotajad.

18:25 Aseesimees Kalle Laanet

Hanno Pevkur, palun!

18:25 Hanno Pevkur

Aitäh! Hea Helmen! Kindlasti on võimalik tehnokraatlikult vastata, et seda ettepanekut valitsus eelnõu näol parlamenti ei toonud ja nii me seda ka ei arutanud. Aga parlamendi ülesanne ongi mõnikord valitsuse jama ümber kirjutada. Tihtipeale tuleb valitsusest täitsa arukaid asju, aga kui on jama, siis tuleb see ümber kirjutada või tagasi saata. Selle eelnõu puhul on ju selgelt näha, et tegelikult motivatsioonielemendid lähevad nõrgemaks, eriti mis puudutab hiljem pensionile jäämist. Sa vastasid siin enne ühele küsimusele, et ainult tuhatkond inimest on seda kasutanud. See ei ole küll mitte mingi argument seda edasi lükatud pensionit nudima minna või öelda, et see läheb süsteemist välja. Minu küsimus sulle on väga lihtne. Kui sa näed, et parlamendil on selle eelnõuga nii palju probleeme ja kui valitsus ise on esitanud mitu erinevat eelnõu, äkki oleks siiski mõistlik täna teine lugemine katkestada ja võtta veel aeg maha. Mis su enda isiklik arvamus on?

18:26 Helmen Kütt

Suur aitäh! Ma ei tahaks sulle, Hanno, vastata, et ma olen komisjonipoolne ettekandja. Aga ma seda kahjuks olen. Ja ettepanekut lugemine katkestada mitte ükski erakond, kes on sotsiaalkomisjonis esindatud, ei teinud. Kui see tehakse saalis, siis otsustatakse siin hääletamise teel.

18:27 Aseesimees Kalle Laanet

Urmas Kruuse, palun!

18:27 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Te oma vastustes just märkisite, et see hilisem pensionile minek on vähe motiveeritud, seda on teinud umbes tuhat inimest. Üks teine mõte, mille te välja käisite, oli see, et seadusmuudatus tahetakse teha sellepärast, et meil on palju inimesi, kes saavad miinimumpalka, ja oleks mõistlik, et nende pension tulevikus oleks õiglasem. Me põhimõtteliselt räägime ju tulevikust mitukümmend aastat hiljem, kui see muudatus hakkab mõjuma. Kas see tegelikult tähendab seda, et Rahandusministeerium ja Sotsiaalministeerium usuvad, et väikese palga saajate hulk Eestis jääb pidevalt samale tasemele, et ka 20 või 30 aasta pärast on nende arv umbes sama, nagu see on täna? Ja kuidas see läheb kokku üldise tööjõupoliitikaga, mis peab arvestama seda, et meie rahvaarv ja töökäte arv väheneb?

18:28 Helmen Kütt

Aitäh küsimuse eest! Esimene vastus on kindlasti see, et suurem pension hilisema pensionile jäämise korral ei toimi motivaatorina väga hästi – neid inimesi on tõesti olnud vaid tuhatkond. Ometi peaks helde motivatsioon praegugi seda mõjutama. Inimesed aga eelistavad neile määratud pensioni saama hakata kohe, kui pensioniiga on saabunud. Oleme ausad, keegi ju ette ei tea, kui pikk on tema eluiga. Praegu kehtiva seaduse järgi on võimalik saada pensionit ja tööl käimise eest ka palka ja võimalus hilisema pensionile jäämisega oma pensionit kasvatada ei ole ahvatlev olnud. See tuhat inimest on vähe nende heldete protsentide juures, mille võrra pension võiks suurem olla. See on üks asi. Sotsiaalministeerium on vaadanud ettepoole, analüüsinud andmeid ja prognoosinud, kui kiiresti Eesti keskmine palk kasvab. Täna on ju selge, et tegu on 2,5-kordse vahega. Seda, kas alampalk kasvab sama kiiresti või aeglasemalt, ei küsitud, aga me ju näeme, et kui järgmisel aastal alampalk on 540 eurot, tänava 500 eurot, siis kasv on väga väike: 40 eurot. Keskmise palga kasv on kindlasti suurem. Nii et selline vastus.

18:29 Aseesimees Kalle Laanet

Toomas Kivimägi, palun!

18:29 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud ettekandja! Solidaarsusel on kindlasti koht igas ühiskonnas, nii ka Eestis. Aga see on põhjendatud teatud piirini. Kui minna üle piiri, siis see võib süsteemile vastu töötama hakata. Täna peame üldise maksusegaduse juures paraku tõdema, et ümbrikupalkade osakaal on kasvanud 8%-lt 14%-le. Seda on maksuamet kinnitanud. Kas selline pensione nivelleeriv eelnõu ei too kaasa täiendavat ümbrikupalkade maksmise riski?

18:30 Helmen Kütt

Aitäh! See, et ümbrikupalkade osakaal on kasvanud, nagu te, austatud küsija, ütlesite, on tõsi. Aga seda sotsiaalkomisjon ei arutanud. Oli küll küsimus, kas muudatus võiks tähendada ka seda, et hakatakse väiksemaid palkasid näitama, kui palga suurusel ei ole enam tähtsust. Sellest tulenevalt lükatigi kõrvale esimene variant, mis oleks arvestanud ainult staažiosa. Tahan jälle täpsustada, et jutt on ühest kolmandikust esimesest sambast. Nüüd on eelnõu muutunud, kompromissi otsides pakutakse skeemi 50 : 50.

18:30 Aseesimees Kalle Laanet

Hanno Pevkur, palun!

18:30 Hanno Pevkur

Aitäh! Ehk jätkame seda debatti, mida ma enne alustasin. Tegelikult on Eesti pensionisüsteem väga solidaarne. Ma täiesti teadlikult ütlen seda ja julgen ka kinnitada. Kui te võtate selle pensioni, mida saab miinimumsissetulekut saanud inimene, ja võrdlete seda pensioniga, mida saab näiteks kahekordset või neljakordset keskmist palka saanud inimene, siis te näete, et need, kes teenivad rohkem, maksavad

kinni ka nende pensioni, kes saavad vähem palka. Selline solidaarsus on meie süsteemi väga kindlalt sisse kirjutatud. Miks meil on edasilükatud pensioni kasutanud ainult tuhat inimest? Pigem on selle taga Eesti rahvuslik mälu ja ajalooline taak, meie töötingimused on olnud väga rasked. Nüüd on töötavishoid ja elu üldse läinud paremaks. See pensionisüsteem, mida te praegu meile tutvustate, demotiveerib ausa palga maksmist ja kindlasti ka hilisemat pensionile minemist. Kui neid kahte asja tabab negatiivne mõju, siis minu hinnangul ei saa parlament seda eelnõu heaks kiita. Aga ikkagi, ma ootan teie isiklikku arvamust ka. Mida te saate öelda?

18:32 Helmen Kütt

Aitäh teile küsimuse eest! Kui te nüüd lubate mul kahe sõnaga oma isiklikku arvamust öelda, siis ma olen selles osas teiega nõus, et tõepoolest, kui inimene töötab 40 või 45 aastat alampalga eest ja keegi teine keskmise palga eest, siis kahtlemata on ebaõiglus suurem kui nende pensionile siirdudes, nagu te viitasite. Pensioni maksmisel see ebaõiglus väheneb, see on tõsi. Nii palju minu isiklikust arvamusest. Komisjonis seda küsimust aga ei esitatud. Küll olid Reformierakonna fraktsiooni muudatusettepanekud, mida komisjonis ka hääletati. Maris Lauri tutvustas neid meile ning kaubandus-tööstuskoda, tööandjate keskliit ja mitmed teised neid toetasid. Sisu oli, et pensionivalemisse jääks esimese samba puhul ka palgaosa.

18:32 Aseesimees Kalle Laanet

Urmas Kruuse, palun!

18:32 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Väga auväärne ettekandja! Oma ühes või isegi mitmes vastuses te mainisite, et tulevikupensionid on miinimumpalka saavatel inimestel nii väiksed, et riik peaks neile toimetulekutoetust juurde maksma. Kas nendesse muudatustesse, mida valitsus plaanib, ei ole sisse kodeeritud see viga, et minnakse lõhkuma üldist printsiipi ja üritatakse sel moel lahendada teatud elanikegrupi sotsiaalseid probleeme? Kas ausam ei oleks läheneda nendele küsimustele just sihtgrupiti, toetada neid, kes vajavad toetust, ja lasta teistel vastavalt oma tööstaažile ja palgale hüvesid kasutada? Mulle tundub, et me rikume ära päris palju asju. Näiteks viimasel ajal rakendunud tasuta bussisõit tegelikult juba lõhub rongiliiklust, vähendab reisijate arvu jne. Kas ei oleks mõistlik sotsiaalprobleeme lahendada sotsiaalhoolekande kaudu?

18:34 Helmen Kütt

Aitäh! Mis puudutab tasuta bussisõitu, siis seda teemat komisjonis üles ei tõstetud. Aga sotsiaalhoolekande ja sotsiaaltoetuste abil lahendatakse nagunii nende inimeste probleeme, kellel on abi vaja. Selleks on toimetulekutoetus ja erinevad omavalitsuste sihitatud toetused. Aga teie küsimus oli pigem aramusavaldus. Mul ei ole selle kohta muud öelda, kui et komisjon kaalus neid väga mitmeid ettepanekud, mis olid esitatud. Need arutelud olidki sellised, et kaaluti ühe ja teise lahenduse eeliseid. Seletuskirjas on väga põhjalikult kirjas, mis on ühe lahenduse plussid ja mis on teise lahenduse plussid. Niimoodi need hääletused läksid ja mina olen täna siin komisjonipoolne ettekandja.

18:35 Aseesimees Kalle Laanet

Vilja Toomast, palun!

18:35 Vilja Toomast

Aitäh! Ma jätkan ka ikkagi seda hilisemate pensionisaajate või nende 1000 inimese teemat. Hanno juba viitas minugi arvates ühele põhjusele, miks see seni niimoodi on olnud. Kui praegused pensionile minejad tahavad saada keskmist pensioni, siis nad on pidanud töötama 44 aastat ja need tingimused, milles nad on töötanud – nad on lihtsalt ennast selleks ajaks haigeks töötanud ning loevad päevi, millal pensionile saab. See on minugi arvates üks põhjus. Ja teine põhjus on muidugi see, et viimastel aastatel või õigemini juba ammu valitseb meie tööturul see printsiip, et kui sa lähened 60-le, siis on sul väga raske tööd saada ja ei jäägi muud üle kui pensionile minna. Tulevikus peaks see ju muutuma, aga kui te tahate selle nüüd ära muuta, siis meil ei tekigi neid inimesi rohkem kui tuhat.

18:36 Helmen Kütt

Aitäh! See, et kui oled kuuekümnene ja töötu, siis on raske tööd leida, on tõsi. Praegune olukord on tõesti niisugune. Ma ei tea, kas see olukord muutub. Ma loodan, et muutub, sest töökäte ja üldse tööinimeste vajadus on väga suur. Jälle, ma väga palun vabandust, aga komisjoni protokollidest selle kohta midagi ei leia, aga kui lugupeetud küsija minult küsis, siis ma oma kommentaari ütlen. Sellele on juhtinud tähelepanu ka Kuldliiga, et juba 55- ja 57-aastased on nagu nähtamatud, nende töölesaamine on väga keeruline, seda vaatamata ka kõrgharidusele. Nagu ma ühele küsimusele vastates juba ütlesin, eelpensionile siirdutakse kas halva tervise tõttu või tööpuuduse tõttu ja seda see eelnõu ei muuda. Jah, seda see eelnõu ei muuda. Inimesel on õigus ka varem pensionile siirduda ja kas ta seda teeb, seda ei saa tema eest keegi teine otsustada. On välja toodud, millal saab taotleda varem pensionile minekut, kui mitme aasta töötamise järel – see on eelnõus olemas.

18:37 Aseesimees Kalle Laanet

Peep Aru, palun!

18:37 Peep Aru

Aitäh! Hea ettekandja! Mind teeb murelikuks see pensioni arvestamise täiendav komponent, mis nüüd tahetakse kasutusele võtta. Ma siin tõstsin üles baasosa kaudu solidaarsuse suurendamise. Sa seda ideed uttu ei saatnud, aga märkisid, et komisjonis seda teemat põhjalikult ei käsitletud. Kas ei oleks õige praegu aeg maha võtta ja ühe alternatiivse variandina ka see läbi arutada? Seda enam, et see kompromiss 50 : 50 on ju päris viimaste päevade küsimus, alles täna võis sel teemal näha esimest tõsist artiklit Postimehes. See on Eesti Vabariigis läbi arutamata idee. Läbi on ta arutatud sotsiaalkomisjonis, aga rahvas seda teinud ei ole. Võtaks aja maha ja arutaks ka selle baasosa variandi võimaliku alternatiivina läbi. Mis sa arvad sellest?

18:38 Helmen Kütt

Suur aitäh, väga lugupeetud küsija Peep! Kui saal teeb selle ettepaneku, siis me seda hääletame.

18:38 Aseesimees Kalle Laanet

Valdo Randpere, palun!

18:38 Valdo Randpere

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Mulle Peebu ettepanek väga meeldib. Aga mulle jäi meelde üks asi sinu vastustest Hannole vist. Sa ütlesid, et ebaõiglus, mis valitseb alampalga ja keskmise palga vahel, on suurem kui ebaõiglus, mis valitseb pensionide vahel. Kas tõepoolest on su maailmavaade selline, et see on ebaõiglane, kui alampalgal ja keskmisel palgal on üsna suur vahe? Mina küll ei saa sellest aru, ausalt! Üks inimene on tõenäoliselt investeerinud oma haridusse, teinud midagi väga vajalikku, tootnud suurema lisandväärtusega toodangut, mille vajalikkust Eestis te ise ka rõhutate. Kui ta saab keskmist palka, kas ta peab siis tundma, et see on ebaõiglane inimese suhtes, kes ei ole midagi sellist teinud? Kas tõepoolest see saab olla maailmavaade, mis meid edasi viib?

18:39 Helmen Kütt

Suur aitäh! Kõigepealt ma tahan täpsustada, et Hanno Pevkurile vastates ma pidasin silmas seda, et erinevus alampalga ja keskmise palga vahel on tunduvalt suurem kui erinevus nende inimeste pensionide vahel, kui nad praeguse korra kohaselt pensionile on läinud. Pensionile minnes see vahe väheneb. Teiseks, maailmavaatelisi teemasid me sotsiaalkomisjonis ei arutanud. Arutasime ettepanekuid, mis olid eri erakondade esitatud, ja osa ettepanekuid me arvestasime. Alguses ju tuli valitsus – ma olen seda täna mitu korda öelnud – välja eelnõuga, kus üks esimese samba komponent oli ainult tööajapõhine. Täna on laual skeem 50 : 50, mis peaks rohkem sobima. Reformierakond on teinud ettepaneku jätta olukord endiseks. Valitsus on esitanud oma seisukoha sotsiaalkomisjonile aruteluks. Ega mul teile muud öelda ei ole, kui maailmavaadet me tõesti komisjoni protokoll ei pane ega aruta, selleks on erakonnad, kuhu inimesed on astunud. Eks nad maailmavaate põhjal on valinud, millisesse erakonda nad astuvad.

18:40 Aseesimees Kalle Laanet

Toomas Kivimägi, palun!

18:40 Toomas Kivimägi

Aitäh! Väga lugupeetud ettekandja! Ja see ilus pöördumine ei ole pelgalt stenogrammi pärast, vaid ma nii ka mõtlen. Minu küsimus lähtub sellest, et igal ajal on kaks otsa. Te räägite paindlikkuse suurendamisest, et on võimalus minna ka varem pensionile – ühest küljest ühiskond kindlasti on seda oodanud ja paljudele see meeldib. Ent ma lugesin täna, mida arvavad sellest ettevõtjad. Nemad, vastupidi, on pigem murelikud selle pärast. Täna me oleme rääkinud, et meie kõige suurem probleem ettevõtluses on tööjõupuudus, aga selle võimalusega me ju vähendame tööjõuturgu. Kas see nüanss oli komisjonis arutluses? Aitäh!

18:41 Helmen Kütt

Aitäh küsimuse eest! Esimesel arutelul, mis toimus 29. mail ja kuhu olid kohale palutud erinevad osapooled, toetasid Reformierakonna ettepanekuid nii tööandjad kui ka mitmed muud organisatsioonid. Nii et nii palju oli sellest teemast juttu tõesti.

18:41 Aseesimees Kalle Laanet

Urve Tiidus, palun!

18:41 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees! Minu küsimus on seotud sõnapaariga "pensionisüsteemi jätkusuutlikkus". Mil määral kogu see tulevane seadus, kui need muudatusettepanekud läbi lähevad, siiski tugevdab garantiid, et Eesti pensionisüsteem on jätkusuutlik? Kas komisjonis sellest juttu oli?

18:42 Helmen Kütt

Jah, Sotsiaalministeerium algatajana ja ka valitsus on kinnitanud, et nende muudatuste tegemine tagab ka pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse. Konkreetselt sellest, mida üks või teine erakond selle tagamise all mõtleb, komisjonis aga juttu ei olnud.

18:42 Aseesimees Kalle Laanet

Arto Aas, palun!

18:42 Arto Aas

Aitäh! Mul on ka raske aru saada sellest, et me tahame veel rohkem motiveerida ümbrikupalkade maksmist ja samal ajal ei taha motiveerida seda, et inimesed hiljem pensionile läheks. Ometi me teame, et meil on vananev ühiskond ja pensionäre tuleb aina juurde ja juurde ja et see on tulevastel põlvedel suur probleem. Tahaks siiski teada teie seisukohta. Kas komisjonis tehtud muudatused on ikka piisavalt läbipaistvad ja põhjalikult läbi arutatud? Mina olen siin Riigikogus väga tihti näinud, et just teise lugemise ajal komisjonis sündinud muudatused on tavaliselt kõige riskantsemad, sealt tulevad kõige suuremad vead sisse, on korruptsioonioht jne. Teie kindlasti olete selles teemas väga sees, aga mulle tundub, et pensionärid, ettevõtjad, kodanikuühiskond, tavaline lehelugeja ei saa mitte midagi aru, mis muudatusi pensionisüsteemis kavandatakse. Ometi need puudutavad kõiki meid. Kas see töö on olnud piisav?

18:43 Helmen Kütt

Suur aitäh küsimuse eest! Juba enne seda, kui mina olin sotsiaalkaitseminister, tõi sotsiaalminister Taavi Rõivas pensioniteemad aruteluks lauale. Eesti Pensionäride Ühenduste Liit valutab südant oma laste ja lastelaste pärast. Neid ennast, ütleme ausalt, see teema väga ei puuduta, sest nemad on oma pensioni juba kätte saanud. Seda arutelu on peetud väga pikalt. Ma ei ole nõus, et seda ei ole arutatud. Jah, tõesti, kui valitsus ja Sotsiaalministeerium eelnõuga mais välja tulid, siis meie komisjoni istungil 29. mail toimunud arutelu oli pikk. Huvigruppe kuulates tekkis seisukoht, et see ei pruugi olla hea lahendus, kui ainult töötatud aeg on esimese samba üks komponent.

Tänane eelnõu, mis sügisel meie laudadele tuli ja mille teine lugemine praegu toimub, toob mängu skeemi 50 : 50. Ütlen seda juba mitmendat korda. Tegelikult võib öelda, et alati saab rohkem arutada. Ma olen üpris veendunud, et pensionireformi läbiviimise korral või selle seaduse vastuvõtmise korral me tuleme kümne aasta pärast selle teema juurde ikkagi tagasi. Keegi ei ole selgeltnägi ja me tea ette, mis elu toob. Inimeste töö muutub, töövormid muutuvad. Aga täna on eelnõu sellisena laual. Veel kord: ma oma isiklikku arvamust siin siiski esitlema ei hakkaks, sest ma rikuksin sellega head tava. Komisjonipoolne ettekandja peab rääkima sellest, mis on toimunud komisjonis.

18:45 Aseesimees Kalle Laanet

Arto Aas, palun!

18:45 Arto Aas

Aitäh! Tahan siiski üle täpsustada, kas vastab tõele, et see kõige viimane versioon, see kõige viimane hübriidmudel või mis iganes ilusa nimetuse me sellele anname, sai komisjonis paika paar päeva tagasi? See tundub küll olevat väga kiire lahendus. Loomulikult, pensioniteemasid on aastaid arutatud, aga oleks vaja ikka enne otsustamist konkreetse lahenduse üle debateerida. See siin on vist päris värske.

18:46 Helmen Kütt

Suur aitäh! Vastab tõele, et see lahendus oli 6. novembril, 20. novembril ja 3. detsembril arutlusel. Tegu on variandiga, mille puhul on otsitud kompromissi 29. mail jutuks olnud lahendusega. Asi pole pelgalt lahtisidumises.

18:46 Aseesimees Kalle Laanet

Austatud sotsiaalkomisjoni esimees! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Maris Lauri, palun!

18:47 Maris Lauri

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjonis pensionieelnõu vahetus. Kuu aja jooksul on toimunud muudatus, aga sellest variandist, mis nüüd laual on, sai avalikkus teadlikuks üleeile. Ma ei oska öelda, miks see nii on läinud, aga on tõsi, et avalikkus on uuest versioonist suhteliselt vähe kuulnud.

Mida sellest eelnõust arvata? Kui rääkida kolmest suurest muudatusest, siis üks neist on hea. See puudutab pensioniea tõstmist, mis tuleneb täiesti loogiliselt sellest, et keskmine eluiga Eestis tõuseb ja inimeste tervis pole enam nii halb. Nii et võimekus kauem töötada peaks suurenema. Lahendus, et maksimaalselt võib pensioniiga tõusta kolm kuud ühe aasta kohta, arvestab just nimelt eeldatavat eluiga ehk siis meie paranevaid elutingimusi ning on igati loogiline ja hea. Ülejäänud kahes muudatuses mina positiivsust ei näe ja meie fraktsioon ja erakond on täpselt samal seisukohal.

Kui rääkida pensionile minekust, siis on küsimus selles, et seni on vaid tuhatkond inimest endale pensioni maksmise edasi lükanud. See tähendab seda, et praegune süsteem pole selleks piisavalt motiveeriv olnud ja järelikult peaks seda muutma. Aga eelnõu teeb selle hoopistükki demotiveerivamaks. Nii et saavutatakse täiesti vastupidine käitumine sellele, mida peaks tegema. Teine suurem küsimus, mis on täna ka siin jutuks olnud, on esimesele sambale neljanda komponendi lisamine, mis peaks pensione senisest rohkem võrdsustama ja madalaid pensione tõstma. Me räägime praegu tegelikult tuleviku pensionäridest. Millest sõltuvad pensionid? Pensionid sõltuvad majanduskasvust, sõltuvad sellest, kui palju inimesi tööl käib ja millist palka nad saavad. Eelkõige sõltuvad need sellest, kui tootlikku tööd me teeme. Tootlikkus, ma tuletan meelde, on see, kui palju me suudame kaupu toota. Ja neid kaupu tuleb suuta ka müüa ja teenida nende eest lisandväärtust tootes tulu. Nii et kui me tahame kõrgemaid pensione, siis eelkõige tuleks pingutada sissetulekute kasvu nimel. Ja just nimelt palgasissetulekute ja muude töiste sissetulekute kasvu nimel, siis tulevad ka pensionid suuremad, sest töötasult makstavad maksud on suuremad. See on asi, millest me räägime esimese samba puhul.

Kindlasti on põhjuseid, miks osa inimesi saab väga väikest pensioni, väga erinevaid. Mina julgen küll öelda, et on inimesi, kelle panust selle väärselt ei hinnata. Ma mõtlen näiteks neid, kes on olnud lastega väga pikalt kodus, kellel pole mitte kolm-neli last, vaid võib-olla seitse, võib-olla isegi rohkem. Meil on

olemas süsteem, mis seda mõnevõrra kompenseerib, aga ehk peaksime seda süsteemi lahkemaks muutma. Meil on osalise töövõimega inimesi, kes ei saa kõrgemat palka objektiivsetel põhjustel: nad ei suuda kuigi palju töötada. Peaksime ka nendele leidma mingi lahenduse, mis kuidagi nende pensioniküsimust leevendab.

Millega aga kuidagi nõus ei saa olla, on see, et inimesed saavad ümbrikupalka ja deklareerivad üksnes miinimumpalgalähedast tulu ja nõuavad siis, kui nad on pensionile läinud, ühiskonnalt rohkem tagasi. Ja ütleme ausalt, on ka inimesi, kes käivad tööl nii kuidas juhtub või üldse mitte. Mina küll ei taha nendele rohkem juurde maksta, tunnistan seda ausalt ilma igasuguse kartuseta. Inimene peab suutma vastutada selle eest, mida ta teeb, ka selle eest, kui tööealisena tehtud otsused talle pensionieas kätte maksavad.

Praegu tuleb lihtsalt öelda, et see eelnõu on toores, see ei ole põhjalikult läbi mõeldud, nagu äsjane diskussioon ka näitas. Neid lahendusi ei ole sisuliselt ühiskonnas laiemalt kaalutud ja selle tõttu võiksime eelnõuga minna kas teisele ringile või selle kõrvale jätta. Aitäh!

18:52 Aseesimees Kalle Laanet

Taavi Rõivas, palun!

18:52 Taavi Rõivas

Võtaksin ka lisaaega.

18:52 Aseesimees Kalle Laanet

Palun, kolm minutit lisaaega!

18:52 Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mulle tundub, et selles arutelus tuleb kõigepealt faktid selgeks teha ja meenutada, millest esimene pensionisammas õigupoolest koosneb ja kuidas pensionid Eestis kasvavad. Esiteks pensionivalemist. Pension koosneb kolmest osast. Baasosa, mis on kõigil võrdne, on praegu 175 eurot ja sendid peale. Ehk siis ligi 40% pensioni esimesest sambast on kõigil võrdne. Aja jooksul selle osa suurus kasvab ja selle osa proportsioon samuti, sellepärast et seda indekseeritakse 10% kiiremini kui pensioniindeks ja ülejäänud osa, millest ma kohe räägin, indekseeritakse 10% aeglasemalt kui pensioniindeks. Nii et oluliselt kiiremini kasvab just nimelt baasosa, mis on kõigil võrdne.

Teiseks, kuni 1998. aasta lõpuni kehtis süsteem, et kõik need aastad, mis inimene oli tööl käinud, andsid ühe aastahinde ehk tänases vääringus 6 eurot ja 16 senti. See on iseenesest arusaadav, sest nõukogudeaegseid palkasid kuidagi hierarhiasse panna ja isegi täpset palgastatistikat saada on üsna keeruline. Nii et ma arvan, et seda võib aktsepteerida, toona oli selline pensionikorraldus loogiline. 1999. aasta algusest on kehtinud kindlustusosak, mille loogika on selles, et võetakse arvesse ka inimeste töist panust ehk teenitud palka. Rõhutan: teenitud palka, just ametlikult teenitud palka. Tehti väga selge muudatus: hakati arvestama sissetulekuid, mis motiveeris inimesi keelduma ümbrikupalkadest. Komisjonipoolse ettekandja sõnavõttus oli ka üks oluline ebatäpsus. Nimelt ei vasta tõele, et 1999. aastal, kui pensionireform käivitati ja kehtestati praegune loogika, olid alampalk ja keskmine palk üsna samas suurusjärgus. Vastupidi, toona moodustas alampalk 28% keskmisest palgast ja 2018. aastal 38%. Ehk kui toona oli vahe ca 3,6-kordne, siis nüüd on see umbes 2,6-kordne. Ehk siis vahe on ajas hoopis vähenenud, mitte suurenenud.

Teiseks. 2007. aastal alustanud Riigikogu koosseisu kõige esimene eelnõu ehk 1 SE, mida mul oli au siin puldis kaitsta, muutis pensioni indekseerimist selliselt, et see oleks maksimaalselt kiire ja riigile jõukohane. Kui enne sõltus pensionikasv võrdses osas sotsiaalmaksu laekumisest ja hinnatõusust, siis alates sellest muudatusest, mis hakkas kehtima 2008. aasta alguses, kuni tänaseni ja loodetavasti ka tulevikus sõltub 80% pensionikasvust sotsiaalmaksu laekumisest ja 20% hinnatõusust. See tagab, et iga inimene, kes täiendavalt tööle läheb ja kellele makstakse ausat palka, panustab ka praeguste pensionäride pensionide kasvu. Ja iga palgatõus, iga euro, mis ausalt palka juurde saadakse, panustab samuti tänaste pensionäride pensioni kasvu. Ma arvan, et see on väga oluline põhimõte.

Nüüd, mida soovitakse selle eelnõuga muuta ning mis sellest on mõistlik ja mis mitte? Ma alustan kõige mõistlikumast osast, mille üle ei ole vaidlust tekkinud, ja see on pensioniea järkjärguline tõus. See on ainus asi, mis tegelikult pensione tulevikus mõnevõrra tõstab, aga selle tõusu hind on hilisem pensionile

jäämine. Aga prognoosid näitavad, et me elame kauem, ja pensionile jääda nii, et pensioni suurus oleks mõistlik, saab olla võimalik ainult pensioniea tõstmise korral. Nii et ma leian, et selline muudatus on arukas. Ja mul on hea meel, et selle üle väga suurt debatti siin ei ole, sest populistlik oleks sellele muudatusele vastu vaielda. Loodan, et seda keegi ei tee.

Enamik muid muudatusi on minu hinnangul aga ebamõistlikud. Algne eelnõu kavandas täielikku tagasipööret ja ma loodan, et sellisel kujul see seaduseks ei saa. Kui saaks, tähendaks see seda, et me pöördume tagasi eelmisel sajandil kehtinud pensionikorralduse juurde, kus osajaga töötanud inimene, kes teenis oma osalise töökoormuse eest näiteks alampalka, saaks esimeses sambas pensionit sama palju kui arst, kes on enne arsti kvalifikatsiooni saamist õppinud 11 aastat või enamgi. Mismoodi see õiglane on, öelge mulle! Kui kaugele võib võrdsustamise ja kommunismiga Eestis minna?

Muuseas, isegi nõukogude ajal ei olnud palju sellist võrdsustamist, mida praegune valitsus on püüdnud kehtestada. Isegi toona ei peetud ühiskonda nii kommunistlikuks, nagu praegu üritatakse. Mina arvan, et arst peab ka tulevikus saama riigilt suuremat pensionit kui see inimene, kes töötab osalise koormusega ja oluliselt väiksema palgaga. Ja eriti peab arst saama suuremat pensionit kui see inimene, kes osa oma palgast võtab vastu ümbrikus. Ümbrikupalgad on ametis oleva valitsuse ajal kasvanud oluliselt. Eksperdi hinnangute kohaselt on ümbrikupalka saavate inimeste osakaal Eestis viimase poolteise aasta jooksul kasvanud 8%-lt 13%-le. See on jõhker kasv: peaaegu 2/3 juurde võrreldes esialgse näitajaga! Ja kui me teeme selliseid muudatusi, nagu siin on ette pandud, siis kasvab ümbrikupalga saamine veelgi. Ja see ei ohusta mitte ainult meie inimeste tulevase pensione ja üldse ühiskonna toimetulekut, vaid mida rohkem makstakse Eestis ümbrikupalka, seda vähem saavad pensioni ka praegused pensionärid. Ja see on juba otsesõnu sigadus.

Nüüd teiseks. Kaks päeva tagasi jõudis Eesti avalikkuse ette *online*-meedia vahendusel uudis, et nüüd on leitud suurepärane kompromiss koalitsiooni igaveses sõpruses olevate osapoolt vahel, kes leidsid siis, et teeme hübriidi. Teeme sellise "ei liha ega kala" lahenduse, mis hakkab kehtima – oh üllatust! – juba 2021. aastal. See uudis tuli kaks päeva tagasi, üleleie! Eile me saime sellest samast asjast lugeda ka lehest ja tänases lehes oli see juba põhjalikumalt lahti kirjutatud. Täna lehes oli esimene põhjalik käsitus! Aga nüüd te ootate, et me hääletaksime selle poolt, ja avalikkuse kaasamisest või konsulteerimisest pole mõtet rääkidagi.

Mina väidan, et Eestis ei tohiks niimoodi seadusi teha, et antakse selliste pensionisüsteemi muudatuste aruteluks, mis mõjutavad terveid inimpõlvetsid, aega kaks päeva. See ei ole lihtsalt loogiline. Lisaks ma leian, et ka see muudatus, mis demotiveerib jääma pensionile hiljem, kui pensioniiga käes, ja muudab mõnevõrra kasulikumaks varem pensionile jäämist, ei ole loogiline. Eesti ühiskond peaks pigem pingutama selle nimel, et inimesed tahaksid kauem töötada ja et neil oleks võimalused kauem töötada. See eelnõu mõjub, kui see seaduseks saab, täpselt vastupidiselt. Nii et ka mina toetan ettepanekut, mille Maris Lauri tegi. Selle eelnõu arutelu tuleks jätkata ja kindlasti mitte teist lugemist lõpetada. Aitäh!

19:00 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, Taavi Rõivas! Eiki Nestor, palun!

19:00 Eiki Nestor

Austatud juhataja, palun kohe ka lisaaega!

19:00 Aseesimees Kalle Laanet

Palun, kolm minutit lisaaega!

19:00 Eiki Nestor

Head kolleegid! Võib, ma alustan komplimentidega? Eelnõu 717 ei tekitanud siin saalis nii palju elevust kui riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise eelnõu. See näitab seda, et esimene samm on rahvasaadikutele paremini selge, ja see on ka arusaadav. Ma alustan aga sellest, et tegelikult me peaks vaatama esimest ja teist sammu koos. Tõele au andes seoti meil pensioni suurus saadava palgaga aastal 1998. Selle ettepaneku tegi tolleaegne Koonderakonna ja Maarahva Ühenduse ehk KMÜ valitsus. Probleem, et Eestis on palgavahed liiga suured, ja soov siduda pension palgaga oli juba siis. Eelnõu, mille tollane valitsus Riigikokku tõi, nägi ette, et pensioni baasosa, kõigile võrdne osa, on 40+, ma ei mäleta, 43% või 44% keskmisest palgast. Riigikogus eelnõu menetlemise käigus see protsent vähenes. Eesti Pensionäride ja Perede Liit tegi ettepaneku seda kõigile võrdset osa vähendada ja see muutus

ühaks kolmandikuks. Piltlikult öeldes, ühe kolmandiku osas keskmisest pensionist oli kõigile pension võrdne ja ülejäänud kaks kolmandikku sõltus palgast. Hiljem oleme me seda tõesti muutnud, nagu kolleeg Taavi Rõivas viitas. Probleem, et palgaerinevused kanduvad ka pensionisse ja et väikeste töötasude saajate tulevane pension jääb liiga väikeseks, on ju teada olnud kogu aeg. See muudatus, mille me tegime siin, et suurendame baasosa kiiremini, tehes seda tegelikult kõrgemate pensionite arvel, on väga mõistlik.

Nüüd siin tõstatatud küsimusest, et tänaste prognooside järgi saab tulevikus olema väga suur nende inimeste hulk, kes hakkavad saama riiklikust pensionikindlustusest liiga väikest pensionit ja seetõttu vajavad veel täiendavat toetust. Selle lahenduseks pakuti välja võimalus, millel on omad miinused. Ütlen kõigile reformierakondlastele, kes on selle pärast pahandanud, et need on täiesti õiged küsimused. Kui mõelda, kuidas seda probleemi leevendada, siis ütlen ausalt, et minu arvates kõige lihtsam lahendus oleks baasosa veelgi kiirem suurendamine. See on aga kindlasti kulukam kui lahendus, mis eelnõus on pakutud.

Head sõbrad, ma tean, et selleteemalist eelnõu on ette valmistanud juba mitu valitsust ja mitmes kabinetis on neid variante arutatud, seejuures väga sisuliselt. Ka tänane arutelu siin saalis on näidanud, et kõik on sellest probleemist hästi aru saanud. Lahendus, mis nüüd on leitud, on minu meelest täiesti ontlik, tolle vastu pole midagi. Lõppkokkuvõttes on lood nii, et nagu ma aru sain, alles 2021. aastal hakatakse seda ellu viima. Mul on natukene kahju, et võib-olla need lahkarvamused, mis eelnõu autoritel omavahel olid, ei võimaldanud sotsiaalkomisjonil seda 50 : 50 skeemi varem arutada. Sellest on tõesti kahju, aga nüüd see skeem minu meelest lahendab selle küsimuse ära. Vaadanud läbi ka muudatusettepanekute tabeli, pean ütleva, et kõik võimalused või siis alternatiivid on muudatusettepanekute tabelis olemas. Kui 1998. aastal vastuvõetud seaduse kohaselt võis jagada nii, et keskmisest pensionist üks kolmandik on kõigil võrdne ja kaks kolmandikku sõltub palgast, siis nüüd hakkab riikliku pensioni puhul olema nii, et kaks kolmandikku on kõigil võrdne ja üks kolmandik sõltub palgast. Aga veel kord: ei tohi olukorda vaadata üksnes esimese samba seisukohast, peab vaatama ka koosmõjus teise sambaga, mis saab sõltuda ainult palgast.

Siin oli küsimus, kuidas Soomes lood on. Soomes ei ole mingit kõigile võrdset osa, pole kunagi olnud ja ei tule ka. Seal ei ole selleks vajadust, sest seal on palgavahed väikesed tänu sellele, et riik teadlikult soodustab sellist asja, mille nimi on tööandjate ja töötajate kokkulepped. Nende palgalepetega hoitakse palgavahed väikesed. Meil teatavasti oleks seda väga keerukas teha, kuna selle ideoloogia pooldajaid on vähe ja oleks natuke imelik, kui selle ideoloogia vastased kutsuksid üles mingisugusele teistsugusele tegevusele. See, et meie palkade vahed on liiga suured, on tõsine küsimus, milles pensionisüsteem süüdi ei ole. Aga ta peab seda arvestama.

Selle eelnõu kõige mõjukam osa on minu meelest seotud pensionieaga, sest pensionile mineku iga on pensionisüsteemis fundamentaalse tähtsusega. Ja kui me paljudel juhtudel räägime riigi tuludest ja kuludest, siis seda tuleb teha ka selle teema puhul. Praegu on võimalik minna eelpensionile ja on võimalik pensioni maksmist edasi lükata. Selles vallas toimuvad muudatused. Pensionäri kasuks räägib see, et ka eelpensionäril on tulevikus võimalik saada nii pensionit kui palka. Pensionäri kahjuks aga räägib see, et boonus, mis tulevikus tuleb, ei ole nii suur kui praegu. Kokkuvõttes, *summa summarum* annab see tulude ja kulude suhtes ehk sama tulemuse välja, kui mitte ei too riigile miinust. Palju olulisem paindliku pensioniea puhul on aga muu, mida siin ei ole täna nimetatud ja mis on minu jaoks selle seaduseelnõu kõige suurem võlu. See on see, et inimesel on võimalik võtta välja pool pensionit ja niimoodi tõsta oma pensionit. See on ka see, et inimesel on võimalik minna pensionile ja kui ta saab töökoha, siis minna tööle, loobuda selleks ajaks pensionist ja tõsta tulevikus saadavat pensionit. Vaat need erinevad variandid ja võimalused – selles on paindlikkuse lust ja lõbu. See teeb kogu muudatuse inimlikuks, mõistlikuks ja heaks. Need väikesed nüansid, mis on seotud varem või hiljem pensionile minekuga, minu jaoks olulise tähtsusega ei ole.

Nii et austatud rahvasaadikud, ma arvan, et see eelnõu on väga äge. Oleks vaja täna teine lugemine lõpetada ja kindlasti veel hääletada siin, kuna kõikvõimalikud alternatiivid on tabelis olemas. Ja kui on hääletatud, siis minna kolmandale lugemisele ja seadus vastu võtta. Ma usun, et kõik on sellega nõus.

19:08 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, Eiki Nestor! Tiina Kangro, palun!

19:08 Tiina Kangro

Võtaks ka igaks juhuks aega juurde.

19:08 Aseesimees Kalle Laanet

Palun, kolm minutit lisaaega!

19:08 Tiina Kangro

Lugupeetud kolleegid! Ma lisan ka omalt poolt mõned mõtted. Täna on ridamisi kõlanud päris mõistlikke arvamused ja paljud mõtted, mis ma paberile ritta panin, on juba ära öeldud. Ma ei hakka neid põhjalikult üle kordama. Aga selle eelnõuga on tõesti olnud nii, et kohe, kui see valitsusest siia Riigikokku tuli, siis minu esimene kommentaar oli, et see on siis nüüd eelnõu, mis, kui ta läbi läheb, mõistab kogu Eesti rahva lõputusse vaesusesse. Sellisel viisil pensioniküsimuse lahendamist ei saa kuidagi õigeks pidada. Ütlengi kohe alguses ära, et mitte ainult Reformierakond ei taha muudatusi ja seda eelnõu menetlusest tagasi kutsuda, vaid mina fraktsioonitu ja parteituna kindlasti ka. Eesti riigi suur küsimus ei ole ju tegelikult mitte ebavõrdsed pensionid, vaid erinevad palgad. Hädaldada selle üle, et keegi saab 100 eurot rohkem või 100 eurot vähem pensionit, ja sellelt, kes saab 100 eurot rohkem, see ära võtta ja anda mõnele teisele natukene juurde – see ei ole jätkusuutlik lahendus. On selge, et palgad ei pea olema kõigil võrdsed – kaugel sellest! –, aga palkade struktuur, nagu on siin saalis ja kogu ühiskonnas palju räägitud, on meil pisut äraspidine. Ma ei pea näiteks õigeks, et tegevusjuhendajad ja hooldajad, kes töötavad pikki päevi psühhoosi all kannatavate määratsevate ja muude haigete inimestega erihoolekandes, teenivad oma töö eest kolm või neli korda vähem kui ministeeriumide "klergid", kes istuvad laua taga ja joonistavad paberile kaste, et inimesed sinna sisse hüppaksid, mida nad tegelikult ju iialgi ei tee.

Mida ma veel tahan öelda? Täna on siin rõhutatud, et üleeile sündis sotsiaalkomisjonis otsus, et teeme skeemi 50 : 50, et pensionist pool sõltub töötatud aastatest ja pool teenitud palgast. No ma ei tea, võib-olla ma räägin mingi saladuse välja, aga mitte mingit otsust ega kokkulepet ei sündinud ei eile ega üleeile. See oli nagu kevadel ... Võib-olla mina olen saanud kuu pealt signaale, aga mina teadsin seda juba kevadel. Ja kuna kevadeks oli selge, et sellisel kujul, et maksame kõigile võrdselt, ei lähe eelnõu läbi, siis ministeerium tuli välja ettepanekuga, et teeme siis kiriku keset küla, teeme skeemi pool ja pool, mida sotsiaalkomisjonis tõesti nüüd sügisel arutati. Ja mis seal ikka, tuli nõustuda sellega, et kui tõesti juhtub õnnetus ja see eelnõu saabki seaduseks, siis tõesti on natuke parem see, kui läheb läbi suhe 50 : 50, mitte too kõigil ainult aastate arvu arvestav variant. Aga iseenesest, kuni pole vastupidist tõestatud, on siiski lootust, et me saame kogu pensionisüsteemi ümberkorralduse uuele ringile saata. Tõesti, miks seda kõike teha kiirustades, kui on nii palju eriarvamusi, seejuures vägagi kindlaid eriarvamusi.

Mis on olnud minu argumendid, mis ma sotsiaalkomisjonis ja endistel aegadel ka oma fraktsioonis väga jõuliselt olen välja käinud? Üks argument, miks veel ei ole mõistlik seda eelnõu seadusena vastu võtta – seda ei ole vist täna märgitud –, on see, et alles hiljuti puhkesid päris ägedad arutelud teise samba üle. Meil ei ole mõtet praegu reformida esimest sammast teadmise, nagu on ka ministeerium öelnud, et teeme esimese samba kõigile hästi võrdseks ja teine samm on suurepärane väljapääs, mis kergendab hästi teenivate ja edasipüüdlike inimeste olukorda, kui nad pensionil on. Me oleme ju jõudnud arusaamale, et teine samm ei tööta normaalselt, sealt ei tule pensionilisa, nagu see tulema peaks. Minu meelest on Riigikogus mitu fraktsiooni – Reformierakonna oma küll kahjuks nende hulka ei ole kuulunud –, kes on selle poolt, et teise samba reformimine tuleb tõsiselt ette võtta. Ma olen sotsiaalkomisjonis korduvalt välja öelnud: me teame, et Eestis käib diskussioon, et meil on tegelikult lausa rahva sotsiaalne tellimus teise samba küsimusi arutada ja teha mingi mõistlik otsus. Teine ja esimene samm peaksid korraga laua peal olema. Praegu vastu valimisi hakata esimest sammast joostes remontima ja öelda küünisel kombel, et teine samm annab teile selle raha, mille te eelnõu kohaselt ära annate – see tundub lihtsalt ebanormaalne.

Ja viimane argument. Meil on Arenguseire Keskus, meil on igasugused uuringufirmad, Praxis jne, kes räägivad hommikust õhtuni tulevikutööst. Meie ülikoolid tegelevad sellega, kogu maailm tegeleb sellega. Me peaksime oskama näha nii palju ette, et otsustada asju ka aastaks 2060. Mis siis juhtub, kui tulevikutöö on selline, et inimesed võib-olla juba kümne aasta pärast senisel moel ei tööta enam? Milleks me tsementeerime mingisuguse üleeilse maailmanägemuse põhjal pensioniskeemi tulevastele pensionäridele, kui meil pole ei ühiskondlikku kokkulepet, poliitilist kokkulepet ega üldse selgust selles, mida me teeme? Ma lõpetan nüüd kinnitusega, et minugi seisukoht on see, et võtame selle asja uuesti arutelule. See oleks ainus mõistlik otsus, mis langetada. Aitäh!

19:15 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, Tiina Kangro! Marika Tuus-Laul, palun! Kolm minutit lisaaega.

19:15 Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Seda, et pensionisüsteemi tuleb muuta, arvavad vist kõik erakonnad. Ma usun, et pakutud süsteem on enam-vähem normaalne ja kindlasti ka solidaarsem. Siin avaldati arvamust, et süsteem läheb ebavõrdsemaks. Sugugi mitte! See süsteem, mis meil kehtestati sajandivahetusel – te teate küll, kui palju räägitakse kohtumistel valijatega, miks madalapalgalised inimesed peavad töötama mitu aastat, et saada täis seda koefitsienti 1. See on lihtne näide. Muidugi me räägime, et see tähendab kindlustusosakut, tähendab seda, kui palju on keegi sotsiaalmaksu maksnud, aga rahvakeeli on see lihtsalt tööaasta. Me teame, et tol korral kehtestati see süsteem, et kui sotsiaalmaksu on tasutud keskmiselt palgalt, siis see koefitsient on 1, ja kui see on tasutud väiksema palga pealt, siis koefitsient on väiksem. Küsimus ongi selles, et 3/4 Eestimaa inimestest saab alla keskmise palga. Seega süsteem on pehmelt öeldes väga maha käinud ega motiveeri madalapalgalisi inimesi. Seda tuleb muuta.

Mis puutub eelnõusse, mis oli siin arutusel kevadel, siis ma ütlesin juba siis välja, et ma ei pea õigeks võrdsustada pensione niimoodi, et teha kõigile ainult esimene samm. Loomulikult see ühtne baasosa jääb. Ühtset baasosa ja staažiaastaid arvestati 1998. aastani, aga kui me oleks rajanud süsteemi ainult tööaastatele, siis see tähendaks tõesti, et professor ja kraaviviskaja või kojamees – ma muidugi ei halvusta neid ameteid – oleks saanud ühepalju pensionit. Minu meelest oleks see väga halb olnud ka selles mõttes, et ümbrikupalkade osakaal oleks vist väga järsult kasvanud, sest enam poleks vaja olnud arvestada palga suurust. Pension oleks arvestatud ainult staažipõhiselt, inimesed oleks ükskõik kui väikest palka näidanud ja kõik oleks nagu korras olnud. Ja kolmas tegur loomulikult on haridus. Te mõelge ise, kui oleks ainult staažipõhine arvestus! Inimene läheb kohe peale põhikooli lõpetamist tööle ja hakkab saama pensioni kõigiga võrdselt. Siis ei ole mõtet nagu üldse õppida. Need asjad päris ei läinud.

Selles mõttes on praegu välja käidud ikkagi parem süsteem. Esimesse sambasse tuleb loomulikult baasosa ja 50% ulatuses arvestatakse staaži ja 50% ulatuses palka. See viimane peaks rahuldama ka Reformierakonda. Samas see, et me staaži ka arvestame, on väga hea. Ka alampalga korral saab kirja ühe staažiaasta. Nii et minu meelest on see süsteem parem ja senise süsteemiga lihtsalt jätkata ei saa. Üht maailmavaadet esindav pool räägib palju tööpanusest ja arvestaks seejuures ainult teenitud palka. Vaat see on tõesti hoopis teistsugune maailmavaade, kui tööpanust arvestatakse üksnes palga suuruse järgi. Meie arvame, et näiteks medõde, kes teenib väikest palka, panustab sama palju kui väga hästi teeniv töötaja, ometi saabki medõde väga väikest pensioni. See on väga ebaõiglane. Kõik tööd on vajalikud ja peavad olema hinnatud.

Mis puutub pensionipoliitikasse, siis ma arvan, et ka see süsteem ei too kaasa väga häid pensione. Me peame lisaks sellele koefitsientide süsteemile panustama ka erakorralisse pensionitõusu, et saada pisut lähemale näiteks Kreeka ja muu Euroopa pensionitele. Kogemused näitavad, et me selle abil saame pensionitega natukene edasi liikuda, indekseerimise süsteemi abil see nii ruttu ei õnnestu. Nii et arvan, et erakorraline pensionitõus on õige. Kui me poleks ka 10–12 aastat tagasi teinud erakorralist järsku hüpet, siis oleks pensionid praegu palju madalamad.

Ja nüüd, kuna siin võeti jutuks ka teine samm – ma küll ei kavatsenud sellest rääkida –, siis ma ütlen, et kui me läksime sajandivahetusel üle kolme samba süsteemile, siis lähtusime Maailmapanga pakutud pensionisüsteemist, mida soovitati endistele sotsialismimaadele. Aga kui Eesti seda rakendas, siis ütles Maailmapank juba toona, et see süsteem on läbi põrunud Tšiilis ja kus iganes veel. Juba siis see ei olnud soovitatav, aga meie ikkagi rakendasime selle. Praegu on kõigile selge, et selline teine samm lihtsalt täidab fondihaldurite taskuid – me oleme seda näinud. Me muudame teda pisut siin saalis, aga kas sellest ka suurt kasu on? Ikkagi see tõsiasi, et inimene ise panustab 2% ja riik paneb justkui 4% juurde. Aga vaatame, kust see 4% ikkagi tuleb, arutame seda ka, kust kohast, kelle käest see 4% tuleb! Eks see tuleb sealtsamast sotsiaalmaksust.

Nii see praegu on ja meie fondide tootlus on väga kehv. Meist halvemad on Tšehhi ja Egiptus, kõik teised on meist ees.

Samas ma arvan, et kui me selle 50 : 50 kehtestame, siis on süsteem solidaarsem ega võta ka sugugi motivatsiooni ära neilt, kes on hea palga saajad. Nii et see peaks tööpoolest olema vähemalt kompromiss. Nii et tulge kaasa, teeme ära! Aitäh!

19:22 Esimees Eiki Nestor

Valdo Randpere, palun! Kolm minutit lisaaega.

19:22 Valdo Randpere

Lugupeetud kolleegid! Hea eesistuja! Marika, minult võttis küll sinu jutt täitsa motivatsiooni ära – mitte küll kõnet pidada, aga kõrgema pensioni poole pürgida. Meil on kombeks saanud alustada teatud ettekandeid sõnadega, et teie ees on üks väga hea eelnõu, toetage seda ja hääletage selle poolt. Selle praeguse eelnõu kohta seda öelda ei saa. See on üks väga halb eelnõu, mis on tehtud natuke vähem halvaks tänu sellele kompromissile, mida te nimetasite. Aga see ei ole ikkagi hea eelnõu, see on lihtsalt vähem halb.

Siin on täna räägitud mitut asja. Mind ja teisigi, nagu küsimuste voorus selgus, häirib eelkõige just see 50 : 50 jaotus ja selle muudatuse tegemine üleüldse. Iseenesest mulle väga meeldis, mis Tiina Kangro rääkis, välja arvatud see, et tema väitel Reformierakonnas ei ole toetajaid mõttele, et esimest ja teist sammast tuleks koos vaadata. Tiina teab väga hästi, et me oleme taga akna all seda koos arutanud ja arvame, et neid tuleks koos analüüsida. Praegu ma vaatan, et siin saali paremal pool pole kohal ühtegi isamaalast. Nende tahtmisest see eelnõu siit läbi lasta ma küll aru ei saa. Samal ajal nad teevad praegu mingit hirmkallist kampaaniat teemal, et teine sammast tuleb ära likvideerida, ja kogu selle eelnõu kaitse on rajatud argumendile, et selle, mis te kaotate esimeses sambas, te võidate teise sambaga tagasi. No kui te teise samba tahate ära kaotada, mida paganat ma siis esimese samba muudatusega võidan? Siis ei võida ma üldse mitte midagi ju! Nii et see on minu meelest ebaloogiline ja ma tahaks küll näha, et Isamaa võtab ennast viimastel sekunditel kokku ja näitab, et Isamaa ei põlvita ega ei murdu ja on igavene ja pension on ka igavene. Ja et nad tulevad siia saali ja hääletavad selle poolt, et eelnõu teine lugemine katkestada. Mõtleme natukene ja teeme seda paremaks! Äkki saabki tast lõpuks mitte vähem halb, aga hea eelnõu.

Põhiline etteheide on mul ikkagi selles, et me oleme ju tulnud ühiskonnast, kus ikka räägiti, et koristaja ja direktor on võrdsed, vaata et tegelikult koristaja on parem kui direktor, sellepärast et ta on proletaarlane. Räägiti, et erinevad palgad on ebaõiglased, ja mis iganes. See ei toimi! Turumajanduse tingimustes iga tööandja maksab inimestele nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vaja. Palgad on ebavõrdsed, aga need ei ole ebaõiglased. Palgad peegeldavad tegelikult inimese enda panust sellesse, et ta on teatud palgaastmele jõudnud. See ei saa olla mudel, et teenin hästi vähe palka ja siis jõuan pensionile minnes paradiisi. Paraku on nii, et kui sa teenid vähe palka, maksad vähe sotsiaalmaksu, siis su pension on väiksem ja peabki olema väiksem kui sellel, kes on teeninud rohkem palka ja maksnud rohkem sotsiaalmaksu.

Aga nüüd ma kasutan veel võimalust, mis on avanenud tänu sellele, et Eiki Nestor, kes käis siin sõna võtmas, läks vahepeal mu selja taha ja nüüd ta ei saa mulle vastu vaielda, isegi kui ma ta nime nimetan. Eiki ütles, et Soomes on hästi hea süsteem. Riik on teinud nii, et palgavahed on väiksed, küll on pidu ja pillerkaar. See võib-olla ongi nii. Aga kui me võrdleme Soomet ja Rootsit, siis võiks öelda niimoodi, et Soomes ei ole viimase 20 aastaga palgavahed väga palju kasvanud, küll aga on palgavahed kasvanud Rootsis. Ja on olemas väga tõsiselt võetavad teoreetikud, kellest ka soomlased on ise kirjutanud ja kes väidavad, et Rootsi palgavahe kasv on kaasa aidanud sellele, et Rootsi majandus on kasvanud palju kiiremini kui Soome oma. Kapitali väljavõtmine on tehtud lihtsamaks, inimesed on saanud oma sissetulekuid paremini kasutada.

Mõelgem nüüd sellele, et eelnõu eesmärk on jagada jälle seda vaesust natuke ümber, tõmmata seda pasteedikihti veel õhemaks ja ühtlasemaks, selle asemel et mõelda selle peale, kuidas meie üldine rikkus saaks kasvada, kuidas me saaks rikkust ringi jagada. Mina leian ka, et Eesti pensionid on liiga madalad – olen täiesti nõus sellega. Ma leian, et me võiks liikuda sinnapoole, et kõik Eesti inimesed saaks pensionile jäädes 50% palgast, aga just nimelt 50% sellest palgast, mida nad teenisid, mitte 50% sellest palgast, mida teenis keegi teine, kes panustas palju rohkem oma kõrgemasse palka, kes panustas rohkem oma haridusse, tegi kõrgemalt kvalifitseeritud ja suuremat lisandväärtust tootvat tööd. See on kõik, mis mul teile öelda oli. Aitäh!

19:27 Esimees Eiki Nestor

Hanno Pevkur, palun!

19:27 Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Ma püüan teha lühidalt, väga palju õigeid asju on ära öeldud. Ma püüan lihtsalt analüüsida seda poliitilist sõnumit, mille me parlamendis peaksime Eesti ühiskonnale andma. Ja sõnum, mille me täna anname, on see, et me oleme jälle valmis vastu võtma midagi, mis meie elu kuidagi paremaks ei tee. Ometi on lihtne püstitada endale selline küsimus ja mõelda, kas sa saad sellele vastata jah või ei.

Kui me selle eelnõu puhul püstitame küsimuse, kas see ettepanek, mis meil laual on, suurendab või vähendab motivatsiooni legaalselt palka saada, siis vastus on, et vähendab. Kui ma küsin järgmise küsimuse, kas meie ees olev ettepanek suurendab või vähendab motivatsiooni kauem tööturul olla, siis ... (Keegi saalist ütleb: "Vähendab.") vastus on: vähendab. Õige! (Keegi hüüab: "Õige!") Ja isegi nendest kahest küsimusest tegelikult piisab, et aru saada, et me ei tohiks seda eelnõu vastu võtta ja täna teist lugemist lõpetada. Meil ei ole puht normitehniliselt võimalust muud selle eelnõuga täna teha kui selle lugemine katkestada. Sisuliselt rääkida siin, et sai enam-vähem normaalne lahendus, sai kirik keset küla lahendus – no kuulge, see ei ole see, mida Eesti parlament peaks ütleva! Proovisime, no enam-vähem tuli välja, võtame vastu! See ei tohiks meie tee olla. Me saame täna öelda, et kui ei ole valmis lahendus, siis me seda siin saalis vastu ei võta. Ja see lahendus ei ole valmis. Kui aga sellest eelnõust jääb alles ainult see osa, mis puudutab paindlikku pensionile mineku iga, siis see on täiesti vastuvõetav lahendus. Teeme ära midagi, mille puhul on kompromiss ja kokkulepe olemas! Aga ärme viskame üles midagi väga õudset, ärme läheme kuskile poolele teele ja ütleme: "Nüüd on kõik midagi saanud." Niimoodi õigusloomet ei tohiks teha, tegelikult ka. Rohkem midagi ma ei tahagi öelda.

Siiski, üks mõte veel. See skeem 50 : 50. Miks just 50 : 50? Äkki 70 : 30? Või 40 : 60? Tehtud analüüs on pehmelt öeldes nõrgakene. Naljaga pooleks: vahest 50 : 60? See ei ole küps lahendus ja selle ebaküpse lahenduse puhul on ainult üks võimalus: praegu lugemine katkestada. Kui jõutakse veel selle koosseisu ajal küpse lahenduseni, siis kindlasti jõuame seaduse vastu võtta. Kui ei jõuta, siis tuleb oodata uut parlamendi koosseisu. Aga teha nii, nagu Valdo ja teised ütlesid, et me seda pasteedikihti veel õhemalt laiali määrima – see ei ole õige. Pensionikasv saab ikkagi tulla tänu sellele, et meie jõukus riigis tervikuna kasvab. Kui inimeste jõukus kasvab, siis saab rääkida pensionikasvust. Aitäh!

19:31 Esimees Eiki Nestor

Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole, lõpetan läbirääkimised. Eelnõu 613 kohta on esitatud 28 muudatusettepanekut, asume neid läbi vaatama. Ettepanek nr 1, esitanud sotsiaalkomisjon, arvestatud täielikult. Ettepanek nr 2, esitanud Vabaerakonna fraktsioon, jäetud arvestamata ning kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõike 2 alusel ei kuulu see hääletamisele. Ettepanek nr 3, esitanud Vabaerakonna fraktsioon, arvestatud sisuliselt. Ettepanek nr 4, esitanud Vabaerakonna fraktsioon, jäetud arvestamata ega kuulu hääletamisele. Ettepanek nr 5, esitanud sotsiaalkomisjon, arvestatud täielikult. Ettepanek nr 6, esitanud sotsiaalkomisjon, arvestatud täielikult. Ettepanek nr 7, esitanud sotsiaalkomisjon, arvestatud täielikult. Ettepanek nr 8, esitanud Vabaerakonna fraktsioon, jäetud arvestamata ega kuulu hääletamisele. Ettepanek nr 9, esitanud Reformierakonna fraktsioon, jäetud arvestamata. Maris Lauri, palun!

19:32 Maris Lauri

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

19:35 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 9, mille on esitanud Reformierakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jättnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 27, vastu 38, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Ettepanek nr 10, esitanud Reformierakonna fraktsioon, arvestatud täielikult.

Ettepanek nr 11, esitanud Reformierakonna fraktsioon, jäetud arvestamata. Maris Lauri, palun!

19:36 Maris Lauri

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

19:36 Esimees Eiki Nestor

Selge. Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 11, mille on esitanud Reformierakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 26, vastu 38, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepanek nr 12, esitanud Reformierakonna fraktsioon, jäetud arvestamata. Maris Lauri, palun!

19:37 Maris Lauri

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

19:37 Esimees Eiki Nestor

Selge, teeme seda.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 12, mille on esitanud Reformierakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemus: poolt 26, vastu 38, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

13. muudatusettepanek Reformierakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. 14. muudatusettepanek Reformierakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. 15., sotsiaalkomisjoni ettepanek, arvestatud täielikult. 16., sotsiaalkomisjoni ettepanek, arvestatud täielikult. Maris Lauri, palun!

19:39 Maris Lauri

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

19:39 Esimees Eiki Nestor

Ettepanekut nr 16? Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 16, mille on esitanud sotsiaalkomisjon ja mida juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 35, vastu 26, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek leidis toetust.

Muudatusettepanek nr 17 Reformierakonna fraktsioonilt, arvestatud täielikult. Muudatusettepanek nr 18 Reformierakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata. Maris Lauri, palun!

19:41 Maris Lauri

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

19:41 Esimees Eiki Nestor

Selge. Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 18, mille on esitanud Reformierakonna fraktsioon ja mille on juhtivkomisjon jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 27, vastu 38, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

19. muudatusettepanek sotsiaalkomisjonilt, arvestatud täielikult. 20. muudatusettepanek sotsiaalkomisjonilt, arvestatud täielikult. 21. muudatusettepanek sotsiaalkomisjonilt, arvestatud täielikult. 22. muudatusettepanek sotsiaalkomisjonilt, arvestatud täielikult. 23. muudatusettepanek sotsiaalkomisjonilt, arvestatud täielikult. 24. muudatusettepanek sotsiaalkomisjonilt, arvestatud täielikult. 25. muudatusettepanek sotsiaalkomisjonilt, arvestatud täielikult. 26. muudatusettepanek sotsiaalkomisjonilt, arvestatud täielikult. 27. muudatusettepanek sotsiaalkomisjonilt, arvestatud täielikult. 28. muudatusettepanek sotsiaalkomisjonilt, arvestatud täielikult. Jürgen Ligi, palun!

19:43 Jürgen Ligi

Teen Reformierakonna fraktsiooni nimel ettepaneku selle halva eelnõu lugemine katkestada.

19:43 Esimees Eiki Nestor

Palun ettepanek ka kirjalikult, neid me ikkagi kogume. Seda ettepanekut tuleb meil hääletada. Austatud Riigikogu, panen hääletusele Reformierakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 613, riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seondvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 27 Riigikogu liiget, vastu 40, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Eelnõu 613 teine lugemine on lõppenud.

16. 19:45 Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (714 SE) teine lugemine

19:45 Esimees Eiki Nestor

Meie järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (714 SE) teine lugemine. Maaelukomisjoni ettekandja on komisjoni esimees Aivar Kokk. Palun!

19:45 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu maaelukomisjon arutas oma 13. ja 19. novembri istungil Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Kohale olid kutsutud ka Maaeluministeriumi maakasutuspoliitika osakonna otsetoetuste büroo juhataja Reno Paju ja õigusosakonna peaspetsialist Mari-Liis Kivipõld. Komisjon tegi neli konsensuslikku otsust: ettepanek võtta eelnõu 714 täiskogu päevakorda 5. detsembriks, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis eelnõu suunata kolmandale lugemisele 12. detsembriks ning teha ettepanek viia läbi lõpphääletus. Aitäh!

19:46 Esimees Eiki Nestor

Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 714 teine lugemine on lõppenud.

17. 19:47 Põllumajandusloomade aretuse seaduse eelnõu (715 SE) teine lugemine

19:47 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud põllumajandusloomade aretuse seaduse eelnõu (715 SE) teine lugemine. Maaelukomisjoni ettekandja on jälle komisjoni esimees Aivar Kokk. Palun!

19:47 Aivar Kokk

Austatud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu maaelukomisjon arutas oma 13. ja 20. novembri istungil Vabariigi Valitsuse algatatud põllumajandusloomade aretuse seaduse eelnõu. Arutelule oli kutsutud ka Maaeluministeriumi toiduohutuse osakonna nõunik Sirje Jalakas ja õigusosakonna nõunik Diana Rammul, Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori asetäitja Katrin Reili, Eesti Tõuloomakasvatuse Liidu president Olev Saveli, Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistu juhatuse esimees Tanel Bulitko, Eesti Hobusekasvatuse Seltsi juhatuse esimees Imre Sams ja tegevdirektori kohusetäitja Krista Sepp, Eesti Sporthobuste Kasvatavate Seltsi juhatuse esimees Raigo Kollom, Kihnu Maalambakasvatuse Seltsi president Anneli Ärmpalu-Idvand, MTÜ Vana-Tori Hobuse Ühingu juhatuse esinaine Ute Wohlrab. Arutati erinevaid ettepanekuid ja tehti ka mõned parandusettepanekud. Konsensusega otsustati võtta eelnõu 715 täiskogu päevakorda 5. detsembriks, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele 12. detsembriks ning teha ettepanek viia läbi lõpphääletus. Aitäh!

19:48 Esimees Eiki Nestor

Küsimusi ettekandjale? Ei ole. Aitäh, Aivar Kokk! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 715 teine lugemine on lõppenud. Vabandust, ei ole lõppenud! Mul jäi märkamata, et eelnõu kohta on ka kaks muudatusettepanekut: esimene, teine. Hääletussoovi ei ole, eelnõu 715 teine lugemine on lõppenud. Vabandust veel kord!

18. 19:49 Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (681 SE) teine lugemine

19:49 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (681 SE) teine lugemine. Maaelukomisjoni ettekandja on jälle komisjoni esimees Aivar Kokk. Palun!

19:50 Aivar Kokk

Austatud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu maaelukomisjon arutas oma 5., 19., 20. novembri istungil Vabariigi Valitsuse algatatud geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu. Arutelu käigus tegime ka mõned parandusettepanekud ning konsensusega otsustati võtta see eelnõu 5. detsembri istungi päevakorda, teha ettepanek eelnõu 681 teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele 12. detsembriks ja teha ettepanek läbi viia lõpphääletus.

19:50 Esimees Eiki Nestor

Kas on küsimusi? Ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Muudatusettepanekuid on kaks: esimene, teine. Eelnõu 681 teine lugemine on lõppenud.

19. 19:51 Ettekanne "Spordipoliitika põhialuste aastani 2030" täitmise kohta

19:51 Esimees Eiki Nestor

Meie 19. päevakorrapunkt on ettekanne "Spordipoliitika põhialuste aastani 2030" täitmise kohta. Ettekandja on kultuuriminister Indrek Saar. Tuletan teile, head Riigikogu liikmed, meelde menetluskorra: kultuuriministri ettekanne kuni 30 minutit ja siis küsimused ministrile. Iga Riigikogu liige võib esitada ühe suulise küsimuse. Seejärel on läbirääkimised, millest võtavad osa fraktsioonide esindajad. Palun, kultuuriminister Indrek Saar!

19:52 Kultuuriminister Indrek Saar

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Olümpiakomitee asepresident! Head spordisõbrad! Alustuseks soovin võimalust kasutada ja edastada teile tervitused puuetega inimeste spordiorganisatsioonidelt, kellega me just ühisel üritusel aastast kokkuvõtteid tegime. Tõdesime ühiselt, et erivajadustega inimestele tuleb tagada see, et ühiskonna hoiakud, elukeskkond ja sporditaristu võimaldaks neil veelgi enam füüsiliselt aktiivsed olla. Mul on väga hea meel, et koosmeeles Sotsiaalministeeriumiga ning suurepärasest koostööst Eesti Paralümpiakomitee ja Eriolümpia Eesti Ühendusega jõudsime selleni, et järgmisest aastast saab puuetega inimeste spordiorganisatsioonide põhiliseks partneriks Kultuuriministeerium. Tänapäevaste arusaamade järgi peakski parasport olema spordivaldkonna loomulik osa ning nende tegevus tihedalt seotud alaliitude ja katusorganisatsioonidega.

Rõõmustamiseks on lisapõhjus, sest suurenevad ka valdkonnale riigieelarvest ettenähtud vahendid. Järgmisel aastal tõuseb iga-aastane toetus enam kui kaks korda ehk 400 000 euro võrra ja ülejärgmisel veel 200 000 euro võrra. Seda kõike selleks, et puudega inimestel oleks senisest paremad võimalused spordist osa saada ja Eestit rahvusvahelistel võistlustel väärikalt esindada. Siinkohal soovin teid veel kord tänada selle eest, et kui te eelmisel aastal võtsite vastu otsuse tõsta olümpiavõitjate igakuist toetust ligi kaks korda ning siduda selle kasv keskmise palga tõusuga, siis peale mõningast arutelu

tagasite sama suure toetuse ka paraolümpiavõitjatele. Eestile au ja kuulsust toonud sangareid tuleb tunnustada ja inimesi võrdselt kohelda.

Lugupeetud Riigikogu! Eesti rahvatarkus ütleb, et mida külvad, seda lõikad. Koos mitmetega teist, head Riigikogu liikmed, olin üks neist saadikutest, kes ka eelmisesse Riigikogu koosseisu kuulus ja kes ühena oma viimastest otsustest võttis 2015. aasta veebruaris vastu spordipoliitika põhialused. Nii on mul olnud au koos teiega luua tava, mille järgi esitatakse igal aastal Riigikogule valitsuse kinnitatud aruanne, mida peab tutvustama kultuuriminister ning mille üle toimub suures saalis arutelu. Seetõttu lubage mul aruannet tutvustades mitte vaid viimasele aastale keskenduda, vaid anda mõningane ülevaade kogu perioodi kohta.

Meie aruande võiks lühidalt kokku võtta nii, et hästi kasvab: toetused spordialaliitudele, osalejate ja medalite arvud, spordiklubide ja organisatsioonide tulud, makstud tööjõumaksud, riigi ja kohalike omavalitsuste investeeringud spordiobjektidesse, spordiobjektide arv, toetused korraldajatele jne. Mõne näitaja puhul on ka mingil konkreetsel aastal tagasimineku olnud, kuid suund on valdavalt ülespoole. Siiski toon välja kaks põletavat teemat, kus on vaja olulisi muutusi: meie laste liikumisharjumused ja olümpiamedalid. Mõlemad on loomulikult pika vinnaga asjad, aga tegeleda tuleb nendega nüüd ja kohe. Konkreetsemate ettepanekute ja lahenduste juurde tulen oma kõne lõpuosas. Head kuulajad! Kui küsida, mis on olnud kõige ajamahukam ja keerulisem ülesanne, millele me nende aastate jooksul koos heade koostööpartneritega pühendusime, siis vaieldamatult on see spordi rahastamise süsteemi muutmine läbipaistvamaks, õiglasemaks ja selgemaks. Tööpõld on olnud lai. Järgnevalt toon vaid mõned näited. Nagu te teate, jagatakse riigieelarvelisi vahendeid spordialaliitude vahel vastavalt kokkulepitud kriteeriumitele, mis on sätestatud ministri määruses. Oma suureks üllatuseks avastasin ministeeriumisse jõudes, et juba aastast 2012 kehtinud määrust 2015. aastal veel ei järgitud. Täna oleme koostöös alaliitudega kriteeriumeid täiendanud, oluliselt suurendanud neile ette nähtud vahendeid ja kõigil aastatel jaganud toetusi vastavalt kehtivale määrusele. Nii on võimalik tagada see, et süsteem oleks läbipaistev, ettenähtav ja motiveeriv.

Rahastamissüsteemi selgusele aitab kaasa ka teie otsus lõpetada järgmisest aastast Hasartmängumaksu Nõukogu tegevus. Spordiorganisatsioonidele tähendab see oluliselt väiksemat halduskoormust, vähem bürokraatiat, lihtsustunud aruandlust ja selgemat vastutust. Enam ei ole vaja esitada sama taotlust kolmele organisatsioonile või asutusele. Liikumisharrastuse ja spordiklubide projekte toetab edaspidi valdavalt Eesti Kultuurkapital. Kultuuriministeeriumi ülesanne hakkab olema toetada oluliste rahvusvaheliste võistluste korraldamist Eestis ning eraldada katusorganisatsioonidele tegevustoetust.

Veel üks habemega mure, millele suutsime leida lahenduse, puudutab pallimängu koondisi. Aastaid oli tiitlivõistluste finaaltourniirile pääsemine kui karistus, sest alaliidule tekkisid aasta keskel ootamatud ja suured lisakulud, mille katmiseks tuli loota poliitikute heatahtlikkusele. Spordiajalukku on omal moel läinud 2009. aasta, kui tollane valitsus keeldus eraldamast eelarve reservist vahendeid Euroopa meistrivõistluste finaaltourniirile jõudnud võrkpallikoondisele. Peaminister Andrus Ansip tõi põhjenduseks, et riigi suur panus sporti on totalitaarsete režiimide nähtus.

Avaliku sektori toetus spordialaliitudele on tõesti jätkuvalt kasvanud ning 2009. aasta majandusraskustest ja poliitilistest hoiakutest tingitud tagasilöögi mõju on viimaste aastatega ületatud. Võin teile kinnitada, et nii on läinud just selle pärast, et Eestis järgitakse spordikorralduse euroopalikku mudelit, kus sport on detsentraliseeritud ja kesksel kohal on spordialaliidud. Järjest enam oleme eeskuju võtnud Põhjamaadest ning oma spordisüsteemi nende põhimõtete järgi üles ehitanud. Ilma avaliku sektori toetuseta ei oleks see kuidagi võimalik. Nii lõime ka koondiste mure lahendamiseks paindliku ja selge süsteemi: riigieelarves on broneeritud rida, kust saab iga finaaltourniirile pääsenud koondis taotleda kuni 200 000 eurot toetust. Sellega tagasime koondistele kindlustunde, et hästi mängides saavad nad sõita Eestit esindama, ja spordisõpradele võimaluse meie sportlastele rahvusvahelisel areenil kaasa elada. Samavõrd või võib-olla isegi mõnevõrra enam rõõmustab spordisõpru see, et rahvusvahelised võistlused tuuakse järjest enam koju kätte. Meie suurvõistluste korraldajad on suutnud näidata head taset ning oleme maailmas positiivses mõttes silma jäänud. Seetõttu soovitakse siia võistleva ja oma lemmikutele kaasa elama tulla, mis kõik toob Eestile nii au ja kuulsust kui ka riigikassasse maksutulu.

Paraku on eelmistel aastatel nii mõnigi plaanitud suurüritus ära jäänud, sest pole olnud kindlust, et kulud ja tulud ikka tasa tulevad. Selle mure lahendamiseks kutsusime ellu rahvusvaheliste ürituste toetamise meetme, kus ürituse toimumise tulemusena riigile laekuv hinnanguline täiendav maksutulu

on vähemalt võrdne toetuse pooleteisekordse suurusega. Näiteks triatloni Euroopa meistrivõistlustel osales 780 välisvõistlejat ja lisaks neile saabus välismaalt 1500 pealtvaatajat, kes veetsid Eestis keskmiselt viis ööd. Eesti Konjunkturiinstituudi hinnangul kulutasid need välismaalased Eestis kokku ligikaudu 1,8 miljonit eurot ja tõid sellega riigile ka märkimisväärset maksutulu. Sellistele suurprojektidele oli sel aastal ette nähtud kuni 2 miljonit eurot. Lisaks triatlonile said toetust Rally Estonia, Tallinnas toimunud Ironman ja jääkeegli ehk kurlingu EM. Oleme juba teinud ka otsuse toetada järgmise aasta jaanuaris toimuvat murdmaasuusatamise MK-etappi Otepääl.

Spordi rahastamise reformi tutvustamise lõpetuseks soovin öelda veel paar sõna treenerite ja kohtunike tasustamise ning sportlaste sotsiaalsete garantiide kohta. Treenerid on valdkonna võtmeisikud, kelle tegevuse mõju on palju laiem kui vaid sport. Hea treener suudab panna noored ausa mängu põhimõtteid austama ning kujundab seeläbi väärtusi kogu eluks. Just seetõttu on oluline tagada, et treenerid oleksid ühiskonnas väärtustatud ja saaksid oma töö eest ka väärilist tasu. Kui 2015. aastal ellu kutsutud noortetreenerite töötasu toetamise süsteem tagas tollal täiskohaga kõrgema kategooria treenerile vähemalt 582 euro suuruse brutotasu, siis järgmisest aastast hakkab alampalk olema 1000 eurot kuus. Minu veendumus on, et kõrgelt kvalifitseeritud noortetreenerid väärivad vähemalt Eesti keskmist palka, ja ma loodan, et pärast valimisi ametisse astuv kultuuriminister võtab selle samuti enda südameasjaks.

Sellel aastal astusime suure sammu ka spordikohtunike töö tunnustamiseks ja nende korrektseks tasustamiseks. Esiteks eraldame nüüd igal aastal Eesti tiitlivõistluste korraldajatele pool miljonit eurot kohtunike tasude maksmiseks. Teiseks tagame maksuvaba kulude hüvitamise 1040 euro ulatuses aastas neile, kes teevad kohtunikutööd hobi korras. Varem oli vabatahtlike kohtunike tööga seotud kulude kompenseerimine üsna tüütu, suure halduskoormuse ja maksuriskiga tegevus. Järgmise sammuna soovime suurendada sportlaste sotsiaalseid garantiisid, milleks oleme välja töötanud spordiseaduse muudatused. Eelnõu arutelu käigus saame seda teemat Riigikogus põhjalikumalt arutada, kuid lühidalt on eesmärk luua seaduslik alus sportlaste toetamiseks ning soodustada stipendiumitelt töölepingutele üleminekut. Ka need muudatused on kantud eesmärgist muuta spordi rahastamise süsteem läbipaistvamaks, õiglasemaks ja selgemaks.

Hea Riigikogu! Veidi enam kui aasta tagasi rakendus noorte huvitegevuse toetussüsteem, mille eesmärk on tagada see, et igal Eesti koolilapsel oleks võimalus osaleda huvitegevuses. Esialgsete andmete põhjal saab öelda, et selleks ette nähtud 15 miljonist eurost viiendikku on kasutatud otseselt spordivaldkonnas. Sellele lisanduvad paljud muud huvitegevused, mis sisaldavad aktiivset liikumist. Mitte ainult hea tervise, vaid ka ellujäämiseks vajalikud oskused tagab uus kohustuslik ujumise algõppe programm. Meeldetuletuseks, et programmi eesmärk on luua võimalused selleks, et kõik kolmanda klassi läbinud lapsed suudaksid sooritada järgmise ülesande: "Hüppa sügavasse vette. Uju 100 meetrit rinnuli, sukeldu ja too põhjast ese. Puhka vee pinnal paigalasendeid vahetades kolm minutit, uju 100 meetrit selili asendis tagasi ja välju veest." Need täiskasvanud, kes selle harjutusega hakkama ei saa, võiksid mõelda trenni minekule. Sellest aastast on selleks ka lisavõimalus. Nimelt saavad oma töötajatest hoolivad tööandjad maksta maksuvabalt kinni oma töötajate tervisekulud kuni 400 euro ulatuses aastas. Muidugi ei ole see mõeldud vaid basseini pääsuks, seda võib kasutada ka näiteks spordiklubi liikmemaksu ja rahvaspordiüritusel osalemise tasu maksmiseks.

Leppisime ka kokku, et järgmisest aastast käivitub regionaalsete tervisespordikeskuste toetamise programm. Selle eesmärk on tagada, et igas maakonnas oleks vähemalt üks tänapäevane vabaõhuspordikeskus, et anda inimestele veelgi rohkem võimalusi liikumisharrastusega tegelemiseks. Programmi elluviimiseks otsustas valitsus eraldada kokku 2,4 miljonit eurot toetust neljaks aastaks ehk iga maakond saab 40 000 eurot aastas. Nii ei tohiks paari aasta pärast Eestis olla maakonda, kus näiteks kunstlund ei toodeta. Kui te nüüd aknast välja seda viimasel ajal meile nii tüüpilist talveilma vaatate, siis on väga suur oht, et ilma kunstlumeta ei õpi nii mõnigi sirguv põlvkond üldse suusatama. Aga selle eestlaste jaoks nii traditsioonilise liikumisviisi mineviku hõlma vajumine oleks valus kaotus nii spordi kui kultuuri seisukohast.

Kui me juba investeringute juurde jõudsime, siis tuleb muidugi ära mainida Kääriku spordibaas, kus käivad hoogsad ehitustööd. Meenub skepsis, et kas keegi ikka hakkab Käärikule tulema, kui kompleks koos kõigi rajatiste ning spordimeditatsioonikeskusega 12 miljoni euro eest valmis saab. Reaalsus on selline, et 2020. aasta suveks on juba üle poole kõigist kohtadest broneeritud ja samuti on seitsme aasta pärast, 2025. aasta juulikuust kolmandik kohtadest kinni pandud. Ehitustööd käivad ka Pärnu Rääma sõudebaasis ning Tallinna Kalevi staadionil. Uutest investeringutest rääkides toon välja Hiiumaa

spordihoone, mille ehituseks on valitsus järgmise aasta riigieelarves ette näinud 2,9 miljonit eurot. Meile on oluline, et spordiga oleks võimalik tegeleda kõikjal Eestis. Hiiumaa on ainuke maakond, kus tänapäevane spordihall puudub.

Austatud Riigikogu! "Liikuma kutsuv kool" ja Team Estonia on kaks märksõna, mille puhul soovin, et te need mu ettekandest kindlasti kaasa võtaksite, kuna need on lahendused kahele suurele väljakutsele, mis meie ees seisavad. Spordipoliitika põhialused seavad eesmärgi, et aastaks 2030 tegeleks liikumisharrastusega vähemalt 2/3 elanikkonnast. Eesmärgi saavutamiseks peame veelgi enam keskenduma noortele ja lastele. Puudulikud liikumisharjumused lapseas on ju väga tugevas seoses väheaktiivse elustiiliga täiskasvanueas. Parafraseerin tuntud vanasõna: "Kui Juku ei liigu, siis Juhan ei tee seda ammugi. Ja kui teeb, siis mitte alati kõige mõistlikumal ja tervislikumal moel."

Uuringud näitavad, et üle poole 5–19-aastastest noortest käib küll regulaarselt trennis, aga paraku vaid 20% täidab soovituslikku liikumisnormi ehk liigub iga päev vähemalt 60 minutit. Seetõttu peame otsima uusi ja teistes riikides ennast tõestanud viise, kuidas laste päevadesse rohkem liikumist tuua. Ainuüksi kehalise kasvatus tunnist ja trennist ei piisa, nagu numbritest näha. Juurde on vaja just loomulikku ja argist liikumist, mis ulatub koolitundidesse ja vahetundidesse, kooliteele ja vabasse aega. Igale Eesti lapsele peab olema tagatud tervislik arengukeskkond ja võimalus juba koolist head liikumisharjumused kaasa saada.

Seetõttu teen ettepaneku kokku leppida, et Tartu Ülikooli liikumislabori programmi "Liikuma kutsuv kool" ideede elluviimisest saab järgmistel aastatel meie ühine prioriteet, mille saavutamise nimel näevad vaeva koolid ja spordiorganisatsioonid, lapsevanemad ja kooliõpilased, riik ja omavalitsused. Kui suudame kõik Eesti koolid liikuma kutsuvaks muuta, õpime lisaks lastevanemadena lastega rohkem aktiivselt aega veetma ning riik ja omavalitsused investeerivad jätkuvalt terviseradadesse, kergliiklusteedesse ja sporditaristusse, siis usun, et saavutame seatud eesmärgi. Ja praktika näitab, et selle mõju on palju laiem kui vaid liikumisharjumuse suurendamine.

Mul oli eelmisel kuul võimalus tutvuda Islandi üleriigilise avaliku sektori juhitud spordi, liikumisharrastuse ja huvitegevuse programmi tulemustega. Kui aastal 1998 vastas 42% 15–16-aastastest noortest, et viimase kuu jooksul olid nad vähemalt korra purjus olnud, siis käesoleval aastal oli selliseid noori vaid 7%. Ja see tase saavutati juba viis aastat tagasi. Samal ajaperioodil vähenes igapäevaste tubakatoodete tarvitajate arv 27%-lt 5%-ni ning nende hulk, kes olid kunagi kanepit proovinud, 17%-lt 6%-ni. Nii suured muutused olid võimalikud tänu sellele, et ühine eesmärk oli paigas, koostööd tehti valdkondadeüleselt ning teaduspõhine seire ja analüüs võimaldasid programmis jooksvalt vajalikke muutusi teha.

Island pakub meile muu hulgas ka tippspordiga seotud eeskujusid. Nende jalgpalli- ja käsipallikoondiste edu on tõestuseks, et ka väikeriik saab kaugele jõuda. Selleks, et kõrge potentsiaaliga noortel sportlastel oleks võimalik jõuda poodiumile ja tuua Eestile medaleid, oleme koostöös Eesti Olümpiakomiteega otsustanud ellu kutsuda uue algatuse, mille töönimetus on Team Estonia. Oleks väga tore, kui keegi leiaks sellele ka hea eestikeelse vaste, aga märksõna on praegu selline. Team Estonia erineb senisest rahastamismudelist selle poolest, et selle abil on võimalik toetada just konkreetsete tulevikulootuste arengut. Andekad noorsportlased, tuleviku Kelly Sildarud, Gerd Kanterid ja Ott Tänakud, saavad võimaluse keskenduda spordile. Iga sportlane saab konkreetset tema vajadustest lähtuva lahenduse, alates treeninguvõimalustest ja lõpetades spordimeditsiini toega. Eesmärk on tagada samal tasemel treeningu- ja võistlustingimused, kui on teiste riikide konkurentidel, kes medaleid nõudlevad. Järgmiseks neljaks aastaks oleme Team Estonia käivitamiseks leidnud 8 miljoni euro ulatuses vahendeid. On selge, et need vahendid peavad tulevikus kasvama, aga seeme on mulda pandud. Kõik ikka selleks, et tulevikus saaksime tunda uhkust oma inimeste, oma riigi üle, kui kõrgeima masti otsa tõuseb sinimustvalge ja taustaks mängib Eesti hümn.

Nii nagu ikka, on medalil loomulikult ka teine külge. Meie tippsportlaste edu rahvusvahelistel suurvõistlustel aitab suurendada paljude inimeste huvi spordiga tegelemise vastu. Tahame ju, et meil oleks inspireerivaid eeskujusid – neid, kellele alt üles vaadata. Spordiajaloolane Reino Sepp kirjutab 1951. aastal Rootsis ilmunud "Eesti spordi leksikonis": "Väga suure tähendusega Eesti spordi kiirele arengule oli mitme sportlase tõus maailma paremiku, enne kõike Georg Lurichi suursaavutused. Lurich, kes võitis rahva seas peagu ebajumala positsiooni, avas oma eeskujuga eriti noortes tegeliku huvi spordi harrastamiseks." Lurichi lugu on eestlaste esimesi edulugusid, suurepärase näide tahte, sihikindluse ja intelligentsuse sümbioosist. Võimlemisest vabastatud nõrga kehaehitusega poisist kasvas maailmameister, Euroopa üks võidukamaid elukutselisi maadlejaid, spordi ja tervete eluviiside

eesträäkija, looja, teerajaja, julgustaja, õpetaja. Tänan väga koostöö ja tähelepanu eest!

20:12 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, kultuuriminister Indrek Saar, sportliku ettekande eest! Küsimused ministrile. Tuletan meelde, et on võimalik esitada üks küsimus. Jüri Jaanson, palun!

20:12 Jüri Jaanson

Aitäh! Austatud minister, tunnustan teid kõigepealt paraspoordile pühendatud tähelepanu eest ja neile võimaluste otsimise eest. Aga mul on küsimus rahvusvaheliste kultuuri- ja spordisündmuste toetamise meetme kohta. Need peavad kindlasti poolteisekordse maksutulu tagasi tooma. Mul on küsimus, mis annab nende korraldajatele veendumuse, et see maksutulu kindlasti tuleb tagasi. Ja mis juhtub nendega siis, kui nad on teinud eksiarvestuse, ehk kui nad on toetuse saanud, aga maksutulu kokku ei tule? Mis siis juhtub?

20:13 Kultuuriminister Indrek Saar

Kindluse peaks andma see, et nad kontrollivad mitu korda üle, kas see nende tehtud prognoos ei ole mitte liiga optimistlik. Nii nagu igasuguse eelarve ja prognoosi tegemise puhul soovitan alati olla pigem ettevaatlik. Mitte keegi ei saa ju lõppkokkuvõttes anda mingit kindlust ühelegi ettevõtjale. Omamoodi on nad kõik ju ettevõtjad, kui nad sellise ettevõtmise ette võtavad. See on risk, mille nad ise võtavad. Kui nad ei suuda täita seda, mida nad on lubanud, siis tuleb neil tagasi maksta see raha või vähemalt see osa, mis on alla selle, mida nad prognoosisid.

20:14 Esimees Eiki Nestor

Valeri Korb, palun!

20:14 Valeri Korb

Aitäh! Vaatasin huviga seda nimekirja, kuhu lähevad järgmised investeeringud. Kahjuks pean konstateerima, et seal ei olnud ühtki spordikompleksi, mis on Ida-Virumaal. Minul ongi teile, härra minister, küsimus, kuidas te näete, et asjad liiguvad endisesse Aidu karjääri rajatavas spordikompleksis. Millal on võimalik, et tuleb see aeg, kui me näeme seal rahvusvahelisel tasemel võistlusi?

20:14 Kultuuriminister Indrek Saar

Aitäh küsimuse eest! Esiteks, ma võin nüüd veidi eksida, aga minu arust on suurusjärg, kui palju riik investeerib Aidu spordikeskusesse, 4 miljonit eurot või midagi sellist. See investeeritakse sinna vist piirkondliku konkurentsivõime toetamise meetme kaudu. See kõik on riigi raha ja see on riigi otsus sinna investeerida. Ja ma arvan, et see on väga väärt ettevõtmine, kuhu investeerida. Mis puudutab selle kui rahvusvaheliste ürituste läbiviimise koha väljaarendamist, siis enne seda, kui sündis Rääma spordibaasi investeeringu otsus, me konsulteerisime põhjalikult nii Eesti Olümpiakomiteega kui Eesti Sõudeliiduga. Nende veendumus oli, et arvestades seda, et Pärnus on meil olemas nii treenerid kui järelkasv – ja see on nii olnud juba aastakümneid, hinnanguliselt pooled Eesti sõudemedalitest on Pärnust tulnud –, on Pärnu sellise treeningbaasi väljaehitamise koha pealt prioriteet.

Aga ma loodan, et need investeeringud, mis Aidusse tehakse, annavad selle baasi, et sinna jõuaksid tulevikus ka rahvusvahelised võistlused. Me teame, et Pärnu jõe peal rahvusvahelisi võistlusi paraku teha ei saa, sest seal on liiga tugev vool. Aidu on selleks kindlasti parem koht. Häda on selles, et Aidu karjäär on praegu keset suhteliselt tühja piirkonda, kus ei ole liiga palju potentsiaalseid harrastajaid ega treenereid. Need, kes Ida-Virumaal on, tegutsevad eelkõige Narvas, mille sõudebaasi kordategemisse on riik ka investeerinud. Aga Ida-Virumaal oleme koostöös terviseradade SA-ga juba kaks aastat süsteemselt investeerinud Pähklimäe terviseradadesse ja ma ei näe põhjust, miks ei peaks Ida-Virumaa saama kõigil järgmistel aastatel osa 40 000 eurost, mis terviseradadesse läheb. Nii et Ida-Virumaale jõuab süsteemselt investeeringuraha ka muudest allikatest.

20:17 Esimees Eiki Nestor

Hanno Pevkur, palun!

20:17 Hanno Pevkur

Aitäh, hea Riigikogu esimees! Hea minister! Ma küsin natukene lihtsama, aga võib-olla ka keerulisema teema, nimelt koolispordi kohta. "Liikuma kutsuv kool" on kindlasti õige tee. Kuna meil on ees 2030. aasta vaade, siis ma küsin sinu arvamust kehalise kasvatus ja liikumisõpetuse suhte ning Tartu Ülikooli mõtete kohta, et äkki peaks üldse teatud normidel baseeruva kehalise kasvatus ära lõpetama ja ainult liikumisõpetusest rääkima. Kas sa muret ei tunne? Vähemalt mina tunnen küll muret, et meil pole siis enam tuleviku Kantereid ega Kirte, sellepärast et noorte kokkupuude spetsiifilisemate spordialadega, nagu kettaheide või odavise, ei pruugi olla võimalik, kui meil on ainult liikumisõpetus. Äkki sa filosofoerid natuke sel teemal?

20:18 Kultuuriminister Indrek Saar

Kui ma nüüd õigesti aru olen saanud, siis järgmisest õppeaastast meil ongi liikumisõpetus, mitte kehaline kasvatus. See vist ongi juba kokkulepe ja ega liikumisõpetus ei tähenda seda, et lastele erinevaid distsipliine ei õpetata. Selles, milline on parim viis laste motiveerimiseks, ma usaldaksin küll eksperte. See kõik on ju sündinud koostöös ülikoolide, haridusministeeriumi ja valdkonna inimestega. Ega see, et osa on konservatiivsemad ja arvavad, et seda peaks jätkuvalt kehaliseks kasvatuses nimetama, on ka loomulik nähtus ühiskonnas. Mulle tundub, et siiski on järjest laienenud see veendumus, et sellega võiks kaasaegse versiooni järgi edasi minna ja nimetada seda liikumisõpetuseks. Aga kui me räägime Gerd Kanteritest, siis tänu täiendavale huvitegevuse toetussüsteemile on trennides osalemise võimalused järjest paranenud. Nagu ma ka oma ettekandes ütlesin, meil on üldiselt mure päeva jooksul ette nähtud soovitusliku liikumisega. See, et lapsed trennis ei käi, ei ole tegelikult üldse kõige suurem mure, sest üle poole lastest käivad regulaarselt trennis. Ja kui nad millelegi pühenduvad, siis nad teevad seda eelkõige trennis, mitte kehalise kasvatus tunnis. Jah, kehalise kasvatus tunnis peaksid nad elementaarse kokkupuute saama. Ma otsapidi rääkisin ka suusatamisest. Ega kekaõps lund toota ei suuda. Me peame natukene laiemalt talle appi minema, et see lumi kuskil oleks ja kekaõpsil või liikumisõpetajal, ükskõik mis see nimetus on, oleks kuhugi rajale minna. See, et laps puutub kokku elementaarsete kergejõustikualadega, võimlemisega, pallimängudega, jääb ju niikuinii nendesse programmidesse – ega keegi neid sealt siis välja ei viska.

20:20 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

20:20 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister, aitäh ülevaate eest! Ka kultuurikomisjonis oli meil ikkagi mitmeid küsimusi sellel teemal. Minu küsimus teile praegu on just nimelt olemasoleva sporditaristu kättesaadavuse kohta. Kas me oleme jõudnud peaaegu selle ilusa eesmärgi täitmiseni, et meil enam tabalukkusid ei ole ja kõik olemasolevad spordirajatised on kasutatavad õhtuti ja vabal ajal? Kas tabalukkude periood on meil nüüd igal pool möödas?

20:21 Kultuuriminister Indrek Saar

Mul puudub adekvaatne statistika selles küsimuses. Ma saan ainult peegeldada seda, kuidas ma tajun ühiskonna suhtumist. Kui me räägime näiteks "Liikuma kutsuvast koolist", siis selle üks printsiipe on jällegi see, et koolid tuleb kriitiliselt üle käia: kõik kohad, kus saab liikuda, peavad olema kogu aeg avatud ja kasutuses. Aga see, kuidas keegi oma spordirajatisse suhtub, sõltub lisaks ühiskondlikele hoiakutele ka spetsiifiliselt sellest organisatsioonist või inimesest, kes selle eest vastutab. Nii et ma ei saa siinkohal väita, et kuskil ei ole ühtegi tabalukku, kindlasti kuskil on. Ma loodan, et me suudame järjest paremini tajuda, et pärast seda, kui suur investeering on ära tehtud, selleks et neid spordirajatisi korras hoida, on see väike osa, et neid olemasolevaid rajatisi ka maksimaalselt kasutataks, igal juhul pingutust väärt. Mis puudutab spordirajatisi arvu, siis neid tuleb juurde. Nagu ma ütlesin, et hästi kasvab. Spordirajatisi arv kasvab ka mürinal kogu aeg, neid tuleb iga aastaga juurde. Me võime praeguseks juba peaaegu 3300 spordirajatist kokku lugeda.

20:23 Esimees Eiki Nestor

Raivo Põldaru, palun!

20:23 Raivo Põldaru

Aitäh, härra esimees! Hea minister! Aruandest saab lugeda, et Siseministeeriumi haldusalas tegutseval SPIN-programmil on häid tulemusi, ja räägitakse sellest, et see ka jätkub. Aga küsimus on selles, et selle programmi järgi tegutsetakse ainult teatud linnades: Tallinna linnaosades, Kohtla-Järvel, Narvas ja Tartus. Kas on ette näha ka mujale laienemist või tegutsetakse ainult nendes paikades? Järsku pole üldse vajadust teistesse paikadesse laieneda.

20:23 Kultuuriminister Indrek Saar

Kindlasti vajadust on ja neid piirkondi on ka teisi. Aga selle SPIN-programmi laienemise eelduseks on see, et kohalikul omavalitsusel endal on aktiivne huvi ja ta on valmis sellesse panustama. Ma ei oska seda täpselt kommenteerida. Me oleme nende SPIN-programmi inimestega rääkinud: viinud ennast kurssi sellega, mida nad teevad, ja püüdnud nendega kaasa mõelda. Aga see rahastamine käib tõepoolest teiste kanalite kaudu ja eelkõige on küsimus selles, kas kohalik omavalitsus näitab piisavat huvi, et on põhjust leping sõlmida, või mitte. Ma väga loodan, et selliseid programme tuleb juurde, sest nende järele on kindlasti vajadust.

20:24 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

20:24 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Hea minister! Lugesime teie põhjalikust aruandest seda, et viimastel aastatel on kasvanud nii tegutsevate spordiklubide kui ka harrastajate arv, ja see on väga-väga positiivne. Kui te vastasite Krista Aru küsimusele ligipääsetavusest, siis ma muidugi ootasin vastust ka ligipääsetavuse teisele poolele. Mõtlen ligipääsetavust spordirajatistele, mida meil järjest juurde tuleb. Miks see oluline on? Nagu tavaspordlaste ja tavaharrastajate hulgas tuleb ka parasportlaste hulgas järjest juurde uusi alasid, millega tegeletakse. Aga see eeldab ligipääsu, olgu tegemist näiteks jõutõstmisega, vibulaskmisega, kurlinguga, trekisõiduga või millegi muuga. Ehk esitan juba oma suhteliselt traditsiooniliseks muutunud küsimuse: kuidas on lood ligipääsetavusega, just füüsilise ligipääsetavusega? Kas siin on kasvutrendi näha või mitte?

20:25 Kultuuriminister Indrek Saar

Paraku ei ole mul jällegi selle kohta adekvaatset statistikat, et ma saaksin midagi faktipõhiselt väita. Ma väga loodan, et uuel tasemel koostöö Kultuuriministeeriumi ja paraspordiorganisatsioonide vahel aitab siin ka süsteemselt edasi minna. Me ei peaks mitte ainult sellega arvestama, et spordirajatistele on vaja ratastooliga ligi saada, mis on esmane asi ning mida ühiskonnas üldiselt juba suudetakse tajuda ja märgata, vaid ka sellega, et needsamad inimesed, kes on ratastoolis või kellel on mingi muu erivajadus, saaksid ka tegelikkuses osaleda, mitte ei pääseks ainult hoonesse. Ma arvan, et selle koha pealt on meil kõvasti õppida ja kõvasti arenguruumi. See peabki käima mitme valdkonna koostöös, sest loomuldasa ei pruugi spordivaldkonnal seda kompetentsi olla, kuid paraspordiorganisatsioonid saavad seda kompetentsi tuua.

20:27 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

20:27 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Kindlasti on väga tänuväärne, kui praegune valitsus jätkab treenerite tasustamise süsteemi edasiarendust ja püüab ühiskonnas nende väärtust tõsta sama kõrgele nagu õpetajatel. See on hästi oluline. Aga ma arvan, et see "Eesti spordipoliitika põhialused" on kindlasti läbi kukkunud, kui me ei suuda märkimisväärselt loomulikku liikumist kasvatada. Muret tekitab on ka see, et noored ja lapsed viibivad vähe värske õhu käes. Ma ei pannud teie ettekandes tähele seda, millest järjest rohkem räägitakse. See on seotud võimaliku dopingukasutusega rahvaspordiüritustel, mis ei tohiks tegelikult omavahel kokku käia. Aga kui me vaatame rahvaspordiürituste taset, siis see on osa ekspertide arvates muret tekitab. Kas see on olnud arutelu all, et kui me räägime tervisest ja puhtast spordist, siis tuleks ka sinna ressursi suunata, et seda järelevalvet teha?

20:28 Kultuuriminister Indrek Saar

Mis puudutab puhast sporti ja Eesti Antidopingu rahastamist, siis me oleme sinna igal aastal täiendavaid vahendeid suunanud. Ka järgmisel aastal suureneb see number mõnevõrra. Ma seda peast ei mäleta ja kuna Riigikogu saalis ei tohi lihtsalt hõigata, siis ei saa ka asekantsler mulle hüüda, mis see number täpselt on. Aga selle teemaga tuleb kindlasti tegelda. Teiselt poolt on loomulikult nii, nagu ma ka oma kõnes vana ütlust parafraseerisin, et mida Juku ei õpi, seda Juhan ei tea ja kui Juku ei liigu, siis miks peaks Juhan liikuma. Ja kui ta ka liigub, siis võib-olla mitte kõige targemini. Ehk üks probleem on ka see, et kui lapsepõlves ei ole hoiakuid adekvaatselt välja kujundatud, siis mingis eas ei anta endale enam aru, et harrastussportlase esmane eesmärk peaks olema oma tervise nimel tegutseda. Igasugune dopingut tarvitamine töötab kindlasti vastupidises suunas ja sellega kaasnevad ohud võiksid olla juba lapsest peale selgeks tehtud. Ma arvan, et see on väga oluline. Kui nüüd ette kujutada, et me hakkaksime kõikidel rahvaspordiüritustel dopingukontrolli läbi viima, siis see ei oleks mitte ainult üüratult ressursimahukas, vaid oleks lõppkokkuvõttes ka päris jabur.

20:29 Esimees Eiki Nestor

Meelis Mälberg, palun!

20:29 Meelis Mälberg

Aitäh, istungi juhataja! Hea minister, mina tahan kõigepealt tänada selle töö eest, mis spordi arendamisel on tehtud, eelkõige seda meeskonda, kes teil on ja kes seda tööd iga päev teeb. Loomulikult on see väga tähtis, et riik jätkab maakondlike tervisespordikeskuste arendamist ja nendesse keskustesse on plaanis panustada 2,4 miljonit. On räägitud, et igas maakonnas võiks kaks sellist keskust olla. Minu küsimus on natuke spetsiifiline. Põlvamaal olid sellised keskused Mammastes ja Värskas Setumaal ning Võrumaal Kubijas ja Haanjas. Nüüd peale haldusreformi, kui Setumaa läks Võrumaale, on olukord, kus Võrumaal on kolm keskust, kuid rahastust jätkub vaid kahele. Kas teil on mõtteid, kuidas seda olukorda lahendada?

20:31 Kultuuriminister Indrek Saar

Jah, Võrumaa mehed on sel teemal murelikud olnud ja kurtnud seda, et kuna nende maakonna piire on ümber tõstetud, siis neid on ebavõrdselt koheldud. Nad käisid minu teada eile ka ministeeriumis ametnikega kokku saamas ja mõtlemas, kuidas edasi minna. Mina sain aru, et pärast seda kokkusaamist nad vaatavad optimistlikult tulevikku. Eks see, kuidas nad selle täpselt lahendavad, selgub töö käigus.

20:31 Esimees Eiki Nestor

Helmen Kütt, palun!

20:31 Helmen Kütt

Suur aitäh, eesistuja! Austatud minister! Minagi ühinen kõikide teiste tunnustajatega ja ütlen, et väga huvitav ja väga suur töö on tehtud ning on esitatud väga põhjalik eelmise aasta ülevaade. Vaatasin ka esitatud slaide ja minu küsimus tuleb noorte huvitegevuse toetussüsteemi kohta. Selleks läheb 15 miljonit aastas. On omavalitsusi, kes on väga targalt ja väga hästi seda raha kasutanud. On omavalitsusi, kes seda kasutanud ei ole, see raha on aasta lõpu seisuga kasutamata. Kas te oskate seda natukene kommenteerida, kuigi see ei ole otseselt selle ülevaatega seotud? Samas on see ka slaidides välja toodud ja 15 miljonit aastas on väga suur summa. Eile või üleeile oli ka uudis, et meil liiguvad lapsed värskes õhus vähem kui – ma palun väga vabandust! – vangid kinnipidamisasutustes.

20:32 Kultuuriminister Indrek Saar

Mul on väga hea meel, et ka teie sellele tähelepanu pöörasite, sest see oli üks minu kahest suurest üleskutsest. Mõtlen meie laste ja noorte liikumist väljaspool trenni, kogu päeva vältel. Ma arvan, et üks nendest kohtadest, mis kindlasti aitab igapäevast liikumist oluliselt suurendada, on just nimelt huvitegevuses ja huvihariduses osalemine, need konkreetsed tegevused, mida seal tehakse. Nagu ma ka ettekandes ütlesin, see ei puuduta sugugi mitte ainult spetsiifiliselt trenne ja spordivaldkonda, paljud teised huvitegevuse distsipliinid on täpselt samamoodi liikumisega seotud ja annavad lastele füüsilist

koormust. Ja see puudutab ka seda teed, kuidas sinna minnakse ja sealt tullakse, samuti neid väärtushoiakuid, mida huvitegevuse juhendaja esindab.

Nüüd konkreetselt rakendamisest ja järelevalvest huvitegevuse teemal. Selle süsteemi rakendaja on Haridus- ja Teadusministeerium, spetsiifilisemalt Eesti Noorsootöö Keskus. Kontseptsiooni väljatöötaja oli eelkõige Kultuuriministeerium koostöös haridusministeeriumi ja paljude teiste organisatsioonidega. Rakendamise ja järelevalvega tegeleb Haridus- ja Teadusministeerium, seega mul puuduvad spetsiifilised andmed selle kohta. Nii palju kui mina aru saanud olen, siis on seda raha võimalik ka üle kanda, juhul kui kohalikul omavalitsusel on selged põhjendused, miks ta seda ühel aastal ei kasutanud ja mida ta tahaks sellega järgmisel aastal teha. Juhul kui kohalik omavalitsus lihtsalt käsi laiutab ja tal ei ole mingit plaani, mis sellest rahast saab, siis läheb see suure tõenäosusega riigieelarvesse tagasi. Siin on väga palju kinni selles, kuidas kohalik omavalitsus ise sellesse teemasse suhtub. Aeg-ajalt on ka seda ette tulnud, et infovahetus ei ole võib-olla piisav olnud. Osal juhtudel leitakse vabandusi, mis tegelikult ei ole adekvaatsed ja mis selles määrukses, mis seda kõike reguleerib, mitte sugugi ei sisaldu. Ehk siis meeldetuletuseks, et kohalik omavalitsus on täiesti pädev seda raha kulutama kõigeks, välja arvatud investeeringud. Ehitada ei saa, aga muidu on see mõeldud kõigeks, mis seostub lastele huvitegevuse võimaldamisega. Selle juures tuleb tagada, et see on juhendatud ja regulaarne huvitegevus. Ja eesmärk peab olema see, et võimalikult paljud lapsed, kes muidu ei jõuaks huvitegevuseni või kukuksid sealt pärast esimesi kordi välja, sinna jõuaksid või seal pikemat aega püsiksid.

See, mida nende vahenditega teha, on täiesti kohaliku omavalitsuse kätte antud. See on nende vastutada, sest nemad peavad teadma, mis on kohapealsed vajadused ja mis on kohapealsed kitsaskohad. Samas on üle Eesti väga palju väga positiivseid näiteid, kuidas seda raha on suurepäraselt rakendatud, nii et järjest rohkem lapsi on huvitegevusteni jõudnud. Nad on saanud võimaluse teha midagi, millest nad võib-olla unistasid, aga mida nad enne teha ei saanud, sest selle spetsiifilise asja jaoks ei pruukinud kohalikul omavalitsusel vahendeid olla.

20:36 Esimees Eiki Nestor

Helir-Valdor Seeder, palun!

20:36 Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud minister, mul on täpsustav küsimus, mis tuleneb teie ühest vastusest ja puudutab sõudekeskusi. Kas ma sain õigesti aru, et Kultuuriministeeriumi või riigi prioriteet nende keskuste väljaarendamisel on Pärnu keskus, mis asub jõe peal ja mis on oma spetsiifikaga, mitte Aidu? Minu teada on EAS ja ka Eesti Olümpiakomitee Aidu osas raha eraldamise otsuse langetanud. Kas me teeme paralleelselt kahte ja on see meile jõukohane? Või kuidas selle prioriteetide järjekorraga ikkagi on?

20:37 Kultuuriminister Indrek Saar

Täna! Aidu on eelkõige veespordikeskus laiemas tähenduses, see ei ole spetsiifiliselt sõudmisele suunatud asi. Väga suur osa on seal tegelikult ikkagi turismi arendamiseks mõeldud. Aga selle kõrval on võimalik tekitada ka suurepärase võimalus rahvusvaheliste võistluste läbiviimiseks, mis tahab natukene aega, raha ja vaeva saada. Koostöös sõudeliiduga tegime tulenevalt sellest, et kõige rohkem harrastajaid on Pärnus, kus on ka kõige pikemad traditsioonid, sellise otsuse, et meie esimene valik on investeerida Kultuuriministeeriumi investeeringute kaudu riigieelarve raha Rääma sõudespordikeskusesse. Sinna on muu hulgas plaanis rajada sisebassein, et meie sõudjad saaksid aasta ringi veetunnetust hoida.

Eesti kliimas läheb teadupärast vesi vahel väljas jõesse ja millalgi sügisel tekib paratamatult see hetk, kui sõudjad enam vee peale ei saa ja tuleb oodata, kuni jää ära läheb. Selleks, et meil oleks vähemalt üks koht – sellest saab tegelikult unikaalne koht regioonis –, kus tipud saaksid aasta ringi veetunnetust hoida, ehitataksegi välja Rääma sõudebaas. See on eelkõige treeningkeskus. Kui me räägime võistluskeskusest, siis sellele pretendeerivad nii Aidu kui ka Viljandi, aga seal on looduslikud küsimused, milles kas kunagi jõutakse kokkuleppele või ei jõuta.

20:39 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, kultuuriminister Indrek Saar! Riigikogu liikmetel ei ole rohkem küsimusi selle aruande kohta. Avan läbirääkimised. Jüri Jaanson Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaaega.

20:39 Jüri Jaanson

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Ühiskonnas hindame sporti eelkõige meie sportlaste rahvusvaheliste saavutuste järgi. Viimasel kahel aastal on olümpiaalade tiitlivõistlustel edukad olnud eelkõige meie vehklejad, aga ka maadlejad ja sõudjad. Taliolümpialt tõi Saskia Alusalu kiiruisutamise ühissõidus neljanda koha ja oleme saanud rõõmustada ka Oti ja Martini rallisõitude, tennisistide, triatlonistide, võrkpallurite jt üle. Vigursuusatamises teeb imesid Kelly Sildaru ja ka noorte suvistelt olümpiamängudelt saime esimese medali.

Pole justkui paha, aga pretsedenditult ei saanud me käesoleval aastal olümpiaalade ülemaailmsetelt tiitlivõistlustelt ühtegi medalit ja mullusest peaaegu poole vähem medaleid saime ka mitteolümpiaalade tiitlivõistlustelt. Me oleme mitu aastat selle piiri lähedal kõõlunud ja nüüd kukkusime teisele poole, vaatamata sellele, et veel 2017. aastal saime olümpiaalade MM-idelt viis medalit, neist kaks võistkondlikku. See paneb mõtlema, et midagi on pildilt siiski puudu või isegi valesti. Teame, et süsteem saab tugev olla siis, kui ta on piisavalt ressurssidega varustatud ja kui ahela lülides ei ole nõrka kohta. Vastasel juhul oleks vist õigem projektipõhine lähenemine. Mõtleme, kui palju või vähe on meie spordisüsteemi mõju tegelikult Kelly Sildaru imelistes hüpetes, Saskia kiiruisutamise olümpiatulemuses või ka noorte olümpiamedalis, mis tuli eelmise sajandi viiekümnnendatest pärit treeningtingimustes, n-ö roostes rauast.

Reformierakond tunnustab seda tööd ja edusamme, mida valitsus on teinud spordi ja liikumisharrastuse rahastamisel ja alustalade tugevdamisel. Tunnustame sportlaste sotsiaalsete tagatiste kehtestamise, treenerite töötasude tõstmise, spordikohtunike toetuse kehtestamise, töötajate tervise tugevdamise ning muude spordi ja liikumisharrastuse arengule suunatud meetmete rakendamise eest. Ent sellest pole piisanud.

Sport algab liikumisest ja noorte laiapõhjaline liikumishuvi on see pinnas, mis toidab meie rahva elujõudu, tema tervist ja millest võrsuvad ka meie sporditipud. Viimastest liikumisuuringutest teame, et Eesti õpilased liiguvad värskes õhus keskmiselt vaid neli tundi nädalas. Seda on tervise tugevdamise seisukohalt soovituslikust tunduvalt vähem ja see ei soodusta ka tippsportlaste juurdekasvu.

Kooliõpilaste ja noorte liikumisharrastusega tegelevad mitmed tublid ühiskondlikud organisatsioonid (nt Eesti Koolispordi Liit), spordiklubid, rahvaspordiürituste korraldajad, liikumisgrupid ja ka Eesti Olümpiakomitee. Sellele vaatamata näeme uuringute tulemustest, et kuni 19-aastaste inimeste piisava liikumisharrastuse tase püsib juba aastaid Eesti uuringute metoodika järgi võetuna 45–46% juures, Eurobaromeetri järgi isegi 35% juures ja eelmiste aastatega võrreldes on see langenud. See on madalseis, mida spordipoliitika arengukava aastani 2030 rakendamisega pole suudetud vältida, vaatamata sellele, et avalikku raha on spordile aastaga üle miljoni euro juurde tulnud ja kohalike omavalitsuste kulutused spordile on mullusega võrreldes 6% suurenenud.

Reformierakond leiab, et riik peab selgelt sõnastama oma vastutuse ulatuse ja selgelt väljendama, milline osa spordi alustaladest peaks parema kogutulemuse huvides olema riigi kanda. Noorte liikumisõpetus ja -harrastus peab olema riigi prioriteet. Reformierakond leiab, et noortesse liikumishuvi süstimine ja liikumisõpetus peab olema meie haridussüsteemi osa koostöös huviharidusega. Kooli kehalise kasvatuses tuleb integreerida spordialade treeningutega ja kehalise kasvatuses õpetajaid tuleb kaasata treeneritena spordiklubides. Noortele tuleb liikumine huvitavaks teha. Noorte kaasamisest liikumisse peab saama ministeeriumite koostöös tekkiva sünergia osa. Koolid vajavad toetamist ja nõustamist. Liikuma tuleb saada iga õpilane ja miks mitte ka õpetaja. Riik peab pühendama tähelepanu ka erivajadustega inimeste spordisüsteemi korrastamisele ning nende ligipääsule ja liikumisvõimalustele. Parasport on rahvusvaheliselt aina professionaalsemaks muutunud ja puudega inimestel peab olema valikuvõimalusi, et tipptasemel kaasa lüüa.

Reformierakond peab oluliseks riigipoolset kogu Eestit süsteemselt katva nüüdisaegse sporditaristu ja ka maakondlike spordiobjektide jätkuvat väljaarendamist. Eesmärgiks peab saama kodulähedaste sportimisvõimaluste loomine. Väärtustame treeneriametit ja peame oluliseks, et igale noorele oleks kättesaadav spordimeditsiin ning selge dopingu olemus ja selle kahjulikkus. Rõhutame selle olulisust, et valitsus jätkaks "Spordipoliitika põhialuste aastani 2030" eesmärkide elluviimist vähemalt seni, kuni pole uut ja paremat plaani. Iga-aastase aruande siin esitamine on andnud meile võimaluse sporditeemat lahti harutada ja pulkadeks võtta – see on väga teretulnud. Tähtis on täiendada riikliku rahastamismudeli aluspõhimõtteid, sh võimalusi riigiettevõtetal sporditegevust toetada. Eesmärk peab olema noored liikuma saada ja et saavutusspordile jätkuks piisavalt vahendeid tipptulemusteks ja

tippsooritusteks. Ka rahvusvaheliste tiitli- ja tippvõistluste Eestisse toomist tuleb igati toetada. Siinkohal soovin muidugi tunnustada ministrit, samuti kõiki spordiga otsesel või kaudsel viisil seotud inimesi, kes annavad panuse liikumisharrastuse edendamisse ühiskonnas ja ka saavutusspordi edusse. Tänan kuulamast!

20:47 Esimees Eiki Nestor

Sõna on soovinud Monika Haukanõmm. Austatud Riigikogu, volitused läbirääkimistel esineda on Monika Haukanõmmele andnud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun!

20:47 Monika Haukanõmm

Austatud Riigikogu esimees! Kultuuriminister! Head kolleegid! Alustan kahe väikese ekskursiga ajalukku, mis sobivad tänasesse päeva. Esimene. Igale eestimaalasele on tuttav Georg Lurichi nimi, kes on üks tähelepanuväärsemaid ja kangemaid Eesti maadlejaid ning kes oma spordisaavutuste kõrvalt mõtestas ja analüüsis sporti laiemalt, tänasessegi sobivalt. Ta on öelnud nii: "Minule näib aga, et see iga hästi kasvanud inimese kohus on selle eest hoolt kanda, et ta jõuetuks, nõrgaks ja tahtmise jõuta ei jääks, et ta keha vaimu kohane oleks! [---] Arvatakse nimelt, et kui inimene looduse krooniks on määratud, et siis tal sellepärast õigus on lõdvalt elada. Sellegipärast ei või keegi salata, et kõige suurem maapäälne varandus tervis on, see on nii üleüldiselt arusaadav asjalugu, et ma seda lähemalt seletada ei pruugi." Nõnda ütles Georg Lurich juba 1903. aastal ja meie püüame siin sada aastat hiljem sporti mõtestada. Teine ekskurss viib mind loogiliselt paralümpiakomitee presidendina paraspordi juurde. Kaks päeva tagasi ehk 3. detsembril tähistasime ÜRO puuetega inimeste päeva. Spordist on puuetega inimestele saamas samasugune normaalsus nagu tavainimestele, kuigi nad vajavad oma erivajadusest tulenevalt eritingimusi, erispordivahendeid ning kohandusi. Samuti vajavad nende treenerid eriteadmisi. Kui nüüdisaegsed olümpiamängud said alguse 1896. aastal Ateenas, siis paraolümpia alguseks loetakse aastat 1948, kui peale teise maailmasõja lõppu korraldati Inglismaal esimesed sõjaveteranide mängud. 1960. aastal ehk 64 aastat hiljem toimusid Roomas olümpiamängude järel esimesed paraolümpiamängud. Seega saame öelda, et käesolev aasta on paraspordi seisukohalt märgiline ja suhtumist muutev. Paraspord ja paraolümpia liiguvad ka Eestis oma loogilist rada pidi, tava-spordile lähemale. Sellest saab ühtse spordi osa. Seega, sport on imeline ja sobib kõigile.

Nii mõnigi kord esitatakse küsimusi, kas ja miks me nii palju spordist räägime. Kas sporti on üldse vaja? Muidugi on vaja. Ja veel rohkem on vaja rääkida nii spordist laiemalt, tippspordist kui liikumisharrastusest, sest sellega me muudame maailma. Kellele sport, küsitakse minult. Kas seda on vaja inimesele, sportlasele, riigile? Seda on meile kõigile vaja, seda on vaja ka riigile. Sport annab emotsioone, positiivset tunnet ja heaolu nii tegijatele kui vaatajatele, loob eeskujusid ja innustab oma suurkujudega. Isegi kui mõne inimese jaoks piirdub sport ainult sõnadega, siis oma tippude tulemustele elame me kõik kaasa, ka kõige spordikaugemad inimesed. Kui Gerd Kanter tuli olümpiamedalile, Ott Tänak kihutas maailmameistri tiitli nimel või Kelly Sildaru tegi hirmuäratavaid trikke, siis põdesime kõik üheaegselt hullust – spordihullust – ning tundsime iga keharakuga uhkust.

Kuid sport ei ole ainult tipp-sport, see on ka õhtune jooksurada, suusaring või jõusaal. See on midagi, mida me teeme ainult enda, mitte kellegi teise pärast. Sellega oleme eeskujuks oma lastele, kujundame nendes tervislikke eluviise, et liikumis- ja sportimistahe kaduma ei läheks. Või võtame koolispordi: just koolist võib laps terveks eluks leida kire mõne spordiala vastu. Just sealt saavad alguse meie uued sangarid.

Novembris toimunud spordikongressil ütles president Kaljulaid – tegelikult pani meile kõigile südamele – , et lukus spordiväljakud lapsi liikuma ei pane. Kui tahame, et lapsed rohkem liiguks, et täiskasvanud tegeleks spordiga ja eakad ei istuks kodus voodiveerel, siis on vaja avada spordisaalide ja väljakute ukSED kõigile huvilistele.

Palun lisaaega!

20:52 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

20:52 Monika Haukanõmm

Sõnum on selge: ukSED peaks olema lahti, mitte lõhkumishirmus tabalukkudega suletud, suusa- ja spordirajad ning palliplatsid peaks olema valgustatud, mitte kott-pimedad. Pole ju palju tahetud. Siis

saame natuke vähem mureliku tooniga rääkida aina süvenevast nutisõltuvusest või tugitoolispordist. Kuid jätkame nüüd nn "Sport 2030-ga". Esmalt tahan rõhutada üldist positiivset fooni, sest iga aastaga lisandub positiivseid ja sporti toetavaid laiapõhjalisi tegevusi. Olukorra selge kaardistamine ja pikemate orientiiride seadmine spordis on loomulik, lausa vajalik, sest keskkond meie ümber muutub. Arvutid seovad meid üha enam tooli ja kirjutuslauaga, telefonid naelutavad tundideks liikumatusse asendisse ning vananev ühiskond esitab oma väljakutseid. Mitte et see kõik väga halb oleks, kuid on vaja olla tähelepanelik ning teadlikult suunata ja motiveerida igas vanuses inimesi kas või natuke liikuma. Samas ei saa nn "Sport 2030-le" ka ambitsioonide vähesust ette heita. Kõneldes tervise üheks aluseks olevast liikumisharrastusest, sätestatakse ka selles püüd viia Eesti Põhjamaade tasemele. Meid ei rahulda ju see 35%-ne või 40%-ne rahvastiku liikuvus, tahaks jõuda Põhjamaade 70%-ni. Õnneks levib spordipisik siiski tasahilju ka eestimaalaste seas ning iga aastaga võtab spordiüritustest osa rohkem inimesi. Loomulikult peab meil olema ka eesmärk, et Eesti oleks rahvusvahelisel tasemel väärikalt esindatud. Samal nimetatud spordikongressil käidi välja mõte luua sarnaselt Põhjamaadega Team Estonia programm, kuhu kuuluvad ka meie tipud. See on mulle igati meeltemööda ja ausalt öeldes tahaks, et see juba kiiremini peale hakkaks, et me ei oleks olukorras, kus meil enam olümpiavõitjaid ei ole.

Mul on ka üks tähelepanek: loodetavasti liidetakse tulevikus Team Estonia programmiga ka parasporti tipud. Nad on praegu välja jäänud, kuigi ei peaks, sest sport on sport ning meie parasportlased võistlevad samuti maailmatippudega nagu teised. Parasport pole ammu enam nn teisejärguline nurgategevus, vaid professionaalne ja tulemusele suunatud igapäevane süsteemne tegevus. Kuid anname aega atra seada. See ei vähenda meie rõõmu selle üle, et järgmisest aastast liigub parasporti oluliselt rohkem raha ning koordineerimine läheb Sotsiaalministeeriumilt üle Kultuuriministeeriumile. See annab oluliselt paremad võimalused rahastada tippporti ja pöörata tähelepanu liikumisharrastusele.

Nii nagu ma alustasin, soovin ka lõpetada meie legendaarset jõukangelast Lurichit tsiteerides. Ta pöördus eestimaalaste poole 1910. aastal ja see sobib minu meelest imekenasti ka tänasesse arutelluse: "Pidage tervisest lugu! [...] Ei siis pruugi meil niipalju haigemajasid, vaestemajasid, vangimajasid, ka kõrtsisid ning sellesarnaseid asutusi rahva kulul ülal pidada." Aitäh!

20:55 Esimees Eiki Nestor

Dmitri Dmitrijev Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaaega.

20:55 Dmitri Dmitrijev

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni nimel tahan tunnustada kõiki, kes on panustanud spordivaldkonda. Kui me vaatame Eesti inimeste liikumisharjumusi iseloomustavaid üldiseid näitajaid, siis viimaste aastate statistika järgi asi paraneb. Meie spordiklubide ja spordiorganisatsioonide arv kasvab aasta-aastalt nagu ka liikumisharrastusega regulaarselt tegelevate inimeste hulk. Üha enam rajatakse üle kogu Eesti uusi spordirajatisi ning nüüdisajastatakse vanemaid. Siiaamaani on Eesti spordi kõige suuremad rahastajad ja toetajad olnud kohalikud omavalitsused, kuigi sporditaristu nüüdisajastamine vajab kindlasti ka suuremat riigi toetust.

Kordan ka mõnda positiivset arengut, millest minister siin oma ülevaates rääkis. Möödunud aasta septembris rakendus noorte huvihariduse ja huvitegevuse riigipoolne täiendav toetussüsteem, mis andis väikestes kohtades noorte spordielule hoogu juurde. Näiteks Lüganuse vallas said noored võimaluse tasuta harrastada mäesuusatamist Kiviõli Seiklusturismi Keskuses ning kohalik jalgpalliklubi avas erivajadustega lastele trennirühma. Sportlikele eluviisidele aitab kindlasti kaasa töötajate sportimiskulude hüvitamise soodustamine. Tänavu jaanuarist ei käsitleta töötajate sportimiskulude hüvitamist enam erisoodustusena kuni 400 euro ulatuses töötaja kohta aastas. Tänavu aprillis otsustas Vabariigi Valitsus eraldada 8 miljonit eurot järgmiseks neljaks aastaks koondise tasemel sportlaste ja võistkondade toetamiseks, nende ettevalmistamiseks ja osalemiseks tiitlivõistlustel. Kõik tehtud muudatused näitavad selgesti, et praegune valitsusliit hoolib rahva tervisest ja soodustab kõigiti liikumisharjumuste laialdasemat levikut. See on heaks vundamendiks ka sporditippude sirgumisele. Ja kui vaadata Eesti aasta sportlaste eelseisva valimise nimekirja ja meie sportlaste tulemusi, siis me näeme, et tegelikult oli võimas aasta. Magnus Kirt, Ott Tänak, Katrina Lehis, Gerd Kanter ja kõik teised pakkusid meile suuri emotsioone kogu aasta vältel. Ma soovingi kiita meie sportlasi.

Paraku peame tunnistama, et Tallinna Ülikooli terviseteadlaste värske uuringu kohaselt on üldise rahva

liikumisharjumuste kasvu kõrval saanud tõsiseks mureks just laste vähene liikuvus. Ka Tervise Arengu Instituudi andmed viitavad noorte ülekaalulisuse ja rasvumisega seotud probleemidele. Eilsete uudiste järgi liiguvad meil vangid vanglas päevas värskes õhus rohkem kui õpilased. Eestis liigub iga päev piisavalt ainult üks kuuendik lastest. Keskkooli minnes langeb nii poiste kui tüdrukute kehaline aktiivsus väljaspool kooli. Põhjusena näevad pedagoogid nii liigset nutivahendi- ja ekraanikasutust kui ka mõnes kohas spordialade valikute vähesust.

Siinkohal soovin eraldi rääkida ka jalgpallist, mille toetusrühma esimees ma siin Riigikogus olen. Ma soovin tegelikult tunnustada jalgpalliliidu presidenti Aivar Pohlakut, kelle idealism ja spordimehe visadus on Eesti jalgpalli kõvasti arendanud. Nüüd aga oleks vaja koostöös järgmine samm astuda. Ja kui siia kõrvale panna seesama Islandi mudel, millest on rääkinud ka minister – Islandil on neli korda vähem rahvast kui meil –, siis näiteks 2016. aasta seisuga oli Islandil ühtekokku 700 statsionaarset täismõõtmetes jalgpalli sisehalli, Eestis oli üks. Lisaks oli meil küll kolm suuremamõõtmelist kupliga sisehalli, aga kõik asusid Tallinnas. Islandil oli ka 12 väiksemat sisehalli, Eestis ainult kaks. Kui me räägime 2017. aasta registreeritud jalgpallurite arvust, siis Islandil oli neid 26 500. Eestis oli see number spordiregistri andmetel 21 500.

Lähtuvalt sellest on Keskerakonna liikmed käinud välja idee, mille kohaselt tuleks üle Eesti rajada jalgpallihallid, mida on kerge püstitada ning mis ei maksa liialt palju, kuid arendaksid meie jalgpallitaristut hüppeliselt. Kõigisse maakondadesse jalgpalli sisehallide rajamine läheks Eesti riigile maksma alla 20 miljoni euro. Me oleme oma põhjanaabreid erinevatel spordialadel korduvalt võitnud, kuid tahaks loota, et aastaks 2030 oleme kogu rahvana Põhjamaade tasemele jõudnud, nii nagu näeb ette ka meie spordivaldkonda puudutav strateegia. Aitäh!

21:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem sõnavõttusoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Palun, minister kasutab oma õigust lõpusõnavõtuks.

21:01 Kultuuriminister Indrek Saar

Lugupeetud Riigikogu liikmed, ma väga tänan teid selle diskussiooni eest läbi nende aastate, kui mul on olnud võimalik käia Riigikogu ees erinevate sporditeemadega, eriti aga regulaarselt selle spordipoliitika põhialuste aruandega. Kõik need siin käigud on tegelikult mõjutanud ka seda, mida me oleme pärast teinud Kultuuriministeeriumis ja oma koostööpartneritega olümpiakomitees ja alaliitudes. Eriti tahan tänada Monika Haukanõmme, Jüri Jaansonit ja kõiki neid, kes on juhtinud tähelepanu sellele, et me peaksime inimesi kohtlema võrdselt, kui me räägime spordist, ja toonud alati sisse ka erivajadustega inimese mõõtme. Ma arvan, et see on üks neid põhjuseid, miks me saame täna tõdeda, et järgmiste aastate perspektiiv on paraspori seisukohalt oluliselt optimistlikum, kui see võib-olla varem oli. Kõige säravamate medalite poole tuleb kindlasti püüelda ja seda ma ka oma ettekandes toonitasin, rääkides Team Estoniast. Me tahame, et meile tuleks olümpiavõitjaid, et meile tuleks olümpiamedaleid, mida meil viimasel paaril korral ei ole õnnestunud saada. Teisalt, liiga pessimistlik ei maksa ka olla. Ma arvan, et kui me nüüd täpsemalt panustame ja saame Team Estonia kaudu võimaluse teha ka valikuid, me saame sellele fokuseerida, siis ei ole selleni jõudmine nii keeruline ega võimatu. Kui me vaatame üldiselt tiitlivõistlustelt koju toodud medaleid, siis ma saan teid kõiki õnnitleda. Me oleme ju sel aastal, kuigi see ei ole veel läbi, taas rekordi purustanud.

Eelmine aasta oli ka juba rekordaasta: Eestisse toodi rahvusvahelistelt tiitlivõistlustelt 164 medalit. Sel aastal on neid koju toodud juba 178, kusjuures olümpiadistsipliinidelt on saadud 39 medalit. Need ei ole küll olümpiamängudelt saadud, kuid pärinevad olümpiadistsipliinidelt, nendelt aladelt. Võrdluseks, et 1990-ndate alguses tuli rahvusvahelistelt tiitlivõistlustelt Eestisse 10–20 medalit aastas. Selles mõttes on meie võimalik järelkasv ja baas lai ja tugev, aga loomulikult me peame siit kvalitatiivse sammu edasi tegema.

Aga veel kord, aitäh teile väga konstruktiivse arutelu eest! Võtkem aega ka ise liikumise ja spordiga tegelda ning kui võimalik, siis hoolimata tänasest ilmast minge jala koju!

21:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Lõpetan arutelu sporditeemadel. Nagu teada, arutelu lõppemisel Riigikogu otsust vastu ei võta.

20. 21:04 Tööstusheite seaduse muutmise seaduse eelnõu (736 SE) esimene lugemine

21:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Järgmine päevakorrapunkt: Vabariigi Valitsuse algatatud tööstusheite seaduse muutmise seaduse eelnõu 736 esimene lugemine. Palun ettekandjaks keskkonnaminister Siim Kiisler!

21:05 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Austatud juhataja! Auväärt Riigikogu liikmed! Selle teile esitatud tööstusheite seaduse muutmise seaduse eelnõuga võetakse Eesti õigusesse lõplikult üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2010. aasta direktiiv tööstusheidete kohta. Põhjus, miks me selle eelnõuga siin oleme, on see, et 2016. aastal laekunud Euroopa Komisjoni Piloti päringuga saadeti nimetatud direktiivi ülevõtmise kohta 75 täpsustatud küsimust, mille kohta esitas Eesti omalt poolt märkused, kuid oli nõus, et direktiivi mõne, täpsemalt öeldes 19 sätte ülevõtmisel esines puudusi või ebatäpsusi. Eesti lubas viia riigisisese õigusakti ehk käesoleva seaduse Euroopa Liidu omaga vastavusse.

Eelnõukohase seadusega tehtavad muudatused saab tinglikult jagada kolme rühma: normitehnilise iseloomuga muudatused, täpsustavad muudatused ning olulised muudatused. Normitehnilise iseloomuga muudatuste vajadus on tingitud teiste õigusaktide muutmisest, need on korrastavat laadi, ei muuda tööstusheite seaduse sisu ega avalda ka mõju ettevõtete ja asutuste tegevusele. Teine rühm on täpsustavad muudatused, millega korrastatakse ülevõetud mõistete ja nõuete sisu. Nende muudatustega kaasnev võimalik mõju on kaduvväike, sest Eestis ei ole vastavaid olukordi pärast tööstusheite seaduse jõustumist juunis 2013 tekkinud või on kehtiva seadusega üle võtmata direktiivi sätet tegelikkuses juba rakendatud, see toimib.

Kolmas rühm on olulised muudatused, mida on kokku kolm. Esiteks sätestatakse erakorralise keskkonnavalase kontrollimise aruande koostamisele ning avalikustamisele samad reeglid, mis on kehtiva seadusega kehtestatud korrapärase keskkonnavalase kontrollimise aruande kohta. Edaspidi peab ka erakorralise kontrolli korral koostama aruande, mis tuleb avalikustada Keskkonnaministeeriumi kodulehel. Selle muudatuse eesmärk on tagada keskkonnateabe kättesaadavus konkreetse piirkonna elanikele ning laiemale üldsusele.

Teine suurem muudatus on see, et uudse tehnika katsetamisel ja kasutamisel võib loa andja teha ajutise erandi saastatuse vältimiseks asjakohaste ennetusmeetmete rakendamise nõude kohaldamisest kuni üheksaks kuuks. See tähendab seda, et uue tehnika katsetamisel ei pruugi ettevõtte kasutada puhastusseadmeid, mida ta muidu peaks kasutama, juhul kui uudne tehnika oleks päriselt kasutusele võetud. Erand tehaksegi selleks, et ettevõtted saaksid uut tehnikat katsetada ja sel viisil välja selgitada, milliseid ja kui palju saasteaineid tekib uudse tehnika kasutamisel, samuti selle, milliseid puhastusseadmeid tuleb ehitada, ning kas katsetatav tehnika on olemasolevast tõhusam või tekitab sama toodangumahu juures vähem saasteainete heidet. Ettevõtja seisukohalt on tegemist leevendava muudatusega ja selle mõju on ettevõtlusele positiivne. See on direktiiviga ette nähtud nn paindlikkuse mehhanism, mille põhiline eesmärk on aidata kaasa innovatiivse ja keskkonda säästvama tehnika väljatöötamisele ja kasutuselevõtule.

Kolmas eelnõus sätestatud olulisem muudatus on nõue tagada heiteseire tulemuste kättesaadavus samade perioodide kohta (aasta, kuu või ööpäeva keskmised näitajad) ja samadel võrdlustingimustel, mis on kehtestatud asjakohastes parima võimaliku tehnika (PVT) järel dustes. See võimaldab võrrelda mõõtmistel saadud tulemusi PVT-järel dustest tulenevate nõuetega. Selline võrdlus on vajalik seatud heite piirväärtuste ületamiste tuvastamiseks ja nõude täitmiseks tuleb osal käitajatel kasutatavad seiresüsteemid ümber seadistada.

Kokkuvõtteks. See on väga tehniline seaduseelnõu, aga muudatused ei suurenda kompleksloa kohustusega käitajate arvu, see jääb pigem samaks, ja riigile ei kaasne täiendavaid kulusid. Mõnevõrra suureneb küll Keskkonnaval ameti töökoormus, kuna osa komplekslubadest on vaja ajakohastada. Samas võib kontrollisüsteemi selgem reguleerimine hoopis koormust vähendada, kui need muudatused on ellu rakendatud. Aitäh!

21:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas ettekandjale on küsimusi? Neid ei ole. Austatud minister, suur aitäh! Juhtivkomisjoni ettekande teeb keskkonnakomisjoni liige Urve Palo. Palun!

21:10 Urve Palo

Tere õhtust, lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Keskkonnakomisjon arutas eelnõu 736 oma 19. novembri istungil. Kohale olid kutsutud keskkonnaminister Siim Kiisler ja Keskkonnaministeeriumi keskkonnatehnoloogia osakonna peaspetsialist Jelena Hannus. Mõlemad ka osalesid komisjoni istungil. Minister selgitas, et seaduseelnõu on sisuliselt Euroopa Parlamendi tööstusheidete direktiivi ülevõtmisel tekkinud vigade parandus, millega täpsustatakse sätete sõnastust ja kasutatakse ühtsemat mõistete süsteemi. Muudatused on eelkõige tehnilist laadi. Jelena Hannus täiendas, et Euroopa Komisjon osutas vastuoludele 2016. aastal. Tegemist on väiksemate ebatäpsustega, mitte põhimõtteliste muudatustega. Olulisemaks muudatuseks on näiteks uue tehnoloogia paindlikumad katsetamistingimused, mille korral ei pea enam rakendama kõiki ennetavaid meetmeid. Samuti sätestatakse nõuded keskkonnavalase erakorralise kontrolli aruande esitamise ning avalikustamise kohta. Kolmas olulisem muudatus puudutab kompleksloas määratud nõuete ja parima võimaliku tehnikaga saavutatud heitetasemete võrreldavust, et tuvastada võimalikke ületamisi ehk kompleksloa nõuete rikkumisi.

Komisjonis küsiti, kas muudatusi on arutatud ka huvigruppidega ja mida nad on seaduseelnõust arvanud. Jelena Hannus vastas, et seaduseelnõu on läbinud kaks kooskõlastusringi ja kõik on tehtavate muudatustega kursis. Märkus tuli Eesti Vee-ettevõtete Liidust, kuid seda ei arvestatud ja nad olid põhjendusega nõus. Seejuures lisas ka Eesti Standardikeskus avaliku kommentaari, millega on arvestatud, kuna tegemist oli keelelise täpsustusega.

Komisjon otsustas konsensuslikult määrata eelnõu ettekandjaks siinseisja, Urve Palo. Samuti tehti ettepanek võtta eelnõu 736 esimesele lugemisele tänaseks, 5. detsembriks (ka see oli konsensuslik otsus), eelnõu esimene lugemine lõpetada (otsus oli konsensuslik) ja määrata eelnõu muudatusettepanekute tähtjaks 19. detsember k.a kell 16 (ka see otsus oli konsensuslik). Tänan!

21:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur tänu ettekandjale! Küsimusi ei ole. Kui on soovi, avame läbirääkimised. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 736 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 19. detsembri kell 16.

21. 21:13 Pandikirjaseaduse eelnõu (760 SE) esimene lugemine

21:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud pandikirjaseaduse eelnõu 760 esimene lugemine. Palun kõnetooli rahandusminister Toomas Tõniste!

21:13 Rahandusminister Toomas Tõniste

Hea juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on tõeline au siin selliste masside ees esineda. Lubage esmalt selgitada, mis asi on pandikiri. Sellel ei ole mingit pistmist pandimajadega ega tähtitud kirjadega. Pandikiri on eriliigiline ja madala riskiga võlakiri, mida saab emitteerida üksnes pank. Selle võlakirja tagatiseks on eelkõige nõuded eluasemelaenu saajate vastu. Samuti võivad selle võlakirja tagatiseks olla nõuded ärikinnisvaraga tagatud laenu saajate vastu ning laenunõuded riigi või kohalike omavalitsuste üksuste vastu.

Kui pank on väljastanud eluasemelaenu või andnud laenu mõnele kohalikule omavalitsusele, siis ta saab need nõuded n-ö kokku kõita ja pandikirjaks konverteerida. Kogumis moodustavad need nõuded pandikirjade tagatisvara. Mis teeb pandikirja eriliseks, on selle madal risk. Peamiselt vähendab pandikirja investorite jaoks riske nn kahekordse tagatuse mehhanism. See tähendab, et tavaolukorras on pandikirja investoril nõue panga vastu, pankrotiolukorras rahuldatakse aga tema nõuded rahavoogude arvel, mis laekuvad tagatisvaralt. Teisisõnu öeldes lähevad tagatisvaraks olevate laenude tagasimaksed ainult pandikirja omanikele, nende arvel ei saa rahuldada teiste pankade võlausaldajate nõudeid.

Pandikirjaseaduse vastuvõtmine suurendab esiteks finantsstabiilsust, sh muudab see Eestis tegutsevad Skandinaavia tütarpangad oma emapankadest vähem sõltuvaks. Teiseks arendab eelnõu Eesti kapitaliturgu laiemalt, kuna tekib võimalus investeerida madala riskiga võlakirjadesse. Pandikiri võiks muu hulgas olla ka meie pensionifondidele investeerimiseks sobilik instrument. Ühtlasi tekitatakse

välisinvestorites suurem huvi Eesti kapitaliturgude ja seeläbi laiemalt Eestisse investeerimise vastu. Ja kolmandaks, eelnõu tõhustab Eesti krediititurgu, suurendades eelkõige Eesti ettevõtete võimalust saada rahastust ka majandussurutise tingimustes. Praktika on näidanud, et finantskriisid ei ole märkimisväärselt vähendanud pankade võimalusi pandikirjadega raha kaasata. Nõnda on võimalik tagada laenuraha olemasolu ka keerulisemas olukorras. Pangad peavad pandikirjade emiteerimiseks taotlema Finantsinspektsioonilt täiendava tegevusloa. Lisaks näeb uus seadus ette rea investori kaitse reegleid, et tagada piisav läbipaistvus ja pandikirjade usaldusväärsus.

Austatud Riigikogu liikmed, kokku võttes täidab käesolev eelnõu olulise lünga Eesti kapitaliturul. Võimalus pandikirju emiteerida on tagatud pea igas riigis, kus on olemas tasemel pangandussüsteem. Ka Eesti on olukorras, kus järgmiseks arenguhüppeks tuleb vastu võtta pandikirjaseadus. Aitäh!

21:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Teile on lisaks aplausile ka vähemalt üks küsimus. Krista Aru, palun!

21:16 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister, milline on Eesti krediiciasutuste valmisolek pandikirjadega tegelemiseks?

21:17 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Eesti krediiciasutustel on valmisolek olemas. Meil on põhiliselt kolm suuremat panka, kuhu eluasemelaenu on koondunud. Kui me vaatame bilanssi, siis eluasemelaenu kogumaht Eestis on umbes 7 miljardit eurot. Kui me liidame juurde 5,2 miljardit Eesti äriühingutele kommertsinnisvara tagatisel antud laenu ja ka pool miljardit valitsussektorile antud laenu, siis võiks see maht olla 13 miljardit, aga kindlasti see reaalsuses nii suur olema ei hakka.

21:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Auväert ettekandja, suur aitäh! Rahanduskomisjoni liige Priit Sibul teeb juhtivkomisjoni ettekande.

21:17 Priit Sibul

Austatud aseesimees! Ministrid, kolleegid! Rahanduskomisjon arutas nimetatud eelnõu oma 20. novembri istungil. Minister just tutvustas meile eelnõu sisu, komisjonis käisid seda tutvustamas Rahandusministeeriumi finantsturgude poliitika osakonna juhataja Thomas Auväert ja osakonna jurist Kaarel Eller.

Meil kerkis komisjonis samasugune küsimus nagu kolleeg Krista Arul, et kas ja kellele seda vaja on või kas pandikirjade emiteerimise vastu on huvi. Meile vastati, et pankadel on huvi, eelkõige neil, kelle portfelli on eluasemelaenu. Samuti sooviti teada, kas eluasemelaenu võtjate huvid on kaitstud ja kes seisavad nende huvide eest eelnõu menetlemisel. On selge, et Eestis ei ole olemas organisatsiooni, kes esindaks eluasemelaenu võtjaid, samas kaitsevad neid menetluse käigus Rahandusministeerium ja Justiitsministeerium. Laene niisama edasi ei müüda, need jäävad panga enda portfelli, pankade nõuded laenajate vastu on tagatiseks pandivõlakirjadele, mida pank emiteerib, ja laenuvõtja jääb endiselt pangaga suhtlema. Kui pank läheb pankrotti, siis pole vahet, kas laenu oli seotud pandikirjaga või mitte. Küsiti, kas pandikirju saavad emiteerida ainult krediiciasutused. Saime vastuseks, et jah. Siis küsiti, miks on jõustumise tähtajaks sätestatud 1. märts 2019. Saime vastuseks, et põhjus on selles, et oleks fikseeritud kuupäevad, millal pangad saavad esitada loataotluse Finantsinspektsioonile.

Finantsinspektsioonil on lubade menetlemiseks aega kuus kuud. Küsiti, kes soetavad pandivõlakirju, ja saime vastuseks, et riigiti on praktika erinev: näiteks teised pangad, pensionifondid ja kindlustusandjad, kuid mõnes riigis ka jaeinvestorid. Siis küsiti veel, kas pandikirjadega võib börsil vabalt kaubelda.

Vastuseks saime, et võlakirjadega võib kaubelda, ilma et need oleks börsil noteeritud. Mõnes riigis käib nendega päris aktiivne kauplemine, reitinguagentuurid hindavad portfelli kvaliteeti ja sageli on pandivõlakirjade reiting kõrgem kui emiteeritava panga enda reiting. Tegemist on kõrge usaldusväärsuse ja madala riskiga tootega, kuid seetõttu on ka intress madalam.

Jõudsimme oma komisjoniga ka otsustele tuua see eelnõu täna siia teie ette ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva. Täna tähelepanu eest!

21:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ettekandjale! Küsimusi ei ole. Avan soovi korral läbirääkimised. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 760 esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 19. detsembri kell 17.15.

22. 21:21 Tõestamisseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (719 SE) esimene lugemine

21:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud tõestamisseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 719 esimene lugemine. Palun ettekandjaks justiitsminister Urmas Reinsalu!

21:21 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetav Riigikogu aseesimees! Austatud rahvaesindus! Valitsuse algatatud tõestamisseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu eesmärk on üks ja selge: võimaldada teatud tõestamistehingute ja -toimingute tegemist notari ja kliendi vahel loodava videosilla vahendusel, kusjuures sellisel viisil tõestamine on tavalise ehk notari juuresolekul tõestamisega samaväärne. Kavandamisel on kaugtõestamise võimaldamine abiellumis- ja lahutamisavalduste, pärimisavalduste, pärandist loobumise avalduste, osaühingu osa võõrandamise ning pantimise kohustus- ja käsutustehingute ning volikirjade tõestamiste ja kehtetuks tunnistamiste puhul. Teise muudatusena täpsustatakse selles eelnõus allkirja kinnitamist digitaalallkirjade puhul. Aitäh!

21:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ministrile! Küsimusi ei ole. Õiguskomisjoni liige Urve Tiidus, palun! Kohe kuuleme, kuidas läks menetlus juhtivkomisjonis.

21:22 Urve Tiidus

Lugupeetavad! Tõestamisseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu oli õiguskomisjoni päevakorras 12. novembril. Komisjoni istungil osalesid minister ise ja Justiitsministeeriumi vabakutsete talituse juhataja Gunnar Vaikmaa. Notariaalsete tehingute ja toimingute lihtsustamise eelnõu esitleti komisjonis vähe pikemalt kui täna siin ja see inspireeris ka arutelu.

Näiteks paluti selgitada täiendava tasu põhjendatust. Notaritasu kaugtõestamisel on tavalise toiminguga võrreldes 20 eurot kõrgem ning välisesinduses tehtava toiminguga eest on riigilõiv 20 eurot. Täiendav tasu tuleneb asjaolust, et Notarite Koda on projekti finantseerija ja kojal tuleb kanda reaalseid kulutusi tarkvarale, infosüsteemide haldamisele jne. Kui edaspidi selgub, et lisanduv tasu ei olnud põhjendatud, saab seda ka muuta, ütles ministeeriumi esindaja. Küsiti ka, miks on seaduse jõustumine planeeritud alles 1. veebruariks aastal 2020. Põhjus on selles, et jõuaks valmis IT-arendustega. Oli ka küsimus, kas see konkreetne eelnõu puudutab dokumentide tõlkimise vajadust. Vastus oli, et eelnõu seda ei puuduta, kuid kui on konkreetseid märkusi või ettepanekuid, siis võib need ministeeriumile saata. Minister lisas, et notarid võivad dokumentide tõlkimisega seonduvat ise otsustada. Oli ka selline küsimus, et kuidas tagatakse videosilla vahendusel toimuva kaugtõestamise usaldusväärsus. Me saime teada, et kaugtõestamise vormis tehtavate tehingute puhul tehakse koostööd Eesti välisesindustega, kuhu peab välisriigis viibiv tehinguosaline tehingu tegemise ajaks minema ning kus on olemas kõik tehnilised lahendused ja tingimused usaldusväärseks notariaalse tehingu tegemiseks. Katseprojekti käigus võimaldatakse kaugtõestamist esialgu kolmes Eesti Vabariigi välisesinduses. Need asuvad Helsingis, New Delhis ja Stockholmis ning seal on see lubatud üksnes teatud notariaalset tõestamise vormi nõudvate tehingute puhul. Pärast seda, kui projekt on mõnda aega töös olnud, on võimalik hinnata, kas ja kuidas on võimalik teenust ka teistesse välisesindustesse ning enamatele notariaaltoimingutele laiendada. Ministeeriumi arvates võiks projekti edukust hinnata paari aasta pärast. Päriti, kas sellist lahendust on katsetatud ka teistes riikides. Väidetavalt, ministeeriumi sõnul, on tegemist üpris uudse lahendusega, aga sarnane lahendus on siiski Lätis olemas. Komisjon otsustas konsensuslikult võtta eelnõu täiskogu päevakorda 5. detsembriks, teha ettepaneku esimene lugemine lõpetada (samuti konsensuslik otsus), määrata muudatusettepanekute tähtajaks 19.

detsember kell 16 (kõik olid sama meelt) ja määrata ettekandjaks Külliki Kübarsepp, keda mina täna asendan. Täna kuulamast!

21:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ettekandjale! Küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised fraktsioonidele, kui selleks on soovi. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek, nagu kuulsite, on eelnõu esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 719 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 19. detsembri kell 16.

23. 21:25 Täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (elalise võlgnike survestamine) eelnõu (737 SE) esimene lugemine

21:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (elalise võlgnike survestamine) eelnõu 737 esimene lugemine. Palun, justiitsminister Urmas Reinsalu!

21:26 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetav Riigikogu aseesimees! Austatud rahvaesindus! See seaduseelnõu on mõtteliselt teine täiendavate survestamisabinõude pakett, selleks et riik seisaks oma jõuga nõrgema ehk lapse huvide eest, et kohustatud isik maksaks elatist lapse ülalpidamiseks. Esiteks nähakse eelnõuga ette anda kohtule õigus mõjuva põhjusega elatise tasumata jätmise korral tunnistada kehtetuks võlgniku reisidokumendid. Teiseks nähakse ette, et elatise võlgniku sõiduki või muu liiklusregistrisse kantud asja saab kohtutäiturile üle anda politsei abil. Lisaks eeltoodule kohustatakse kolmandaid isikuid, kellel on kohustus isikut tuvastada, keelduma elatise võlgnikule 5000 euro suurusest rahalise kohustuse täitmisest sularahas. Nimelt peavad need isikud kontrollima isikut, tuvastades avalikust registrist, kas tegu on elatise võlgnikuga, ning kui on, siis teavitama kohtutäiturit, kes saab selle nõude elatise katteks arestida. Aitäh!

21:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh! Ministriale on siiski üks küsimus. Palun, Krista Aru!

21:27 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister, äkki te mõne sõna või lausega räägite seda lahti ka? Siin on terve hulk neid võlgniku dokumente, mida võib keelustada. Nende hulgas on ka meremehe teenistusraamat ja meresõidutunnistus. Reisidokumentidest saan ma veel aru, aga meremehe teenistusraamat ja meresõidutunnistus on ju osa tema elukutsest või ametist, millega ta ka elatist teenib.

21:27 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Üldine loogika on tegelikkuses selline. Mis on selle mõte? Mõte on see, et ole sa mees või naine, täida see kohustus ära, siis saad dokumendid kätte ja oma eluga edasi minna, mööda maailma reisida või ka teistes riikides viibida ja neid ülesandeid täita. Nii et mõte on tegelikkuses selles, et täituriel on äärmiselt keerukas tegutseda. Kujutame ette neid inimesi, kes paiknevad üle maakera, olgu nad meremehed, reisil olevad Eesti kodanikud või inimesed, kes on läinud ajutiselt või alaliselt elama Austraaliasse, Ladina-Ameerikasse, kuhu iganes. Eesti täituriel on raske seda kohustust täitmisele pöörata. Ma usun, et kui isik demonstreerib oma valmidust – nii on olnud näiteks autojuhilubadega – võetud kohustust vähemalt osaliselt täita, kui ta näitab head tahet, siis kindlasti esitab ta ka oma põhjendused: objektiivsed põhjendused, miks ta taotleb elatise vähendamist, või põhjendused, miks ta ei ole enda kohustust täitnud. Kui ta töötab meremehena, siis järelikult laekub talle mingi palk ja ta on võimeline vähemalt osaliselt ka seda kohustust täitma.

21:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ministriale! Menetlusest õiguskomisjonis räägib Urve Tiidus. Palun!

21:29 Urve Tiidus

Lugupeetavad! Täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu oli õiguskomisjonis arutusel 12. novembril. Eelnõu kohta jagasid selgitusi justiitsminister Reinsalu, ministeeriumi eraõiguse talituse juhataja Indrek Niklus ja nõunik Andra Olm. Arutelu kujunes üsna pikaks ja selle käigus toodi esile, et elatisvõlgnikke on Eestis üle 9000. Komisjoni liikmetel oli arvukalt täiendavaid küsimusi.

Küsiti, kas ja kuidas on võimalik hinnata elatisvõlgniku sissetulekut. Ministri sõnul oli algul plaanis anda kohtutäiturile õigus hinnata võlgniku sissetulekut, kui on kahtlus, et tema tegelik töötasu on suurem kui ametlikult näidatud sissetulek. Eelnõu kooskõlastusringil sai see idee aga ulatuslikku kriitikat ja jäeti seetõttu eelnõust välja. Indrek Niklus lisas, et kindlasti pole võimalik välja selgitada, kui paljud isikud oleksid rahaliselt võimelised elatist maksma. Kaudsete näidete pinnalt võib hinnata, et üks kolmandik elatisvõlgnikke on sellised, kes ei maksa elatist põhimõtteliselt.

Komisjoni esimehe soovil tehti kokkuvõtte eelnõu kooskõlastusringil tehtud märkustest. Toon esile ühe nendest. Kooskõlastamisel osales lai isikute ring ja tõsisemad läbirääkimised toimusid pangaliiduga, kellega jõuti kokkuleppele, et elatise võlgnikule võib keelduda üle 5000 euro suuruse rahalise kohustuse täitmisest sularahas. Ministeerium soovis esialgu, et see piirmäär oleks madalam. Pangaliidu hinnang oli, et väiksema piirmääraga meede on ebaotstarbekas ja ebaproportsionaalne, kuna nõuab neilt täiendavaid arendusi. Samal teemal toimusid läbirääkimised ka hasartmängude korraldajatega, kes väitsid samuti, et see on ebaproportsionaalselt kulukas meede. Ministeerium rõhutas aga, et lapse huvid on tähtsamad, ja 5000 eurot siiski jäi.

Õiguskantsler ja Riigikohus olid seisukohal, et kohtutäituril ei tohiks olla õigust hinnata, milline on elatise võlgniku tegelik töötasu. Nende hinnangul peab see kohustus jääma maksuametile. Komisjonile selgitati, et kohtutäiturid annavad juba praegu maksuametile teada, kui on ilmne, et isiku tegelikud sissetulekud ei vasta ametlikele tuludele. Komisjoni liikmetes tekitas küsimusi seaduse jõustumise aeg, 1. jaanuar 2021. Ministeeriumi esindaja selgitas, et nii pikk jõustumise aeg on vajalik infosüsteemide arendamiseks. Näiteks tahetakse viia politsei andmevahetuse süsteem tasemele, mis võimaldab sõiduki hoiule võtmisel politseiametniku ja kohtutäituri vahelise elektroonilise andmevahetuse. Samal eesmärgil on vaja arendada ka liiklusregistrit.

Tõusetus ka teema, kas nähakse ette meetmeid, mis tagavad, et elatise võlgnikult saadud raha kasutatakse kindlasti lapse huvides. Vastus oli, et kehtiv õigus lubab pöörduda kohtusse, kui elatusraha ei kasutata otstarbekohaselt, ja kohus saab teha ka ettekirjutuse. Oli küsimus, kas ministeerium on analüüsinud eelnõu vastavust põhiseadusele. Komisjon sai ministeeriumilt kinnituse, et põhiseaduspärasust on analüüsitud ja on uuritud ka rahvusvahelist praktikat, Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendeid. Euroopa Inimõiguste Kohus on jõudnud seisukohale, et põhiseaduspärasus on tagatud, kui dokumendi kehtetuks tunnistamisel on kaalutud meetme proportsionaalsust. Eestis teeb näiteks juhtimisõiguse ühe meetme, juhtimisõiguse peatamise lõpliku otsuse alati kohus ja kohus saab muu hulgas kaaluda ka seda, kas isik vajab reisidokumente näiteks oma tööülesannete täitmiseks. On olemas kohtupraktika, kus jäeti juhtimisõiguse peatamine ära, kuna leiti, et tegemist ei ole proportsionaalse meetmega.

Võlgnike tegelike sissetulekute hindamine kohtutäituri poolt tõusis arutelul veel korra päevakorrale. Nagu enne kuulsime, on ministeerium soovinud anda kohtutäiturile õiguse hinnata võlgniku tegeliku töötasu suurst. Põhjendus oli, et Soomes olevat sarnane meede olemas. Aga põhiseaduspärasuse ning töösuhte puutumatuse argumendile tuginedes nõudsid õiguskantsler, Riigikohus ja Sotsiaalministeerium selle sätte eelnõust väljajätmist. Komisjoni liige Raivo Aeg leidis, et koostöö maksuametiga ei ole sellises olukorras piisavalt tõhus, sest amet jälgib vaid maksulaekumisi. Indrek Nikluse sõnul saab maksuhaldur teha maksumenetluse põhjal järelduse varjatud sissetuleku kohta. Ta lisas, et kehtiv õigus lubab täituril nõuda võlgniku pangakonto väljavõtet ajast, mis eelneb täitemenetluse algusele. Selle põhjal on võimalik hinnata ka sissetulekute laekumist ning sellega seotud olulisi muutusi. Täituril aga puudub õigus otsustada selle üle, kas isiku tegelik sissetulek on ametlikust sissetulekust suurem. Samuti puudub tal õigus sellele tuginedes midagi arestida. Nõunik Andra Olm täpsustas, et kohtutäiturid ja maksuamet teevad koostööd ning kui täituril on alust arvata, et võlgnik saab varjatud tulu, siis sellekohane signaal ka maksuametile antakse.

Juhiti tähelepanu asjaolule, et tegemist on eelnõuga, mis muudab alles kaks aastat tagasi tehtud seadust, ehkki minister on ise tauninud seaduste liiga tihedat muutmist. Seega kõlas küsimus, ega seda

seadust pole tarvis paari aasta pärast jälle muuta. Minister ütles, et seda ei saa välistada, sest vahepeal võib turule tulla täiesti uusi teenuseid, mida praegu ei saa ette ennustada. Komisjonis kõlas selle debati käigus ka arvamus, et võib-olla tuleks hakata jõulisemalt käituma selle võlgnike grupiga, kes ei soovi põhimõtteliselt elatist maksta, mitte nendega, kes elavad tegelikult vaesuse piiril. Minister tõdes, et on inimesi, kellel on minimaalne sissetulek või see hoopis puudub, ja sellisel juhul saab kohus kaaluda võimalust muuta elatise suurus. Kui isik leiab, et tal pole võimalik elatist maksta, siis annab sellele esimese hinnangu ikkagi kohtutäitur. Täitur otsustab selle üle, kas asi suunata kohtusse, kes omakorda kaalub, milline peaks elatise suurus olema. Minister ütles, et seadusmuudatus võib lähitulevikus olla seotud ka sellega, et kohustust mittetäitvate isikute arv on kahjuks kasvutrendis. Jutuks tuli ka rahvusvaheline statistika. Selgus, et Eestil puudub võrreldav statistika elatisvõlgnike kohta Euroopa riikides, aga kui meid võrrelda Põhjamaadega, siis on meil elatisvõlgnikke rohkem. Teistes riikides on ka mõnevõrra erinev süsteem. Näiteks Soomes maksab riik esmalt toetuse välja ja hakkab alles siis seda võlgnikelt välja nõudma.

Tehti ka konsensuslikud otsused: ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 5. detsembriks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada, määrata muudatusettepanekute tähtajaks 19. detsember ja määrata ettekandjaks siin seisja ehk Urve Tiidus. Täna teid kuulamast ja kena õhtut!

21:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ettekandjale! Küsimusi tööpoolest ei ole. Veel on aega fraktsioonidele läbirääkimisteks. Ka seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 737 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 19. detsembri kell 16.

Head kolleegid, aitäh tänase tööpäeva eest! Jätkame homme kell 10.

Istungi lõpp kell 21.36.